

ANTTI VÄLIKANGAS

SUOMI SYDÄMESSÄ

ULKOSUOMALAISEN TARINOITA

SUOMI SYDÄMESSÄ

Antti Välikangas

SIIRTOLAISUUS-
INSTITUUTTI

Siirtolaisuusinstituutti
Copyright © Siirtolaisuusinstituutti & kirjoittajat

Kannen suunnittelu: Sami Heininen
Kannen kuvat: Antti Välikangas
Taitto: Painosalama Oy

ISBN 978-952-7167-45-8 (painettu)
ISBN 978-952-7167-46-5 (eBook)

Painosalama Oy – Turku 2017

Sisällys

Suomi sydämessä, Finland in my heart.....	5
Kiitokset.....	7
Isäni tarina.....	10
Matti the Finn, Mustan opaalin metsästäjä	26
Rakentajan tie, Mikko Hietikko	36
Veljen tarina	46
Suomi kutsuu – Finland Calling.....	60
Alaskan kuningaskalastaja	74
Laulusilta yli valtameren	84
Amerikan Laulajat – Finnish Male Singers of North America.....	84
Ihanneyhteiskunnat Sointula revisited	100
Penedo.....	110
Soilen ja Mikan tarina – Penedon nykypäivää.....	121
Paraguayn viidakkosuomalaiset	130
Colonia Finlandesa, uudisraivaajia, merimiehiä ja tangon houkuttelemia	154
Colonia Finlandesan jälkeläiset	159
Nimensä mukainen mies, Marko Suomalainen	180
Kun ”Rokka” Australiaan muutti.....	188
Ilman saunaa ei suomalainen selviä.....	199
English abstracts	211
Kirjoittajat	225
Ulkosuomalaiset-projekti	228
Ulkosuomalaisten kuvakavalkaadi	232

Picada Finlandesa, Argentiina.

SUOMI SYDÄMESSÄ

Kuinka kaikki alkoi

Tämä on minun tarinani ulkosuomalaisista. Se on kehittynyt yli kolmen vuosikymmenen kuluessa matkustellessani ulkosuomalaisten parissa. Kaikki alkoi siitä, kun isäni muutti siirtolaiseksi Australiaan vuonna 1953. Seuraavan kerran kuulin isästäni noin 25 vuoden kuluttua, kun hän ilmoitti saapuvansa tapaamaan perhettään Suomeen. Vierailun jälkeen olin hämilläni, mutta myös hieman utelias. Halusin ymmärtää ja myös selvittää isäni lähdön syyt ja sen, miksi hän oli jättänyt perheensä Suomeen.

Tein ensimmäisen matkani Australiaan isäni jalanjäljille vuonna 1989. Silloin haastattelin häntä, hänen ystäviään ja suurta joukkoa muita ulkosuomalaisia. Mitä enemmän heitä haastattelin, sitä enemmän ulkosuomalaisuus alkoi minua kiinnostaa. Projekti lähti etenemään kuin lumivyöry. Otsikoiden yhteydessä suluissa oleva vuosiluku tarkoittaa sitä vuotta jona haastattelut kyseisten henkilöiden kanssa on tehty. Aluksi tein useita haastattelumatkoja Australiaan, sitten laajensin piiriä Etelä-Afrikkaan, Etelä-Amerikkaan, Pohjois-Amerikkaan, Alaskaan, moniin Euroopan maihin ja Venäjälle aina Siperiaan asti. Kävin myös kaikissa Pohjoismaissa ja kaikilla pohjoisen suurilla saarilla, kuten Islannissa, Grönlannissa ja Huippuvuorilla. Kerätystä materiaalista toteutimme 70 noin 30 minuutin mittaista dokumenttielokuvaa. Sarjaa, jonka nimi on Ulkosuomalaisen tarina, esitettiin usean vuoden ajan Suomen Yleisradion kanavilla.

Kun viimein jäin eläkkeelle, lahjoitin kaiken materiaalini Siirtolaisuusinstituutin arkistoon Turkuun.

Yksi kuitenkin puuttui ja tässä se tulee: SUOMI SYDÄMESSÄ – kirja ulkosuomalaisen tarinoista, joka sisältää 14 runsaasti kuvitettua tarinaa eri puolilta maailmaa.

Viihtykää!

Antti Välikangas

SUOMI SYDÄMESSÄ, Finland in my heart

This is my story about expatriate Finns. The story has evolved during the three decades I have traveled around the world among them. It all started with my father emigrating to Australia in 1953. The next that I heard from him was 25 years later, when he wrote to me and told he was coming to visit me and my family in Finland. After this visit, I became curious and wanted to understand the reasons behind his initial departure and his life as an emigrant more deeply.

My first trip, in 1989, took me in my father's footsteps to Australia, where I interviewed him, his friends and eventually also other expatriate Finns. The more I heard, the more interested I became, and the whole thing started to snowball. First I made several trips to Australia; then to South Africa, South America, North America, including Alaska; many countries in Europe, Russia and all the way to Siberia. Naturally, I also visited all the Nordic countries and all the Nordic islands, such as Iceland, Greenland, Svalbard and so on. Out of this material we produced seventy thirty-minute documentaries telling the stories of the expatriate Finns. The series was broadcast for several years on the Finnish national television, Yleisradio.

When I retired, I donated all the material to the Institute of Migration and their archives.

However, one thing still remained to be done; and here it is: a book, entitled *SUOMI SYDÄMESSÄ, Finland in my heart*, sharing the most interesting stories told to me by the expatriate Finns, complemented with plenty of pictures from all the journeys along the way.

Enjoy!

Antti Välikangas

Kiitokset

Tämän kirjan onnistumisesta kiitän toimittaja Jarmo Huidaa, joka on auttanut tekstien editoimisessa julkaisukuntoon saattamisessa, onhan kirja ensimmäiseni kirjallinen tuotantoni. Omat teokseni ovat syntyneet lähinnä television puolelle. Toinen suuri kiitos kuuluu Siirtolaisuusinstituutille ja sen ammattitaitoiselle henkilökunnalle.

Instituutin nykyinen johtaja Tuomas Martikainen antoi lopullisen siunauksen kirjan kustantamiselle. Jo edellinen johtaja Ismo Söderling auttoi minua kirjan valmistelemissä. Tutkimusjohtaja Elli Heikkilä on ollut jo vuosia mukana kirjan suunnittelussa ja kannustanut toteuttamaan hankkeen.

Jarno Heinilä auttoi löytämään instituutin arkistosta arvokasta kuvitusmateriaalia. Kirjan toteuttamisessa ja kirjoittamisessa ovat auttaneet myös pitkäaikaiset ystäväni ja kollegani Pertti Pitkonen ja Risto Hyppönen, jotka ovat olleet mukana projektin alusta alkaen.

Suuri kiitos myös perheelleni. Lapseni, Milla, Henna ja Tommi auttoivat minua tekstin muokkaamisessa ja englannin käännöksissä. Vaimoni Pirjo sai usein kuunnella vuodatuksiani ja auttaa minua tietokoneen kiukutellessa. Voisin jatkaa listaa loputtomiin, olenhan työskennellyt ulkosuomalaisten parissa vuosikymmeniä ja saanut heiltä aina tukea ja apua. En voi olla mainitsematta myös hyvää ystävääni Pertti Paasiota, jolla on ollut suuri merkitys tuotantooni.

Lopuksi vielä suuri ja tärkeä kiitos kirjan päähenkilöille, ulkosuomalaisille, joihin olen suorastaan rakastunut ja joita on viimeisimpien tilastojen mukaan jo lähes kaksi miljoonaa. Niin kuin Pentti Sormunen tässä kirjassa mainitsee, ulkosuomalaiset olisivat työmäärällään pärjänneet Suomessa paljon paremmin kuin usein karuissa ja puutteellisissa oloissa uusissa kotimaissaan. Tähän toteamukseen voin satakymmenen prosenttisesti yhtyä.

Ulkosuomalaiset ovat suuri kunnia meille Suomeen jääneille ja heitä pitäisi paljon enemmän hyödyntää Suomen hyväksi tehtävässä työssä maailmalla. Siihen heillä on halua ja edellytyksiä.

Jarmo Huida.

THANKS to EXPATRIATE FINNS

I would also like to thank the main characters of this book, all the Finnish expatriates. I got to know many of them through my father and I've become very fond of them. The latest statistics show that there are already almost 2 million Finns living abroad.

Pentti Sormunen mentioned earlier in the book that the Finnish expatriates would have lived good lives in Finland with the work mentality they had, better than in many of the poor countries they actually settled in. I can agree 110% with this.

Finland should be proud of the Finnish expatriates and in my opinion these expatriates should be given more opportunities to promote Finland in the countries they are currently living. Many of the expatriates would be proud to promote their home country abroad.

Lisäksi kiitokset:

Olavi Koivukangas
Jouni Korkiasaari
Petteri Evilampi
Sami Heininen

Valokuvat:

Antti Välikangas
Pertti Pitkonen
Mikko Hietikko
Teuvo Soulio
Carl Pellonpää
Pertti Paasio
William Copeland
Kalle Copeland
Jarmo Huida
Marjatta Nieminen
Risto Hyppönen
Mika Peltola
Ruben Sulka
Marko Suomalainen
Tapio Tolvanen
Sergio Fagerlande
Matti Temisevä
Keijo Taivassalo
Raimo Nutikka
Reijo Korte
Erkki Hietalahti
Amerikan laulajien arkisto
Siirtolaisuusinstituutin arkisto

Isäni tarina (1989)

Antti Välikangas

Lähtö

Muistan isäni lähdöstä verrattain vähän. Olin silloin seitsemänvuotias ja siskoni Annukka vuoden nuorempi. Minulle ei kerrottu, mihin isäni oli menossa ja kuinka pitkäksi aikaa, sanottiin vain, että isä lähtee matkoille.

Asuimme silloin Rovaniemen pohjoispuolella pienessä kylässä Vikajärven koululla, jossa äitini oli opettajana. Muistan seisoneeni portin pielessä kevättalvella 1953 odottamassa linja-autoa, joka veisi isän ensin Rovaniemelle. Kun auto tuli, halusimme toisiamme, isä nousi autoon ja lähti.

Ikävä

Elämä jatkui kotona entiseen malliin. Aluksi Australiasta tuli viestiä harvaksen, kirjeitä, kortteja, muutama valokuva ja joku pakettikin, niin siskoni muistaa.

Ikävä kalvoi, vaikka en sitä aina tunnistanut varsinkaan pienempänä. Isän malliksi kävi mukava talonmies, joka auttoi minua lennokinrakentamisessa ja kesäisin äidin veli Niilo-eno, kun matkustimme kesälomalle enon maatilalle Ilmajoelle. Myös isän sisaren Euni-tädin mies Veikko oli tärkeä. Viihdyin hänen kanssaan isän vanhalla kotitilalla Toholammilla Keski-Pohjanmaalla ja myöhemmin Kokkolassa.

Kun pääsin oppikouluun, muutimme Rovaniemelle, josta äitini oli saanut opettajanpaikan. Urheilin ahkerasti ja pelireissuilla jouduin aina turvautumaan kavereiden vanhempien apuun. Ei voimakasta isän kaipuuta teini-iässä niin tunnistanut vaan vasta myöhemmin.

Vähitellen minulle selvisi, minkälaisesta reissusta isän kohdalla oli kysymys. Hän ei tulisi takaisin ihan nopeasti, jos koskaan.

Viesti isältä

Sitten, vuosikymmenien hiljaisuuden jälkeen, vuonna 1978, saapui sähkösanoma, jonka viesti oli lyhyt ja ytimekäs: "Saavun Helsinkiin ennen juhannusta... stop... voitko tulla vastaan... stop ... isä."

Työskentelin silloin Yleisradiossa Turussa, ja kesäloma oli juuri alkamassa. Vaimoni Pirjon kanssa meillä oli viisi- ja kaksivuotiaat työt. Olimme vuokranneet mökin loman ajaksi Korppoosta, ja jo eläkkeelle jäänyt äitinikin oli muuttanut Turkuun ja tulossa mökille. Se oli todella hämmentävä tilanne, josta seurasi voimakkaita keskusteluja. Sisareni oli menettänyt luottamuksensa isään täydellisesti, eikä toivottanut häntä tervetulleeksi elämäänsä. Äitiäni ymmärsin paremmin, olihan hän jo pitkään asunut yksin. Hän ei osannut enää kuvitella jakavansa taloutta kenenkään kanssa, saati sitten miehen, joka oli häipynyt hänenkin elämästään 25 vuotta aikaisemmin. Käytännössä he olivat edelleen naimisissa, vaikka näin pitkän eron jälkeen avioero olisi ollutkin helppo ottaa. Sitä ei kumpikaan ollut kuitenkaan tehnyt.

Päädyin hakemaan isän Helsingin kentältä. Pyysin äidiltä hänen viimeisintä valokuvaansa ja ajoin Turusta Helsinkiin sekavin ja levottomin mielin. Isä ilmestyisi takaisin elämäämme.

Isä Suomessa

En tarvinnut valokuvaa. Hahmo oli tutun oloinen, sopusuhtainen, vanhentunut tietenkin, mutta hyvin pukeutunut ja hattu päässä kuten aina. Tervehtiessämme huomasin, että hänen kätensä oli pahasti vaurioitunut, useita sormia puuttui. Keskustelumme taisi aluksi kangerrella, mutta muistan, miten ajomatalla Turkuun isäni hämmästeli, kuinka vihreältä ja vehmaalta luonto näytti. Toista kuin auringon ruskeaksi kuivaama Australia.

Onneksi olimme vuokranneet Korppoosta tilavan vanhan maatalon. Muis-tikuvia ensimmäisistä mökkipäivistä ei ole jäänyt, mutta lapset tietenkin hel-pottivat suhtautumista. He eivät ujostelleet ja pitivät vaarista. Vaikeinta sopeu-tuminen varmasti oli äidilleni, sillä eihän hän ollut kertonut edes ystävilleen, että hänellä oli elossa oleva mies. Annukka on kertonut katselleensa isää pitkään saadakseen selville, minkälainen isä hänellä on, mikä tämä oikein oli miehiään.

Seuraavaksi edessä oli sukulaisreissu Pohjanmaalle. Toholammin vanhain-kodissa asui isän vanhempi sisko Emmi. Emmi, pieni iloinen mummu, istui sängyllään Toholammin vanhainkodissa Tohotuvassa. Astuessamme sisään hän kyseli, mistä kaukaa vieraat ovat tulossa? Australiasta, isäni vastasi, johon mummu. että hänelläkin oli veljiä siellä kaukana. Minä olen yksi heistä, Wil-helm, isäni vastasi. Mummu oli hetken hiljaa, kunnes virkkoi vain että jaa. Hän

ei enää tuntenut veljeään. Isän nuorempi sisko Euni ja hänen miehensä Veikko asuivat Kokkolassa. Euni ja Veikko olivat varanneet isälle rintamamiestalostaan vinttikamarin, josta käsin hän voisi vierailta sukulaisten ja tuttavien luona.

Ajaessani yksin takaisin Turkuun, minulla oli hetki aikaa sulatella tunteitani ja kuulemisiani. Olin tietenkin kysellyt mahdollisuuksien mukaan isäni elämästä Australiassa, mutta sitä tärkeintä asiaa en saanut kysytyä. Miksi hän oli lähtenyt ja jättänyt perheensä, vaikka hän alituiseen vakuutti, miten suuresti oli ikävöinyt meitä joka päivä!

Isä ja äiti tapaavat

Saimme äidin houkuteltua ottamaan isän luokseen. Onneksi hänellä oli tilaa, joten molemmat saivat oman huoneen. Jotenkin yhteiselo sujui, vaikka molemmilla oli jo pinttyneet tapansa. Tietoa tihkui molemmin puolin kahvinjuonnista alkaen. Äiti joi väkevän kahvinsa arvokkaasti kauniista kahvikupista. Isä taas hörppäsi pikakahvinsa mistä tahansa mukista vaikka seisaaltaan.

Isä alkoi viihtyä Suomessa ja ryhtyi tosissaan suunnittelemaan paluumuuttoa. Hän kävisi vain pikimmiten Australiassa pakkaamassa tavaransa konttiin, laivaisi ne Turkuun ja muuttaisi tänne. Eräänä kauniina päivänä hän lennähti Australiaan toteuttamaan suunnitelmaa. Silloin elettiin vuotta 1979.

Paluumuutto

Mekin aloimme tottua ajatukseen isän lopullisesta paluusta, mutta sitten omiin suunnitelmiimme tuli muutos. Vuonna 1980 sain Yleisradiossa siirron Poriin, ja myimme Turusta rivitalomme, jonka yksi huone oli varattu isälle. Kun isä kesällä 1981 tuli kimpsuineen jälleen Suomeen, hän asettui aluksi Naantaliin lähemmäksi Annukan perhettä muuttaneen äitini luokse. Pian isä tuli luoksemme Poriin tervehtimään pientä poikaamme Tommia, joka syntyi elokuussa 1980.

Sen jälkeen hän jatkoi jälleen Euni-siskonsa luo Kokkolaan. Se kesä oli erittäin huono ja sateinen. Isä oli tottunut Australian lämpöön ja aurinkoon, eikä hän viihtynyt ollenkaan kosteassa Suomessa. Kun kontti Turkuun saapui, isä lähetti sen avaamattomana takaisin Australiaan.

Siirtolaisen mieli on levoton, ja sanotaan, että hän on kotonaan vain matkustaessaan joko entiseen tai nykyiseen kotimaahansa. Hän ei osaa päättää, missä hänen olisi hyvä olla. Isän Suomen reissusta tuli vajaan vuoden mittainen. Sen jälkeen jäljellä olisi vain yksi matka Suomeen, Toholammin hautausmaalle. Isäni elämä ja hänen tarinansa jäivät vaivaamaan mieltäni ja siitä alkoi sekä projektini siirtolaisten parissa että selvitystyöni isäni Australian vaiheista.

Isä ja poika Australiassa 1989.

Isän elämä Australiassa

Siirtolaisuus Suomesta maailmalle oli voimissaan 1950- ja 1960-luvuilla. Australiakin haki voimakkaasti asutusta suureen harvaan asuttuun maahan. Australialaisia agenteja kiersi ympäri Suomea värväten siirtolaisia, osalle maksettiin jopa matkat ja osoitettiin työpaikka. Tarina kertoo, että jossakin päin Kainuuta värväri kyseli suomalaisilta talonpojilta, osasivatko nämä lypsää. Jos vastaus

Perhekuva Vikajärvellä 1950-luvun alussa.

Isän lähtö Australiaan 1953.

Koulu, jossa asuimme Vikajärvellä.

oli myönteinen, matkalippu ja työpaikka Australiaan oli selvä. Isä maksoi kuitenkin itse matkansa. Hän oli myynyt osuutensa maatilastaan Toholammilla ja saanut siitä matkarahat. Isäni ei ollut mikään tarinankertoja, joten tietoja oli lypsettävä häneltä.

Vähitellen hänen vaiheensa Australiassa alkoivat valjeta ja sain kokoon seuraavanlaisen tarinan. Lähdettyään postiautolla maaliskuussa 1953 Vikajärveltä, hän vaihtoi Rovaniemellä Turun junaan, jatkoi laivalla Tukholmaan ja junalla läpi Euroopan Italian Genovaan. Sieltä alkoi pitkä merimatka Välimereltä Suezin kanavan kautta Intian valtamerelle ja aina Australian eteläkärkeen, Melbourneen asti. Matka Vikajärveltä Australiaan kesti lähes kaksi kuukautta.

Melbournessa siirtolaiset koottiin kokoamiskeskukseen, Bonegillaan, jossa heidät tarkistettiin, rekisteröitiin, syötettiin ja alettiin järjestellä työpaikkoja. Isän leiriaika oli lyhyt. Kaksi hänen veljistään oli jo vuosia aikaisemmin muuttanut Australiaan ja heillä oli oma appelsiinifarmi Sydneyn pohjoispuolella Gosfordissa. Siellä odottivat asunto ja työpaikka. Maatalon poikana isä sopeutui nopeasti maalaiselämään, vaikka appelsiinien viljely ei ollutkaan ihan tuttua puuhaa. Kaikkeen tottuu ja veljet opettivat. Kielikään ei ollut ongelmana, sillä veljekset puhuivat keskenään suomea ja alueella oli paljon suomalaisia siirtolaisia. Mikä oli makoilla varjossa puiden alla ja pistellä poskeen etelän hedelmiä. Australiassa isäni otti käyttöön toisen nimensä, Albert, jota oli siellä nähtävästi helpompi käyttää.

Näin sujui muutama vuosi, mutta veri veti eteenpäin. Reilun tunnin matkan päässä etelässä sijaitsi miljoonakaupunki Sydney, jossa rakennettiin voimakkaasti ja tarvittiin jatkuvasti työvoimaa. Isä oli kuullut, että suomalaisilla rakennusmiehillä oli hyvä maine ja kova kysyntä. Ei tarvinnut kuin käydä rautakaupan kautta ostamassa kirves, saha ja vasara käteen ja mennä rakennuksille työtä kyselemään kertoen olevansa suomalainen carpinteri. Australian rakennuksilla oli oma tapansa rakentaa. Muutaman hengen urakkaporukat erikoistuiivat määrättyihin hommiin. Suomalaiset tekivät ns. formuhommia eli perustuksia, josta italialaiset ja kreikkalaiset jatkoivat ylöspäin. Tällaiseen formuporukkaan isäkin ennen pitkää valikoitui.

Elämä oli monessa suhteessa täysin erilaista kuin Suomessa. Viinaa sai vapaasti ja mistä vain. Olut oli halpaa, monen suomipojan oli vaikeaa löytää oikeat rajat sen juomiseen. Senkin kanssa oli opittava elämään, mutta kaikille se ei onnistunut. Rakennuksilla vierähti taas muutama vuosi, kunnes matka jatkui kohti pohjoista, tällä kertaa keinin eli sokeriruo'on hakkuuseen. Ensin kuivat pellot poltetaan rikkaruohoista, heinäsirkoista ja muista tuholaisista. Tuli leviää voimakkaasti läpi pellon, ja machete-miehet lähtevät mahdollisimman pian liekkien jälkeen katkomaan pari-kolmemetristä sokeriruo'koa. Se on kuumaa ja likaista hommaa, raskasta ja vähän vaarallistakin, sillä pelloilla ja puskipissa elää

Isän kuvia
Australiasta
1960-luvulta.

paljon käärmeitä ja muita ötököitä, mutta siitä maksetaan hyvin. Työ on kausiluontoista, ja sitä tehdään aina syksyisin lähinnä Queenslandin osavaltiossa.

Tämmöiseen keiniporukkaan isäkin osallistui useana syksynä. Siinä mies punnittiin. Keininhakkaajien asumuksetkin olivat hyvin persoonallisia, aaltopelistä väsäyttäjä pitkiä parakkeja. Nykyisin sokeriruon korjaus on täysin koneellista ja peltojen poltto on kielletty sen myrkyllisyyden ja ilmansaasteiden vuoksi.

Isä oli näin siirtynyt työn perässä Australiassa Melbournesta jo lähes 3 000 kilometriä pohjoiseen. Vielä oli jäljellä kaivostyö Mt. Isassa. Se oli kuin läpileikkkaus kielitaidottoman suomalaisen siirtolaisen työnkuvasta Australiassa.

Mt. Isa on suuri kuparikaivos, noin 1 000 kilometriä rannikolta sisämaahan päin keskellä ei mitään, tai puskassa, niin kuin suomalaiset sitä kutsuvat. Siellä on kautta aikojen ollut töissä paljon suomalaisia. Toisen maailmansodan aikana Suomi ja Australia sotivat eri puolilla ja Australia joutui internoimaan suomalaisia leireille. Silloin Mt. Isan kaivosyhtiö pyysi erikoislupaa Australian valtiolta, jotta kaivoksella työskenteleviä suomalaisia ei pidätettäisi, muuten kaivos jouduttaisiin sulkemaan. Erikoislupa heltisi, koska kupari oli sodassa erityisen arvokasta.

Kaupungin keskustassa sijaitsi myös kuuluisa pubi, jossa oli maailman pisin baaritiski. Sitä kutsuttiin Mannerheimin linjaksi. Tiskin ääreen ei ollut muilla kuin suomalaisilla asiaa. Tarina kertookin, kuinka kapakan takana nahisteltiin yötä päivää ja selviteltiin istumaoikeuksia baaritiskin ääreen suomalaisten ja aboriginaalien välillä – kaikki muut kun luovuttivat tiskin suosiolla suomalaisille.

Suomalaiset rakensivat Mt. Isaan oman tanssipaikan, Haalin, jossa he koontuivat harrastuksiinsa ja tapasivat maanmiehiään. Heillä oli kaivoskaupungissa oma seurakuntansa ja suomalainen pappi näihin päiviin asti. Nykyään suomalaisuus on kaivoskaupungista vähentynyt, kun suuret ikäluokat ovat päässeet eläkkeelle ja muuttaneet rannikolle. Haalikin myytiin muutama vuosi sitten.

Isäkin louhi useita vuosia malmia jopa kilometrin syvyydessä, kunnes vakava onnettomuus katkaisi hänen työuransa Australiassa. Hänen oikea kätensä rutistui kahden malmivaunun väliin. Hän menetti kaksi sormea ja kolme muutakin vaurioitui pahasti. Siitä alkoi useita vuosia kestänyt sairaalakierre. Useiden leikkausten jälkeen peukalo ja keskisormi säästyivät, ja niiden avulla hän opetteli uudelleen kirjoittamaan. Vuosien kuluttua hänet siirrettiin sairaalaeläkkeelle, joka oli hyvin pieni, sillä eläkeasiat olivat tainneet jäädä huonolle hoidolle. Tässä vaiheessa isä alkoi suunnitella ensimmäistä Suomen vierailuaan sitten lähtönsä jälkeen.

Hänen elämässään oli muutenkin tapahtunut niinä vuosina melko paljon. Hän oli sairastellut, käyttänyt alkoholia aina haitaksi asti, ja sitten tuli käsionnettomuus. Tuntui, että kaikki loppuu, edessä oli umpikuja. Ulospääsy löytyi uskosta, ja uskoontulo hänet lopulta pelasti elävien kirjoihin. Kun hän tuli käy-

Isä ja siskot Emmi ja Euni.

Isä ja äiti keiuksessa 1970-luvun lopulla.

Isä ja äiti sekä tyttäremme Milla ja Henna Naantalissa.

mään Suomessa vuonna 1978 ja palasi myöhemmin lopullisesti takaisin Australiaan, hän oli pysynyt raittiina jo useita vuosia, ja terveyskin oli kohentunut.

Ajatus dokumentista

Enää en päästänyt isää katoamaan elämästäni, vaan pidin häneen säännöllisesti yhteyttä. Mietin yhä enemmän mahdollisuutta tehdä hänen Australian vaellusvuosistaan dokumenttielokuvan, sillä päätyökseni tein Yleisradiossa tv-ohjelmia ja dokumentteja monenlaisista aiheista. Lopulta lupa Yleisradiosta heltisi, sillä olin hankkinut rahoitusta myös muualta. Niin meitä lähti kolmen hengen kuvausryhmä loppuvuodesta 1989 pariaksi kuukaudeksi isän jäljille Australiaan.

Isäni asui siihen aikaan Wollongongissa Sydneyn eteläpuolella, mutta tapasimme hänet Sydneyssä. Isäni asiat eivät olleet kunnossa. Hän asui kaverinsa kellarissa kylmässä ja vetoisassa autotallissa ja kävi creekissä pesulla, niin kuin hän sanoi. Rahaa oli nähtävästi hyvin vähän ja hän säästi joka asiassa, jopa terveytensä kustannuksella.

Kuvasimme ja haastattelimme Wollongongissa hänen tuttujaan ja ystäviään ja aloimme kartoittaa hänen elämänsä Australiassa. Toinen hänen veljistään oli muuttanut Gosfordiin, jossa hän myös kuoli. Toinen veli on haudattuna Wollongongiin. Kävimme hänen haudallaan. Seuraavana päivänä vuorossa oli Sydney ja sen laajat rakennustyömaat sekä suomalaiset rakennusmiehet. Vierailimme myös Kings Crossin kaupunginosan Crows Nest -kapakassa, jossa suomalaisilla oli oma kantapöytä.

Seuraavaksi ajoimme kohti pohjoista ja Queenslandia. Siellä pysähdyimme sokeriruokoviljelmille ja tapasimme Nambourissa muun muassa isän vanhan keinikaverin Einari Savimäen. Einarin poika Matti näytti meille, kuinka keiniä poltetaan ja korjataan. Oli komea näky, kun koko pelto roihusi monen metrin korkuisissa liekeissä pimeässä illassa. Tällaisia kokkoja näkyi pitkin matkaa ajellessamme pohjoiseen. Käännyimme rannikolta länteen, toisin sanoen puskaan, ja lähdimme ajelemaan erämaatietä kohti Mt. Isaa. Isä oli lähtenyt sieltä jo reilut 15 vuotta aikaisemmin, mutta yhä kaupungissa työskenteli satoja suomalaisia kaivosmiehiä. Pääsimme vierailemaan kaivoksen uumenissa lähes kilometrin syvyydessä. Haali, jota isäkin oli aikoinaan ollut rakentamassa, toimi vielä silloin. Seurakunnan pastori Lauri Iso-Aho oli isälleni erittäin läheinen, sillä hän oli auttanut isääni hänen vaikeimpina hetkinään.

Isä ja Einari Savimäki.

Isä ja Esko Mutka Finlandia Villagessa.

Isä ja Martti Jukkola, Wollongong.

Viimeiset vuodet

Koko matkan ajan minua vaivasi isän surkea asumistilanne. Niinpä paluumatkalla ajoimme Brisbanen lähistöllä, Redland Bayssä sijaitsevaan suomalaiseen lepokotiin, jonka siirtolaiset olivat itse perustaneet vanhuudenturvakseen jo vuosia aikaisemmin. Finlandia Village on täyden palvelun hoitokoti, jossa asukkailla on omat huoneet, yhteinen ruokala, saunat, terveydenhoitopalveluita ja järjestettyä tekemistä. Onneksi isä oli aikoinaan maksanut jonkinlaisia varausmaksuja yhdistyksen tilille, joten neuvottelujen jälkeen hän pääsi asukasjonoon ja muutaman vuoden kuluttua asukkaaksi. Näin hänen elämänsä helpottui huomattavasti, paino kohosi normaaliksi ja säännöllinen elämä vaikutti kaikin tavoin positiivisesti. Olin tyytyväinen hänen elämäntilanteeseensa ja kävin häntä myöhemminkin pari kertaa tervehtimässä Finlandia Villagessa. Hän viihtyi lepokodissa erittäin hyvin, sillä siellä asui paljon muita vanhoja siirtolaisveteraaneja. Isä osallistui usein myös lepokodin aktiviteetteihin ja hän aloitti siellä jopa maalaamisen. Hän maalasi ulkomuistista Lapin luontoa, tuntureita, järviä ja vihreitä niittyjä. Niistä näki, mitä hän Australian maisemissa kaipasi.

Kun Eric ja Sonja Penttilä ryhtyivät johtamaan Finlandia Villagea, varsinkin Sonja Penttilästä kehittyi Albertille hyvä ystävä, joka piti minua ajan tasalla isäni terveydestä. Loppuaikoina kulki jo sähköpostikin. Isäni kunto heikkeni vähitellen ja lopulta Sonja viestitti minulle, että loppu lähestyi. Isä kuoli viikkoa ennen kuin ehdin Australiaan. Saatoin kuitenkin täyttää isäni viimeisen toiveen ja viedä hänen tuhkauurnansa Toholammin hautausmaalle hänen vanhempiansa ja siskonsa viereen. Isän Australian vuosista kertova tunnin mittainen dokumenttielokuvani Siirtolaisen laulu valmistui 1990-luvun alussa, ja se esitettiin Ylen Kakkoskanavalla.

Miksi

Vain yksi kysymys on yhä jäljellä. Miksi? Sisareni mielestä isän olisi pitänyt pysyä tilallaan Toholammin Oikemuksen kylässä. Silloin meillä olisi ollut oikea koti, kun sen sijaan nyt jouduimme jatkuvasti muuttamaan. Meistä tuli juuretonta, kuten tunnetta myöhemmin alettiin kutsua. Minä puolestani uskon, että oli syynä sota. Isä oli rintamalla kaikki sotavuodet, eikä toipunut niistä koskaan. Hän ei pystynyt elämään normaalia perhe-elämää ja lähti lopulta sitä pakoon Australiaan asti. Koti-ikävä ja oman perheen ikävää se ei kuitenkaan hävittänyt, vaan hän kantoi sitä mukanaan joka päivä. Vuonna 1989 Australiassa saatoin vihdoinkin kysyä häneltä, mitä hän muistaa lähdestään Suomesta. Näin hän vastasi: "Istuin kotona keittiön ikkunan ääressä, vaimoni Rauha oli

Isä syntyi 12.11.1916
Toholammilla ja
kuoli Australiassa
28.1.2000.

Äiti lottana, Rauha Vierikko

Isä, alikersantti Wilhelm Välikangas

Urnua laskemassa Toholammin hautausmaalle, Antti ja Pirjo, Anukka ja Arto

Ayers Rock.

oppitunnilla. Asuimme koulurakennuksen toisessa päässä. Ulkona satoi räntää, ja ilma oli mahdollisimman keho. Oli marraskuinen hämärä päivä. Mieleeni tuli kaksi veljeäni, jotka asuivat Australiassa, ja sillä hetkellä päätin, että lähdän Australiaan. Kun vaimoni sitten tuli tunnilta, kerroin sen hänelle. Maaliskuussa seuraavana vuonna lähdin kohti kaukaista mannerta.”

Australialainen herrasmies.

Matti the Finn (1989)

Mustan opaalin metsästäjä

Antti Välikangas

Matti Tikka ja vaimonsa Tarja muuttivat Australiaan jo 1960-luvulla. He asettuivat ensin Sydneyyn. Pian Matti kiinnostui mustasta opaalista, jota löytyy maailmassa ainoastaan yhdestä paikasta eli Australian Lightning Ridgestä. Aluksi Matti itsekin kaivoi opaalia, mutta myöhemmin hän erikoistui opaalin kauppaan ja välitti kiveä maailmalle. Vilkkaasta karjalaispojasta onkin tullut yksi maailman tunnetuimmista mustan opaalin kauppiaista.

Tapasin Matti ja Tarja Tikan heti ensimmäisen Australian matkani alkumetreillä vuonna 1989. Uima-altaan äärellä Sydneyssä he muistelevat alkuaikojaan Australiassa. Myös Matin ja Tarjan poika Kari asui Sydneyssä lähistöllä. Yhdessä he pelasivat golfia, ja usein Kari tuli heidän luokseen saunomaan ja barbequelle.

Olimme menossa Afrikkaan, päädyimme Australiaan

”Juttuhan on niin, että ei me tänne lähdetty, olimme menossa Afrikkaan. Siellä oli kuitenkin joitakin levottomuuksia, joten pari viikkoa ennen lähtöä tuli tieto, että sinne ei voi mennä. Meidät oli jo hyväksytty Johannesburgiin. Mietimme vaimoni Tarjan kanssa, mitä nyt tulisi tehdä. Olimme myyneet kaiken omaisuutemme ja asuntokin oli luovutettu pois. Siitä paikasta soitin Tukholmaan Australian lähetystöön ja kyselin, olisiko Australiaan mahdollista päästä. Kun vielä kerroin, että meidät oli jo hyväksytty Afrikkaan, sieltä sanottiin, että paperit vain tänne. Australian matka kyllä järjestyy. Parin päivän päästä lähetystöstä kerrottiin, että laiva lähtee parin viikon päästä Portsmouth’sta, tervemenoa Australiaan. Meillä oli yksi pieni pahvilaatikko, johon koko omaisuus mahtui. Jouduimme alkuaikoina lainaamaan jopa peiton nukkumista varten. Nyt meillä on jo kaksikin peittoa, joten eteenpäin on tultu. Aluksi meillä oli huone vuokralla, sitten siirryttiin isompaan asuntoon, vuokrattiin lopulta koko talo ja viimein saimme ostettua oman talon.”

Opaalikentällä

Matin tarina oli niin mielenkiintoinen, että olin heti myyty. Halusin kuulla sen kokonaan ja autenttisilla paikoilla. Niinpä heti toisena yönä lähdimme Sydneystä ajelemaan 700 kilometriä pohjoiseen kohti Lightning Ridgen opaalikenttiä. Matilla on siellä oma tukikohtansa, peltihökkeli, jossa hän aloitti opaalin kaivamisen ja bisneksensä. Kämpän pihamaalla Matti kertoo, kuinka hän kiinnostui opaalista.

”Noin kolmen kuukauden kuluttua muutosta Australiaan, lähdimme niin kuin muutkin turistit, katselemaan Lightning Ridgeen opaalikenttiä. Tapasimme siellä suomalaisen kaivajan, jonka nimi oli Antti. Barbiquella syödessämme villisikaa ja kengurun lihaa tuli puheeksi musta opaali. Kysäisin Antilta, olisiko täällä mitään mahdollisuutta kaivamiseen. Antti vastasi naureskellen, että tuolla on tuommoinen hylätty monttu, johon sopii mennä kaivelemaan. Tongin siellä ruuvimeisselin kanssa ja tein noin parikymmentä senttiä leveän ja kolmisenkymmentä senttiä syvän kolon. Löysin sieltä opaalia 2 800 dollarin arvosta.

Se oli niin kuin kultakuume, tällä kertaa se oli vain opaalikuume. Siitä kaikki alkoi. Sen jälkeen otimme siitä lähettyviltä cleimin, valtauksen ja aloimme kaivaa viikonloppuisin. Löysimmekin vaihtelevasti. Samalla aloittelin ostamaan ja myymään kiviä. Tutustuin myös perusteellisemmin mustaan opaaliin ja sen ominaisuuksiin. Hommasin kirjallisuutta ja luin kaiken tiedon, mitä sain hankittua. Tällä hetkellä olen siirtymässä pois mainaamisesta ja keskityn pelkästään ostamiseen ja kiven välittämiseen ja myymiseen ulkomaille, pääasiassa Pohjois-Amerikkaan.

Hyvälaatuinen musta opaali löytyy vain täältä Lightning Ridgestä. Parhaimmillaan opaaliryntäyksen kulta-aikoina täällä oli noin 1500 kaivajaa, nyt vain alle 50. Kaikkiaan koko Lightning Ridgen alueella on ollut kolmisen-tuhatta kaivajaa. Heistä vain noin 10 prosenttia onnistuu löytämään opaalia niin, että rikastuvat.”

Mustan opaalin salaisuus

”Yhdessä hyvälaatuisessa mustassa opaalissa saattavat esiintyä kaikkien maailman jalokivien parhaat värit. Juuri se on mustan opaalin erikoisuus. Myin kerran 124 karaatin mustan opaalin Melbournessa 420 000 dollarilla. Välitin kiven ja sain siitä 20 000 välityspalkkiota. Kysyin siltä kaverilta, mitä hän aikoo kivellä tehdä? Hän kertoi, että kun muija motkottaa, ulkona sataa vettä ja bisnekset menee heikosti, minä otan kiven kassakaapista, pyörittelen sitä

Lightning Ridge, opaalikentät ja Matin peltimaja.

kädessäni ja annan valon leikkiä ja kimallalla sen pinnalla. Se pelastaa päiväni. *It makes my day.*

Opaali on siitä erikoinen kivi, että sen värit vaihtelevat valon mukaan ja siitä löytyy aina jotakin uutta sitä pyöritellessä. Musta opaali on maailman ainoa jalokivi, jonka arvo on viimeisen 15 vuoden aikana noussut vähintään 10 prosenttia joka vuosi.”

Haastattelua tehtäessä vuonna 1989 Matti käy Lightning Ridgessä ostosreissulla enää muutaman kerran vuodessa. Hänellä on harmaa jeeppi, josta on sahattu katto pois. Kun hän sillä kiertelee alueella ja vierailee yhteisön kahdessa pubissa, sana leviää heti: Matti The Finn, opaalin ostaja, on saapunut. Kiviä on tarjolla monenlaatuaisia ja -hintaisia. Oikea hinta pitää pystyä määrittämään ensi katsomisella. 20 vuoden kokemuksella Matti siihen pystyy. Hän tietää myös heti, mitä kivistä saa aikaiseksi ja miten se pitäisi hioa. Se, joka ei tähän pysty alle minuutissa, ei opaalibisneksessä pärjää.

”Alueella on myös suomalaisia mainareita. Coocgran Fieldillä, 80 kilometrin päässä, kaivaa tälläkin hetkellä kuusi suomalaista. Kyllä pojat siellä pärjäävät. Vapaa-aikoinaan he keittävät pontikkaa ja pelaavat golfia itse rakentamallaan pienellä golfkentällä.”

Opaalikentillä liikkuu paljon kaikenlaista porukkaa. Kaikkien hermot eivät kestä toisten onnea, jos itse ei löydä opaaleja. Suomalainen Antti, josta Matti aluksi kertoi, löydettiin omasta kaivannostaan kuolleenä yhtenä aamuna. Koskaan ei saatu selville, kuka hänet oli tappanut. Matti tuntee mainareita, jotka ovat kaivaneet kolmisenkymmentäkin vuotta löytämättä mitään arvokasta. Kaivaminen on hyvin paljon tuurista kiinni. Ostamansa kivet Matti pyrkii myymään mahdollisimman edullisesti, kun hän on ensin laskenut kustannuksensa pois. Myyntiagenteja hänellä on ympäri maailmaa, myös Suomessa. Sydneysä Matti esittelee opaalejaan. Ne on asetettu kauniisti pieniin muovipusseihin. Jokaisessa pussissa on kiven numero, kivien määrä, opaalin pääväri, montako karaattia ja jälleenmyyjän hinta asiakkaalle. Kallein Matin meille esittelemä kivi oli arvoltaan lähes 70 000 Australian dollaria. Hinta määräytyy opaalien puhtauden ja värien mukaan.

Opaalin leikkaaminen ja hiominen on oma taiteenlajinsa ja sitä tekevät eri ammattimiehet. Leikkaamiseen käytetään timanttisahaa. Hyvä leikkaaja saa esille opaalin sävyt ja värit. Huono leikkaaja voi tuhota hyvänkin opaalin ja menettää jopa tuhansia dollareita. Katkaisun jälkeen opaalia hiotaan koneellisilla hiomalaitteilla. Hyvä hioja hioo noin viisikymmentä opaalia päivässä. Erittäin hyvälaatuisen ja kallisarvoisen kiven hiomisessa voi mennä jopa puoli päivää. Huono katkaisija katkaisee kivistä noin 1 000 dollaria, kun hyvä katkaisija saa samasta kivistä 5 000 dollaria. Sydneyssä huippuleikkaajia on vain pari kolme. Matti merkitsee kiviin, mikä menee kullekin leikkaajalle. Näin hän tietää saavansa kivistä esiin sen parhaat puolet.

Matin jeeppi Lightning Ridgessä.

Matti lähdössä opaalin myyntimatkalle Sydneyn kentällä, saattajina vaimo Tarja ja tytär Laura.

Kenguruita metsästämissä

Vapaa-aikanaan Matti käy "puskassa" metsällä. Jäniksiä, villisikoja ja kenguruja löytyy. "Suurin villisika, jonka olen ampunut, painoi 230 kiloa. Myin sen hampaat yhdelle amerikkalaiselle, noin 30 sentin hampaat, yli 200 dollaria kappale." Matilla on metsästyskaverinaan kaksi isoa mustaa dobermannia, jotka samalla turvaavat myös Matin selustaa. Kerran vieraillessani Matin luona minäkin pääsin metsälle varhain aamuhämärissä. Lähdimme kengurujahtiin, mutta tein saman virheen kuin moni muukin kokematon metsämies. Pidin kiikaritähtäintä pari senttiä irti silmästäni, joten minulla oli illalla komea musta rinki silmäni ympärillä, kun kivääri potkaisi takaisin laukaisun jälkeen.

Koirat olivat metsällä aivan innoissaan, sillä Matilla oli aina kaadon jälkeen tapana antaa koirille palkaksi kengurun sorkat, niin nytkin. Saimme kaadettua sen verran kengurua, että valmistimme kunnon australialaisen barbequen valurautagrillissä.

Sauna pusassa

Matilla on "pusassa" myös oma sauna, jonka lämmityspuuhiin kävimme. Ensin piti hankkia puita. Kirveellä ei puun hankinnassa tee mitään, vaan tarvitaan leka, jolla kovia kantoja murskataan. Eukalyptuspuihin kuuluva ironbark on kovaa puuta ja palaa kuumalla liekillä. Se on hyvää tavaraa saunan pesässä ja grillissä. Se on niin raskasta, että ei kellu vedessä, vaan painuu pohjaan kuin kivi. Siitä tulee rautaan viittaava nimi ironbark.

"Suomalainen sauna keskellä erämaata tuntuu ruhtinaalliselta. Kyllä jokaisella pitäisi olla tällainen sauna eli hän missä päin maailmaa tahansa. Ei tulisi mitään ilman saunaa, pitäisi mennä takaisin Suomeen. Minä luulen, että olen ainoa henkilö tällä fieldillä, Glencarryssa, jolla on oma sauna. Tuolla toisella fieldillä, Coocgranissa, pojat ovat rakentaneet toisen saunan. Minulla on kolme saunaa, täällä, kotona Sydneyssä ja rantamökillä Harvey Bayssä. Tiedätkö mitä, kun ulkona on neljäkymmentä astetta lämmintä ja menet saunaan, jossa on sata astetta, niin sieltä tullessa ulkona tuntuu viileältä. Saunassa minä ajattelen parhaat bisnekseni. Saunassa ja varsinkin saunan jälkeen myös laulan mielelläni."

Fieldillä Matin parakin lähistöllä on kaksi pubia, jotka ovat aina auki. Siellä on myös kauppa, parturi, biljardi, pool, ynnä muuta. Raskas työ vaatii välillä raskaat huvit. Toisenlaista elämää Matti ja Tarja viettävät asuntolaivallaan Sydneyn pohjoispuolella. Siellä he kalastelevat, pyytävät rapuja ja muuten vain ajelevat ja katselevat maisemia. Isot ravut ovat 60–70-senttisiä, joten niissä on jo syötävääkin.

Kippari Matti Tikka.

"Australiassa on vähän vettä sisämaassa, vain muutama tekojärvi. Vain muutamissa joissa on aina vettä. Jos täällä olisi yhtä paljon järviä kuin Suomessa, tämä olisi paratiisi. Suomalaisia järviä minä täällä kaipaankin. Australian luonto on ihmeellinen, täältä löytyy erämaasta sademetsiin.

Sille välille sopii myös lunta ja hiekkaa."

Elinikäinen harrastus

Matti on koko ikänsä harrastanut painonostoa. Vanhemmiten hän on keskittynyt voimannostoon. Nopeus ei enää riitä painonnostoon. Penkkipunnerruksessa Matti on lähellä maailman kärkeä ikäisissään.

”Suomessa olin keskivertonostaja olympianostoissa. Sitten siirryin voimannostoon ja tein muutamia Suomen ennätyksiä. Kun muutin Australiaan, minulle tuli paljon New South Walesin ennätyksiä ja muutamia Australiankin ennätyksiä. Ensimmäisen kerran olin lähellä 50-vuotiaiden maailmaennätystä, jäin siitä vain 2,5 kiloa. Olen jo parikymmentä vuotta toiminut myös valmentajana Sydneyn yliopistossa. Olen myös osavaltiomme voimannostoliiton perustaja vuonna 1976. Sydneyssä järjestetään vuosittain yksi tämän maanosan suurimmista painonnostokilpailuista, Matti Tikka Challenge. Kaikki 60 kilpailijaa kutsutaan siihen. Ehkä se on suosittu myös siksi, että paras nostaja sekä naisissa että miehissä saa palkinnoksi muiden palkintojen lisäksi myös opaalin. Olen myös valmentanut Australian yleisurheilujoukkuetta voimanhankinnassa.”

Matti on toiminut useita vuosia N.S.W. voimannostoliiton presidenttinä. Kuningatar Elisabeth myönsi Matille korkeimman urheilumitalin, Australian urheilun hyväksi tehdystä työstä.

Opaalia myymässä

1990-luvun alkupuolella matkustin Matin ja Tarjan kanssa myyntimatkalle Yhdysvaltoihin Tusconiin, Arizonan osavaltioon, jossa on aina syyskuussa yhdet maailman suurimmista jalokivimessuista. Matilla on varattuna messujen ajaksi saman hotellin sama sviitti, jotta asiakkaat tietävät, mistä hänet löytää. Lisäksi hänellä on alakerran näyttelytiloissa Tikka Opals -näyttely, joka on erikoistunut mustaan opaaliin. Alueella on erittäin tarkka vartiointi, onhan siellä paljon arvokkaita jalokiviä ja käteistä rahaa. Matti käyttää aina samaa vartijaa, sheriffiä Pimasta. Toinen tärkeä pysähdys Amerikan matkalla on vierailu Tennesseeen osavaltion Knoxvillessä. Matti vuokraa television ostoskanavalta parasta prime time -katseluaikaa. Silloin hän myy mustaa opaalia suorassa tv-lähetyskässä ympäri Pohjois-Amerikkaa, Kanadaa ja Karibian aluetta. ACN eli American Cable Networks myy kaikkea mahdollista 24 tuntia vuorokaudessa. Lähetykset ovat aina suoria, ja myyntikanava antaa vuokraajan käyttöön kymmenkunta puhelinvastaaajaa ja koko tv-studion tekniikoineen.

Matti kertoo opaaleistaan kaiken oleellisen, niin karaatin, värin kuin hinnan. Ostaja soittaa ruudussa näkyvään numeroon, ja puhelu ohjautuu Matille.

Matti mökillä Suomessa.

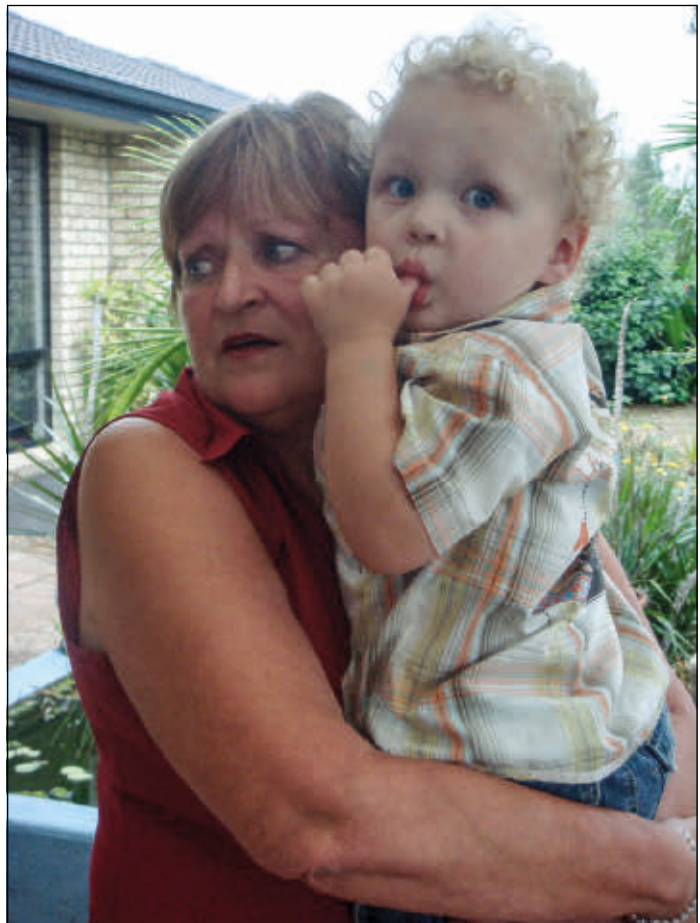
Jos hinnasta päästään sopimukseen, kauppa on syntynyt ja kun raha on Matin tilillä, kivi lähtee asiakkaalle. Tätä Matti jatkaa ympäri vuorokauden. Lopuksi hän myy vielä päästään aidon australialaisen hatun. Näin vilkas karjalaispoika päättää myyntisessionsa tällä erää. 2000-luvun alkupuolella Matti ja Tarja muuttivat Sydneystä pohjoiseen, lämpimämpään Queenslandin osavaltion. Mukaan lähti tytär, joka oli jo naimisissa ja pienen tytön äiti. Poika Kari jää perheineen Sydneyyn. Matti osti vuoristosta ison talon, jossa uima-allas pihassa ja sisällä iso kuntosali ja sauna. Opaalien välittäminen kuitenkin jatkui.

Mökki Suomessa

Matti palaa matkoiltaan nykyisin aina Suomen kautta. Hän on ostanut entiseltä kotiseudultaan Kiteeltä järven rannalta kesämökin, jota hän ahkerasti kunnostaa. Hän on rakentanut pihasaunan ja ison laiturin ja kalastelee veneestään. Mökilleen Ilomantsin Möhkössä hän viipyy koko kesän varhaisesta keväästä myöhään syksyyn. Juhannuksen aikoihin myös Tarja tulee mökille reiluksi kuukaudeksi. Näyttäisi karjalaispoika palailevan juurilleen, ainakin osittain.

Matin mökin rantaa Ilomantsin Möhkön kylässä.

Tarja Tikka sylissään
lapsenlapsi.

Rakentajan tie, Mikko Hietikko (2016)

Hope Island, Gold Coast, Australia

Olen syntynyt Pohjanmaan pojaksi syksyisenä marraskuun aamuna vuonna 1949. Isäni Veikko oli syntynyt Kauhajoella ja äitini Alli Ilmajoella ja he perustivat kodin Kurikan Kissikallion juurelle, Mosselon kaupunginosaan. Sodanjälkeinen lapsuuteni ja nuoruuteni kera siskon ja veljien olivat elämäni kultaisinta aikaa. Mauno velipojan kanssa taaperrettiin hiekkakasoilla, tehtiin pyssyjä ja häädettiin "vihulaisia". Myöhemmin urheilu kaikissa muodoissaan täytti meidän elämämme.

Äidin isän veli, Iisakki Nurminen oli muuttanut Amerikkaan muiden pohojalaasten kanssa kultakuumeen aikana. Hän haki vaimonsa ja lapsensa muuttaman vuoden kuluttua, vuonna 1922 myös Amerikkaan, ja näin alkoi sukumme siirtolaisten tarina. Yksi sukumme haaroista on siis Yhdysvalloissa. Aloitin opiskeluni Tampereen Teknillisessä opistossa ja valmistuin rakennusarkkitehdiksi keväällä 1973. Vuosia aikaisemmin olin saanut työpaikan Arkkitehtitoimisto Erko Virkkuselta Helsingin Töölöstä. Samana vuonna minut kiinnitettiin ensin suunnittelijaksi ja myöhemmin projektipäälliköksi Espoon Sähkön Suomenojan lämpövoimalahankkeeseen, joka kesti vuoden 1975 loppuun saakka."

Miksi minusta tuli siirtolainen?

Tapasin tulevan vaimoni Anita Nikaran kesällä 1972, kun hänen perheensä oli palannut Suomeen kahden ja puolen vuoden siirtolaishakemuksen jälkeen Australian Sydneystä. Heidät toi kotiin isän suunnaton koti-ikävä. Anita aina kertoi ja muisteli nuoruuttaan Sydneyssä, ja hänellä oli tulenpalava halu muuttaa takaisin. Olin tuolloin todella syvä patriootti ja hylkäsin ajatuksen hakea siirtolaiseksi Australiaan.

Niin kuitenkin kävi, että 1974 keväällä laitoimme siirtolaishakemuksen Australiaan. Meidät hyväksyttiin, ja viisumit saimme kesäkuussa 1974. Olin siis jättämässä rakkaat kotinurkat. Meille annettiin vuosi aikaa muuttaa. Hyvin pian

Mikko Hietikko.

saimme Australian valtiolta kirjeen, että tuloamme oli siirretty vuosi eteenpäin, koska Australia alkoi ottaa sisään Vietnamin venepakolaisia. Jäimme tavallaan hyllylle ja pikku hiljaa ajatuksemme jäi Suomeen.

Vuoden 1976 alussa minut kiinnitettiin pääarkkitehdiksi Olkiluodon ydinvoimalaitosprojektiin. Hoidin pestiä aina isäntäni Erkon poismenoon asti ja

Mikko Hietikko ja Martti Moisander, suomalaisen siirtolaisuuden muistomerkillä, Bli Bli, Queensland, Australia.

perustin vuonna 1985 oman arkkitehtitoimiston Vantaan Tikkurilaan. Ensimmäinen lapsemme Inga syntyi alkusyksyllä 1976, myöhemmin Antti vuonna 1980 ja Alekski 1986. Vuonna 1985 aloin myös rakentaa omaa kotia Vantaan Rekolaan, jonne muutimme Tapiolasta elokuussa 1985.

Elämämme kulki omaa hiljaista latuaan, lapset kasvoivat, kävimme kesät Saimaan mökillä Ruokolahdella ja talvet ja kaikki vapaat vietimme Luoston Lusstituvalla, kelomökissä, jonka suunnittelin ja rakennutin perheelleni. Elämä oli tosi rauhallista ja työntäyteistä. Ajustus Australiasta hautautui elämän ja uran alle.

Sitten tuli vuosi 1989. Vappuaamuna soutelin Ruokolahden mökin ranta-vedessä. Jäät eivät olleet vielä lähteneet. Asetin yhden verkon jään reunaan ja odottelin kutuhaukien nousua. Pian verkon yläpaula alkoi nykiä. Rauhallisesti soutelin ja otin hauen pois. Järven toisella puolella asusti majava, ja jostain syystä se juoksi jäätä pitkin apajalleni, pysähtyi muutaman kymmenen metrin päähän ja alkoi tuijottaa minua. Pian yläpaula alkoi taas vipattaa. Tällä kertaa saalis oli muutama särki, jotka heitin kalakaverilleni, joka rauhallisesti popsi yhden kalan, otti toisen hampaisiinsa ja kipitti takaisin.

Tuona aurinkoisena varhaisen aamun tunteina minuun iski kipinä hakea uudelleen viisumia Australiaan. Kyllä sitä nyt muutakin voisi tehdä ja katsella vähän maailman menoa kuin ryöstökalastaa noita haukiraukkoja. Oliko pitkä patrioottikauteni kuivumassa ja seikkailunhalu vallannut mieleni? Kävelin mö-

Arkkitehti Mikko Hietikko, taustalla rakennusprojekteja ja Gold Coast.

kille keittämään kahvit. Herätin porukat ja kerroin, että mitä jos muutettaisiin Australiaan, kun vielä ollaan nuoria ja toteutetaan äiti Anitan haave. Kyllä sieltä aina pääsee takaisin, jos emme viihdy.

Kuin sattumalta muutaman kuukauden kuluttua sain soiton ystävältäni valtionvarainministeriöstä. "Mikko, myy kaikki mitä sinulla on. Tämä maa syöksyy suureen lamaan." Oli marraskuu 1989. Kaikki ministeriön "käyrät" olivat kääntyneet alaspäin. Päätimme koko perheen kanssa lähteä käymään Australiassa ja samalla kiertää koko maapallon. Niin me teimmekin, ja joulun alusviikolla olimme Sydneyssä. Kävimme myös Brisbanessa ja tapasimme matkalla Rayby Bayssa suomalaisen rakentajan Kari Sturen, joka pyysi minua hänelle töihin. Kaikki tuntui suurenmoiselta, työpaikka valmiina ja rahaakin pankissa.

Kotiin päästyämme tein Business planin eli alkaisin tuottamaan viimeisintä rakennustekniikkaa Australiaan. Tilasin audienssin Tukholman suurlähetystöön First Secretary Brian Dickinsille. Seuraavana perjantaina klo 14 istuin hänen työhuoneessaan esittelemässä itseäni. Työpaikkakin olisi valmiina. Nyt vain täytyisi saada se viisumi. Brian lupasi minulle 15 minuuttia. Meillä oli tarkoitus ensin asettua Sydneyhin ja tehdä yhteistyötä urakoitsija Aulis Kangasniemen kanssa. Aulis oli Nikaroiden hyvä ystävä ja lupasi auttaa meitä alussa.

Brian kysyi: "Mihin paikkaan Sydneytä aiotte asettua?" Vastasin, että Aulis asuu Bankstownissa, ja aluksi menemme hänen luokseen asumaan. "Jaa-a,

Mikon ja perheen lähtö Suomesta, elokuussa 1992, minä, vaimoni Anita, sekä lapset, Aleks, Antti ja tytär Inga.

muistatko osoitteen," kysyi Brian. "En muista, mutta jos tiedät, missä on Bankstownin rautatieasema, niin Aulis asuu radan toisella puolella, ensimmäisellä kadulla, joka on rautatien suuntainen." "Muistatko talon numeron?" Vastasin 21. Seurasi pitkä hiljaisuus. "Olen syntynyt samalla kadulla numerossa 19, joka on viereinen talo! Mikä yhteensattuma!"

Brian innostui aivan hirveästi, haki Sydneyn kartan ja alkoi muistella nuoruuttaan ja lapsuuttaan. "Kun kävelet sieltä läpi puiston asemalle, vasemmalla on puhelinkioski ja sen vieressä on vihreä penkki. Siinä penkillä olen suudellut tyttöystävääni ensimmäisen kerran". Katsoin kelloa, olimme olleet hänen luonaan kolme tuntia. "Koneemme lähtee takaisin Helsinkiin kahden tunnin kuluttua. Mitä sen viisumin kanssa tehdään?" "Onko sinulla sijoittaa 500 000 dollaria Australiaan", Brian kysyi? Vastasin, että kyllä on. "Saatte Business Migrant viisumit heti, kun olette sijoittaneet rahat Australiaan ja teidät on hyväksytty lääkärintarkastuksessa." Jo seuraavana päivänä olimme Diakonissalaitoksella tarkastuksessa. Viikon kuluttua saimme kirjeen, olimme ihan terveitä, joten jäljelle jäi rahan siirto. Viikon kuluttua olin Sydneyssä avaamassa tiliä, ja Anita siirsi rahat. Faksasimme todisteet Tukholman Australian suurlähetystöön. Kotiin päästyäni lähetimme passimme Brianille ja niin meillä oli viisumit Australiaan. Neljässä viikossa! Laitoimme viisumit voimaan vuonna 1990 ja lopullisesti muuttimme Sydneyyn elokuussa 1992.

Nykyinen perhe, 2017, vaimo, Erja, ja tytär, Christine.

Näin meistä tuli siirtolaisia

Asiat eivät kuitenkaan luistaneet toivotulla tavalla Sydneyssä, ja parin kuukauden jälkeen muutimme Clevelandiin lähelle Brisbanea. Menin töihin Kari Sturelle ja hänen firmaansa Baltic Construction. Rakennutimme kodin Rayby Bayhin, kirjoittaudivin QTU yliopistoon tarkoituksella suorittaa Australian arkkitehtitutkinto. Tapasin professorini, joka oli kiinalainen. Tein ensimmäisen suunnittelutyön ja opiskelin Australian rakennuslainsäädännön.

Kävi kuitenkin pian ilmi, että voisin tehdä diplomityöni suoraan Queenslandin Arkkitehti Boardille ja sen viisihenkiselle tarkastusryhmälle, ja niin teinkin vuosina 1993 ja 1994. Diplomityöni oli "Oletettu sairaala Gold Coastille", josta sain oivalliset arvosanat. En ole arkkitehtiliiton jäsen, mutta diplomityöni on rekisteröity liiton rekisteriin. Niin alkoi taipaleeni täällä Etelän Ristin alla.

En koskaan unohda ensimmäistä kokoustani, jossa olivat edustettuna kaikkien osa-alueiden suunnittelijat. Olin pukeutunut, niin kuin Suomessakin, tummiin suoriin housuihin, valkoiseen paitaan ja Bangkokista ostamaani kalliiseen silkkikravattiin. Outoa kyllä, muut olivat pukeutuneet shortseihin, t-paitaan ja varvastossuihin. Hetken kuluttua puheenjohtaja poistui takahuoneeseen, tuli kotvan jälkeen takaisin, kädet tiukasti selän takana, ja käveli kohti minua ja leikkasi hakemillaan saksilla kalliin kravattini kahtia: "Me olemme Australian

Nykyinen vaimoni Erja
vuonna 2006.

Christine, vuonna 2006.

Mikko ja vene.

Queenslandissa. Täällä emme kannata kravatteja emmekä suorita housuja kuin parhaan ystävän hautajaisissa. Seuraavan kerran kun tapaamme, herra arkkitehdillä on yhdenmukainen vaatetus meidän kanssamme. Ellette vielä tiedä, me emme myöskään juo olutta lasista vaan suoraan pullosta. Olkoon tämä herra arkkitehdille ensimmäinen aussiovetus”. Riemulla ei ollut rajaa ja hiljaisessa sisimmässäni kaikui viesti; ”Siitäs sait kun lähdit”.

Suomessa olin liittynyt Vantaan Koivukylän Lions Klubiin ja sen aktiiviseksi jäseneksi. Olimme yhdessä tuttavaperheiden kanssa perustaneet Rekolan Ski Klubin ja melkein joka viikko veimme alueemme lapsia laskettelemaan lähinteisiin. Teimme sosiaalista työtä ja haalimme mukaan lapsia, joilla ei olisi ollut varaa harrastukseen. Keräsimme rahaa ja monen vuoden ajan matkasimme hiihtolomaviikolla Itävaltaan laskettelemaan.

Kaipasin leijonatyötä, ja niin perustimme marraskuussa 1993 ystäviemme kanssa Lions Club Brisbane Finlandian. Charter-iltamme oli 24.2.1994, ja minut valittiin clubin ensimmäiseksi presidentiksi. Olin siis Charter President. Tilaisuuteen osallistui yli 150 leijonaa kera vaimojen iltapukuineen, ja Suomea edusti silloinen suurlähettiläs Charles Murto. Teimme paljon työtä yhteisön hyväksi ja hoidimme kuukausittain muun muassa Lepokotiyhdistyksen ylläpitämän Finladia Village -hoivakodin puutarhaa.

Vuonna 1998 minut valittiin Ulkосуomalaisparlamentin Australian ja Aasian varapuhemieheksi ja hoidinkin tehtävää kymmenen vuotta. Tuona aikana

Mikko ja Erja Porissa, heinäkuussa 2017.

junailimme, neuvottelimme, lobbasimme ja käytimme ministeriöiden takaovia edesauttaaksemme ulkosuomalaisten asioita Suomen lainsäädännössä. Saimme aikaan kaksoiskansalaisuuden. Meitä verotetaan samalla tasolla kuin Suomessa asuvia. Saimme sosiaaliturvasopimuksen Australian ja Suomen välille. Asia, jota oli neuvoteltu 17 vuotta ja joka makasi pöytälaatikossa, ratifioitiin vihdoinkin ja olinhan minä koirana räksyttämässä sen puolesta. Ulkosuomalaisparlamentilla oli tarkoitus ja paras sellainen konsanaan!

Australialainen vai pohojalaanen?

Suhteeni Anitan kanssa oli kärsinyt haaksirikkoja jo Suomessa ja tiemme olivat eriytyneet. Australiaan tultiin sitä parantamaan ja pitämään perhe yhdessä. Kaikesta huolimatta tiemme erosivat muutaman vuoden jälkeen ja vuoden 1999 viimeisenä päivänä avioiduin Erjan kanssa, ja meillä on yhteinen tytär Christine.

En ole koskaan tuntenut olevani siirtolainen, matkustelinhan Suomessa USP:n kokouksissa 2–3 kertaa vuodessa ja edelleen seuraan hyvin aktiivisesti Suomen tapahtumia. Luen iltapäivälehdet päivittäin ja hurraan Suomen menestykselle urheilussa. Minulta on usein kysytty, kaipaanko Suomea ja suomalaisuutta? Vastaukseni on aina samanlainen: Minä olen suomalainen ja kannan sitä ylpeydellä, meitä ei kukaan laita alas. Isani opetukset kaikuvat vieläkin korvissani. Minä olen ylpeydellä edistänyt suomalaisuuden tuntemusta täällä Australiassa ja meitä arvostetaan täällä. On vain osattava olla "maassa maan tavalla". Ei Pohojanmaan poikaa niin vain aussiksi muuteta!

Olemme päättäneet elää elämämme täällä yhdessä lastemme ja lastenlastemme kanssa. Täällä on koti ja tämä on kotimaamme. Suomi on synnyinmaamme. Ja sattuuhan täällä kaikenlaista. Vieläkin kannan pientä muistilehtiötä taskussani ja jos huomaan englanninkielisen sanan, jota en tarkkaan tiedä, kirjoitan sen muistiin ja illalla tiedän sen merkityksen. Kerron tässä lopuksi yhden tositarinan: Nuori siirtolaispoika oli sairastunut kuumeeseen ja kurkkukipuun. Hän tilasi ajan lääkäriltä ja varmisti vielä ennen lähtöään, mitä kurkku on englanniksi.

Matti meni vastaanotolle ja lääkäri kysyi, mikä nuorta miestä vaivaa? Hän vastasi tarttuen kurkustaan kiinni, että "sore cucumber" (eli kipeä kurkku). Jaa-a, otetaan sitten housut alas ja katsotaan sitä "cucumberia"! Elämme Hope Islandilla Gold Coastilla ja olemme vielä täysin työelämän palveluksessa, kuitenkin vähän hidastaen ja elämästä nauttien. Tarinani ei siis vielä ole lopussa ja rakkauteni vaimooni Erjaan ja kaikkiin lapsiini ja lastenlapsiini on syvällä ja nautimme jokaisesta elämämme hetkestä täällä Down Underissa, Etelän Ristin alla.

Pohjois-Amerikka

Veljen tarina (2016)

Antti Välikangas kertoo, miten hän sai uuden veljen

Elettiin vuotta 1961 ja asuimme Rovaniemellä. Eräänä helmikuisena iltapäivänä ovikello soi. Oven takana seisojaksi noin 25-vuotias mies. Hän kysyi nimeäni ja sanoa paukautti sitten suoraan olevansa minun veljeni. Pitkän hiljaisuuden jälkeen vastasin hänelle, että ei minulla ole veljeä. Huusin äidin paikalle, ja ovivieras kertoi uutisensa hänellekin. Tässä vaiheessa älysimme pyytää vieraan sisään ja aloimme tentata kaveria, josta äitikään ei tiennyt mitään. Hän oli Yhdysvaltain kansalainen nimeltään William R. Copeland, joka oli syntynyt Keski-Pohjanmaalla 1936, samassa pitäjässä, jossa isäni oli nuoruudessaan asunut. Nuori mies oli siis kymmenkunta vuotta minua vanhempi. Bill, niin häntä kutsuttiin, kertoi, että hänen äitinsä ja isäni olivat tavanneet jo ennen kuin isä tapasi minun äitini, joka asui siihen aikaan vielä Lapissa, Kittilässä. Äitini muutti opettajaksi isäni kotiseudulle vasta sodan aikana, jolloin he ensimmäisen kerran tapasivat.

Tilanne oli kiusallinen, sillä isäni oli muuttanut Australiaan jo vuonna 1953 ja unohtanut kertoa äidilleni, että hänellä oli poika nuoruuden suhteestaan. Vuonna 1961 emme edes tienneet isän tarkkaa asuinpaikkaa Australiassa, joten häneltäkään emme saaneet valaistusta asiaan. Toisaalta Bill kertoi elämästään rauhallisesti ja uskottavasti, eikä tällaisesta tarinaa ollut helppoa vetää hatusta-kaan, joten pakkohan siihen oli alkaa vähitellen uskoa. Olin saanut uuden veljen.

Vuosikymmeniä myöhemmin Bill eli William Randolph Copeland muistelee kohtaamistaan Välikankaan perheen kanssa:

”Olin Kanadan konsulin hommissa neljä kuukautta. Kiersimme ympäri Suomea haastattelemassa siirtolaisiksi Kanadaan aikovia ja helmikuussa 1961 olimme Rovaniemellä hotellissa Pohjanhovissa. Olin joskus kuullut, että minulla olisi veli ja sisko ja että yhteinen isämme on muuttanut Australiaan. Tiesin, että Antti ja hänen perheensä asuivat Rovaniemellä. Olin urkkanut selville osoitteen ja mietin asiaa pari päivää, kunnes toisena iltana huomasi seisovani Välikankaan talon ulkopuolella keräämässä rohkeutta. Päätin kuitenkin soittaa ovikelloa, vaikka en tiennyt, olisiko heillä mitään tietoa minusta. Oven tuli avaamaan

noin 16-vuotias poika. En ole tänä päivänäkään aivan varma, mitä sen jälkeen tapahtui ja kuinka esitin asiani.

Oven aukaisi Antti, jonka olen sen jälkeen oppinut tuntemaan hyvin. Hän tuli jo seuraavana kesänä Kuopioon tervehtimään meitä ja oli mukana myös poikamme Matin ristiäisissä. Kesällä 1963 Antti meni kesätöihin Gotlantiin siihen perheeseen, jossa minä olin ollut sotalapsena. Tällä tavalla sain uusia sukulaisia, ja olemme Antin kanssa pitäneet yhteyttä näihin päiviin asti.”

William Randolph Copelandin tarina

Kalle Copeland

Millaisten vaiheiden jälkeen Suomessa syntyneestä Veikko-Wilhelm Vähä-Korpelasta tuli amerikkalainen William Randolph Copeland? Tarinassa on monia mutkia, joiden selvittämisessä avuksi tuli Billin pojanpoika, 19-vuotias Kalle Copeland, jolle Bill on hyvin läheinen ukki. "Ukkini syntyi 4.6.1936 Korpelan kylässä Keski-Pohjanmaalla. Hänen äitinsä Helvi Vähä-Korpela oli silloin 19-vuotias ja isä Wilhelm Välikangas pari vuotta vanhempi, kun Veikko-Wilhelm syntyi. Wilhelm oli talollisen poika naapuripitäjästä. Ilmeisesti riita vastuusta ja huoltajuudesta johti siihen, että nuoripari joutui erilleen. Ukki kasvoi siis ilman isää."

Näin ukkini kertoo itse: "Vuonna 1939 äitini muutti Helsinkiin ja jätti minut isovanhempiensa luo Keski-Pohjanmaalle Kannukseen. Vuonna 1943 hän meni naimisiin ja isäpuoli adoptoi minut. Sukunimekseni tuli Kopra. Tammikuun loppupuolella 1944 minut lähetettiin Ruotsiin sotalapseksi Pettersonin perheeseen Lärbro nimiselle paikkakunnalle Gotlannin saarelle. Asuin siellä kaksi ja puoli vuotta. Perheellä ei ollut omia lapsia, joten he halusivat adoptoida minut. Äitini ei suostunut luopumaan minusta ja niin tulin takaisin Suomeen vuonna 1946. Äitini oli kuitenkin valmis päästämään minut vuonna 1949 Amerikkaan. Floridan Lake Worthissä asuivat äitini isän sisko Helmi Laine ja hänen miehensä Charles.

Amerikassa nimekseni tuli kasvattivanhempieni mukaan William Laine, nimeä oli kaikin puolin helpompi käyttää Amerikassa. Kun menin Yhdysvaltain ilmavoimiin tammikuun ensimmäisenä päivänä 1955, minulle sanottiin, että sinähän olet Kopra, niin virallisissa papereissa lukee. Niin olin jälleen Kopra 1.1.1955 aina 10.6.1955 asti, jolloin sain Yhdysvaltain kansalaisuuden. Yhdysvaltojen lain mukaan silloin sinulla on oikeus vaihtaa nimeä.

Olin tuolloin huonoissa väleissä kasvattivanhempieni kanssa ja niin vaihdoin nimeni, vaikka tiesinkin loukkaavani vanhempiani. Nimen vaihtaminen oli sekin juttu sinänsä. Olin silloin armeijassa, Alabamassa, kun sain tiedon Amerikan kansalaisuudesta ja samalla minulta myös kysyttiin, haluanko pi-

tää nimeni. Olin jo aikaisemmin päättänyt vaihtamisesta, mutta mikä olisi uusi nimeni? Niinpä 10.6.1955 kapteenin läsnä ollessa otin paikallisen puhe-
linluettelon, panin silmäni kiinni ja aukaisin jonkin sivun ja osoitin kynällä
summittaista nimeä. Siinä luki Copeland. Siitä päivästä olen ollut William
Randolph Copeland."

Matka Amerikkaan alkaa

Amerikkaan oli siis lähdössä Veikko-Wilhelm Kopra. Hän oli vasta 13-vuo-
tias.

Myöhemmin hän on pohtinut lähtöä monta kertaa: "Varmasti suurin syy
lähtööni Amerikkaan oli se, että minulla ei ollut isää. Sitten Amerikasta tuli
tarjous, jossa isotätini ja hänen miehensä olivat valmiita ottamaan minut
hoitoonsa. Heillä ei ollut omia lapsia ja he halusivat auttaa. Jälkeenpäin aja-
teltuna oli suuri lottovoitto päästä heidän luokseen. Ei minulla ollut Suomessa
tulevaisuutta, eikä mitään mahdollisuuksia käydä koulua. Kaikki näytti umpi-
kujalta, joten hyväksyin ajatuksen, että lähden yksin Amerikkaan." Asia ei silti
ole lakannut vaivaamasta. "Miksi minua heiteltiin puolelta toiselle ja paikasta
paikkaan? Olenko ollut niin kauhea lapsi, että minun kanssani ei kukaan ole
tullut toimeen."

Matkaan lähtö oli monimutkaista, sillä yksin matkustava 13-vuotias ei saa-
nut viisumia kovinkaan helposti. Matkaan oli tarkoitus lähteä Göteborgista
höyrylaiva S/S Stockholmilla. Junamatka Tukholmasta Göteborgiin vaihtui
lentokoneeksi, koska ajateltiin ehkä, että matka olisi 13-vuotiaalle liian mut-
kikas. Matka Helsingistä alkoi 27. marraskuuta 1949. Lähdön tuntemuksia ja
muistikuvia matkasta ei ole juuri jäänyt, mutta iltapäivällä 7. joulukuuta näkyi
vihdoin vilaus "soihtua kantavasta naisesta" suuren ihmismassan välistä, kun
S/S Stockholm seilasi Hudson-jokeen.

Vanhemman amerikansuomalaisen pariskunnan piti olla satamassa vastas-
sa, viedä hänet läheiseen hotelliin ja saattaa seuraavana päivänä Pennsylvania
Stationin rautatieasemalle, josta lähti juna Lake Worthiin. Siinä hän seiso-
i laiturilla numero 27 ja yritti tunnistaa pariskunnan. Tuntomerkkejä ei ollut an-
nettu, eikä hän tiennyt, tunnistaisiko pariskunta hänet. Matkustajia oli jäljelle
yhä vähemmän ja vähemmän.

Oliko ohjeissa sekaannus? Oltiinhan hän odottamassa väärässä paikassa? Hän
seiso-
i laiturilla yksin tietämättä, mitä tehdä. Viimein poliisi saapui paikalle ja
yritti selvittää, mikä oli hätänä. Englantia ukkini ei osannut, mutta sai selitettyä
puhuvansa ruotsia ja suomea. Poliisi lähti hakemaan toista satamapoliisia, joka
osaisi ruotsia, oltiinhan S/S Stockholmin laiturissa. Näin selvisi, mihin ukkini

Bill keinussa.

Baseball.

oli matkalla. Hän kertoo pysyneensä rauhallisena koko ajan, koska uskoi, että kaikki järjestyisi.

Poliisi järjesti taksin ja kertoi kuljettajalle hotellin. Matkalaukut piti laittaa takakonttiin, mutta ukkini vastusteli. Lopulta hän suostui, ja hotelliin saavuttiin alle vartissa, mutta jäljellä olikin vain yksi matkalaukku. Missä toinen oli? Ukkini hätääntynyt selittely ei auttanut. Ilmeisesti taksinkuljettaja pystyi todistelemaan, että laukkuja oli ollut vain yksi ja siinä oli vielä lahjat "uudelle perheelle". Kuinkahan monta muut Amerikkaan matkustanutta on petkutettu samalla tavalla, ukkini on pohtinut monta kertaa.

Hotellissa hän tapasi ensimmäisen kerran elämässään tummaihoisen ihmisen, joka ohjasi hänet hotellin 18. kerrokseen huoneeseen 1806. Siellä hän sitten oli yksin ja oli heti juuttua hotellin vessaan. Eihän hän ollut koskaan nähnyt pyöreää kahvaa, jota tuli pyörittää päästäkseen ulos! Oli jo myöhäinen ilta ja nälkäkin alkoi vaivata, sillä hän ei ollut syönyt kymmeneen tuntiin. Rohkeasti hän lähti tutkimaan hotellin lähialuetta ja löysi pannukakkuravintolan. Kun kielitaitoa ei ollut, hän osoitti listalta jotain. Hetken kuluttua hänen eteensä tuotiin kolme jättikokoista amerikkalaista pannukakkua. Silloin alkoi ukin ja vaahterasiirapin yhteinen tarina, ja vaahterasiirappi on pysynyt hänen suosikkinaan tähän päivään saakka.

Aamulla lähti juna kohti Etelä-Floridaa. Ongelmaksi tuli jälleen kielitaito, sillä miten kertoa olevansa nälkäinen? Hän teki tilauksen tummaihoiselle (taas!) tarjoilijalle. Keiton tilaaminen ruotsin kielellä ei tuottanut toivottua tulosta, sillä hän sai eteensä kupin teetä ja saippuapalan. Mutta kuinka moderni ja puhdas juna olikaan ja kuinka ystävällisiä ja avuliaita muut matkustajat! Nukkumaan mennessä maassa oli lunta, mutta herätessä lumi oli muuttunut valkoiseksi hiekaksi.

Tulo Floridaan

Lake Worthin pysäkillä ei ollut asemaa tai laituria. Juna oli ilmastoitu, mutta heti ulos astuttaessa tuntui kuin olisi tullut suureen saunaan. Auringon kirkkauttaakaan ei junan tummennettujen ikkunoiden takaa tiedostanut. Junan vieressä seisoivat vanha pariskunta, Helmi ja Charles Laine, uudet "Amerikan vanhemmat". Oli outoa kuulla taas suomen kieltä. Helmi, ukin isotäti, oli melko lyhyt ja hänellä oli hopean väriset hiukset ja kauniit siniset silmät. Hän muistutti siskoaan Lyyliä, joka asui Helsingissä. Charles oli lihaksikas, lähes 180 senttimetriä pitkä ja epätavallisen komea. Helmi oli hyvin puhelias, ja Charles pääosin kuunteli.

Lähelle oli parkkeerattu uusi Plymouth sedan. Matka junalta South Buffalo Street 32:een kesti vain minuutteja. Vuonna 1949 Lake Worth Road oli vielä päällystämätön soratie. Laineitten koti sijaitsi Buffalo Heightsissa, joka oli

Koti, Buffalo Street, Lake Worth, Florida, USA.

Ritvan kotitalo Kuopiossa.

Pyykkilaiturilla.

lähialueen korkeinta maastoa, noin kuusi metriä merenpinnan yläpuolella. Silloin Buffalo Heightsia asutti yhdeksän kotitaloutta: Thomson, Mäki, Sarkki, Sobering, Shore, Laine, Heikkilä, Leino, Siren ja Osman. Kolmea lukuun ottamatta kaikki olivat suomalaisia. Buffalo Heights oli tunnettu suomalaisten asuinpaikkana. Vuonna 2017 suomalaisia oli enää kolmessa talossa (Mäki, Kuorikoski, Copeland).

Uuden kodin suuri koko ja valkoisuus hämmästytti, samoin se, kuinka keskeneräiseltä se näytti. Vain Gotlannissa hän oli asunut yhtä suuressa talossa. Asuntoon kuului neljä makuuhuonetta, olohuone ja keittiö. Ukkilleni oli varattu takana oleva kulmahuone. Myöhemmin selvisi, että talo oli tarkoitettu asuntolaksi, jossa oli kolme yksityistä huonetta, yhteinen keittiö ja vessa. Talo oli lattiasta kattoon keskeneräinen. Muutaman päivän kuluttua Helmi vei ukin Lake Worth High Schooliin, joka piti aloittaa heti, ja koko kevät keskityttäisiin englannin kielen opetteluun. Siitä vastasi yhteiskuntatiedon opettaja, rouva Francis Harlow. Istumapaikka oli aluksi Alvin Heikkilän takana. Tämä amerikansuomalainen oli 9. luokalla. Alvinin tehtävänä oli tulkata hänelle kaikki, mitä tunnilla puhuttiin, mutta nopeasti kävi ilmi, että joko Heikkilä ei osannut suomea tarpeeksi hyvin tai sitten ei pystynyt keskittymään opetukseen, kun piti samalla tulkata. Näin ollen ukkini oli omillaan ja tajusi, kuinka vaikeaa ja turhauttavaa oli istua oppitunneilla ymmärtämättä mitään. Eräänä päivänä rouva Harlow antoi ukkilleni paketillisen värikyniä. Rouva Harlow halusi hänen piirtävän liitutaulun kokoisia kuvia elämästään Suomessa. Ymmärrettyään mitä rouva Harlow halusi, hän alkoi innoissaan luoda suuria piirustuksia.

Muutaman viikon jälkeen yhteiskuntatiedon luokan liitutaulut olivat täynnä kuvituksia elämästä Suomessa, ja niin hänestä tuli koulussa eräänlainen kuuluisuus. Ukkini onnistui ilmaisemaan itseään ja kertomaan elämästään paremmin seinämaalauksin kuin suullisesti. Kuvitusten avulla amerikkalaiset saattoivat tavallaan matkustaa Eurooppaan, jossa lähes kaikkien oppilaiden ja henkilökunnan juuret olivat.

Hääkuva.

Kuopion mökki.

Myöhemmin ukkini tajusi, miten piirustukset auttoivat muutkin ymmärtämään ja arvostamaan hänen ajatuksiaan ja luonnettaan. Hän puolestaan ylitti kuilun, joka syntyy, kun yrittää kommunikoida ilman kielitaitoa. Vielä tärkeämpää oli se, että hän ymmärsi olevansa taiteellisesti lahjakas. Taiteesta tuli ukille elinikäinen harrastus. Kokemus antoi uskoa siihen, että hän pystyisi saavuttamaan asioita, joihin ei ollut uskonut aikaisemmin pystyvänsä. Ukki on sitä mieltä, että 1950-luvun Suomi ei olisi antanut mahdollisuutta unelmoida ja saavuttaa kaikkea sitä, mikä oli Yhdysvalloissa mahdollista. Vain Yhdysvalloissa siirtolaisen poika voitiin vastaanottaa ja kasvattaa samalla tavoin kuin hänet.

Vaimoni Ritva

William Randolph Copeland jatkaa tarinaa: Tapasin tulevan vaimoni Ritvan ensimmäisen kerran syyskuussa 1959. Opiskelin Marylandin yliopistossa viimeistä vuotta ja vierailin usein eräässä suomalaisessa Blomqvistin perheessä, jo senkin vuoksi, että pienen opiskelijabudjetin lisäksi sain heiltä aina vatsani täyteen. Kerran he soittivat minulle yliopistolle ja kertoivat, että nyt tänne oli tullut pari suomalaista kotitalousopettajaa kieltä oppimaan. Toinen oli nimeltään Ritva Miettinen, kuulemma söpö ja juuri sellainen, jota minä olin odotellut. Olin kai joskus maininnut tapaavani mielelläni jonkun suomalaisen tytön. Parin viikon kuluttua rouva Blomqvist järjesti meille tapaamisen kotiinsa. Olin heti kiinnostunut. Tapailimme tiiviisti seuraavat kuukaudet. Ritva oli piikomassa ja kieltä oppimassa ja minä suoritin viimeisiä opintojani yliopistolla.

Ritva oli kunnollinen perhetyttö Kuopiosta. Kirjeiden perusteella perhe Suomessa alkoi aavistella, että jotain vakavampaa oli tapahtumassa ja Ritva ei ehkä

Ritva ja Bill.

Bill Kuopion talon portailla.

tulisikaan enää kotiin. Me halusimme Ritvan kanssa kuitenkin vakiinnuttaa suhteemme, joten menimme kihloihin keväällä 1960. Tarkoitukseni oli jatkaa opintojani, mutta Ritvan takia anoinkin lupaa väitöskirjan tekemiseen Helsingissä. Niinpä heinäkuussa tulin Suomeen ja menimme naimisiin elokuun 6. päivä 1960. Ensimmäinen lapsemme Matti syntyi kesällä 1961. Myöhemmin syntyivät vielä Helen ja Susan. Matti ja Susan asuvat perheensä kanssa Helsingissä. Helen on naimisissa Saksassa. Meillä on yhteensä kymmenen lastenlasta, joista Kalle on yksi.

Minä opiskelin ja tein väitöskirjaa, ja Ritva toimi talousopettajana. Kävin välillä töissä ja pidin luentoja eri puolilla Suomea. Vuonna 1971 valmistuin lissensiaatiksi ja 1973 tohtoriksi. Opetin Helsingin yliopistossa englannin kielellä vuodesta 1969 vuoteen 2004. Sitten pääsin Yhdysvaltojen opetussäätiön toimiston päälliköksi. Toimin siinä virassa kymmenen vuotta. Luennoin ja opetin samaan aikaan eri puolilla Suomea. Olen aina pitänyt opettamisesta.

Erikoinen tarina Kiinasta

Kiinan historian ja kulttuurin opetuksen olen aloittanut ensimmäisenä Suomessa 1972 Helsingin yliopistossa. Olen vierailut Kiinassa 14 kertaa ja toimin usein Kiinan asiantuntijana eri tilanteissa. Olin opiskellut kiinan kieltä jo pitkään, ja kun Helsingin yliopisto solmi laajan vaihto-ohjelman Kiinan parhaiden yliopistojen kanssa, minäkin jouduin ohjelmaan mukaan. Vuonna 1977 sain Kiinan kulttuuriministeriöltä vierailukutsun Kiinaan ja olin siellä kuukauden vuosi Maon kuoleman jälkeen.

Ritva ja Matti, ristiäiset.

Vähän ennen paluuta Suomeen, paikallinen yhteyshenkilö soitti minulle varhain aamulla ja sanoi: "Mr. Copeland, pukeutukaa nopeasti, olemme lähdössä vierailulle erittäin mielenkiintoiseen paikkaan."

Jollakin vanhan kaupungin takapihalla minua tuli portailla vastaan pitkä vanhus, vähintään 85-vuotias. Hän esittäytyi uusseelantilaiseksi Kiinan ystäväksi, joka oli asunut Kiinassa jo vuosia. Keskustelimme englanniksi, kunnes hän yhtäkkiä alkoi puhua suomea. Minä olin pyörtyä siihen paikkaan. Aamiaispöydässä herra Rewy Alle kertoi tarinansa. Hän oli tullut Kiinaan sisällissodan aikana 1927 auttamaan Kiinan lapsia. Hän oli kotoisin Uuden Seelannin maaseudulta, jossa kaikki hänen naapurinsa olivat suomalaisia. Suomalaiset lapset eivät suostuneet puhumaan muuta kuin suomea ja niin hänenkin oli leikeissä opetettava suomen kieli.

Herra Alle oli sisällissodasta lähtien asunut Kiinassa ja nykyisin Kiinan valtio piti hänestä huolta ja kustansi hänelle turvatun vanhuuden. Nimeni hän oli nähnyt erällä vieraslistalla ja päätti että "Tämän suomalaisen minä haluan välttämät-

Bill Porissa.

tä tavata ja kokeilla, vieläkö osaan suomen kieltä vuosikymmenien jälkeen. Siksi professori on nyt täällä." Tapasin hänet vielä kolmella seuraavallakin vierailulla, niin kauan kuin hän eli, ja vierailut ovat olleet elämäni kohokohtia. Mr. Alle on kirjoittanut kymmenittäin kirjoja ja ollut Kiinan lapsien ystävä jo sellaisinakin

aikoina, kun se ei ole ollut kovin suotavaa. Hän on perustanut kymmeniä lastenkoteja eri puolilla Kiinaa. Itse olen Kiinan matkoillani ottanut tuhansia valokuvia kiinalaisista ja julkaissut myös valokuvakokoelman nimeltä on Kiinan kasvot .

Väinö Linnan oppaana Minnesotassa

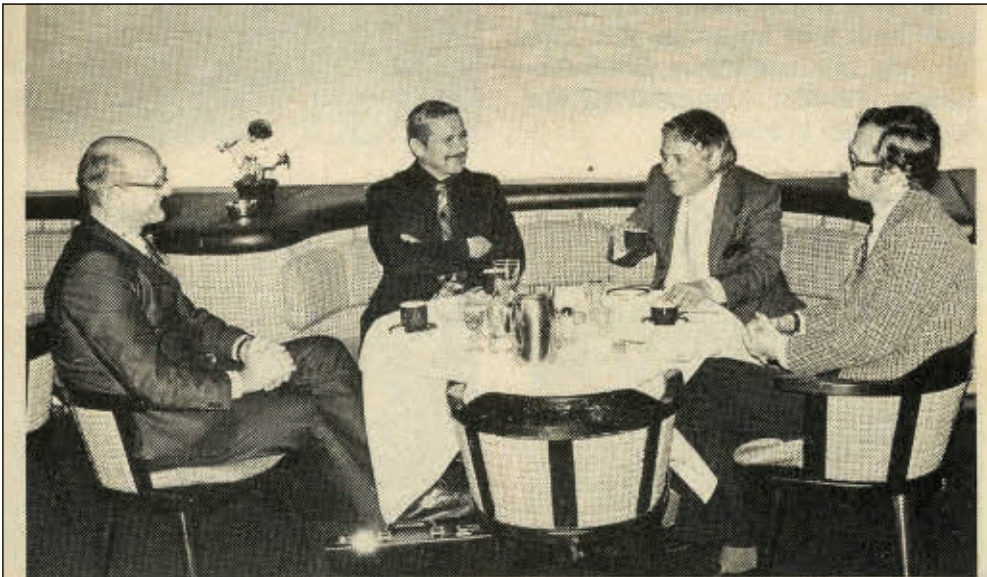
Tarina jatkuu vielä Kalle Copelandin kertomana: Yhdysvaltain ulkoministeriö tiedusteli ukiltani vuonna 1963, kiinnostaisiko häntä toimia kirjailijana Väinö Linnan tulkkina ja matkaoppaana kuukauden ajan. Pari vuotta aikaisemmin hän oli hankkinut virallisen todistuksen suomen kielen kääntäjänä ja

Bill kotonaan Helsingissä.

tulkkina. Hän suoritti silloin tohtorinopintojaan Georgetownin yliopistossa, mutta kuukauden poissaololupa näin innostavaan tehtävään heltisi. Väinö Linna halusi tutustua mahdollisimman moneen "Amerikan ihmeeseen" ja oli lisäksi kiinnostunut suomalaisten siirtolaisten elämästä ja kohtaloista Yhdysvalloissa.

He suuntasivat Pohjois-Minnesotaan, jonka ukkini tunsu varsin hyvin, koska oli ollut siellä kesätöissä vuonna 1954 ja koska siellä oli myös sukulaisia. He viettivät Duluthin ja Virginian alueella viikon, ja Linna kävi mielenkiintoisia keskusteluja muun muassa tunnetun suomalaisen Alex Kyyhkysen kanssa.

Dosentti William Copeland on Mikon asiantuntija Suomi-elokuvaa varten. Hän on tutkinut suomalaisten siirtolaisten elämää Floridassa ja muualla Yhdysvalloissa. Elokuva tulee käsittelemään myös näitä asioita. Tässä neuvotellaan Mikon Amerikan-matkasta. William Copeland, Mikko, lehdistöattashea Richard E. Knowles ja maisteri Timo Viljakainen.

Dosentti William Copeland. Lähde: Suomen Kuvalehti.

Yhtenä iltana Linnalle oli järjestetty tilaisuus tavata hyvin iäkkäitä siirtolaisia Esko-nimisen kylän "haalilla". Koska miltei kaikki puhuivat suomea, ei tulkkia tarvittu ja ukkini sai rauhassa seurata Linnan unohtumatonta pohdintaa, joka liittyi *Täällä Pohjantähden alla* -trilogiaan.

Sitä kuunnellessa selvisi, että Linna oli sattumalta tavannut kymmeniä eteläpohjalaisia siirtolaisvanhuksia, jotka elivät muistoissaan yhä siinä Suomessa, josta he olivat siirtyneet vuosisadan alussa Amerikkaan. Linna vakuuttui illan aikana, että silloinen yhteiskunta oli ollut juuri sellainen kuin hänen kuvamaansa Pentinkulma. Se tuli hyvin dramaattisella tavalla selväksi tilaisuuden päättyessä. Haalin perältä Linnaa lähestyi erittäin vanha, valkotukkainen mies kävelykeppiinsä nojaten. Hän pysähtyi aivan Linnan eteen ja sanoi selvällä pohjanmaan murteella: "Se oli juuri niin, kun sinä olet sen kertonut kirjassasi, juuri niin." Linna oli niin otettu, järkyttynyt ja mielissään siitä, että hän alkoi itkeä. Monet muutkin kyynelehtivät salissa.

Linna palasi loppumatkan aikana tuon tuostakin tähän "vahvistukseen", jonka hän koki tuona marraskuun iltana Esko-nimisellä paikkakunnalla Minnesotassa. Niin voimakas oli tunnelataus, että kun ukkini ja Linna tapasivat sen jälkeen Suomessa useita kertoja, Linna kertasi edelleen Eskon tapahtumia.

Yhteinen ikävä

Tällaiset elämävaiheet ja kokemukset johtivat siihen, että William Copeland on koko aikuisen ikänsä tutkinut siirtolaisuutta ja perehtynyt etenkin Floridan suomalaisiin.

Ritva Copeland kuoli vuonna 2009, ja William Copeland asuu nyt yksin Helsingissä.

Perintötalolle Floridassa on kuitenkin käyttöä, kun Suomeen saapuu talvi.

Siirtolaisten ja ulkосуomalaisten tarinat ovat saaneet tulkkinsa myös näiden tarinoiden kirjoittajasta ja kokoajasta Antti Välikankaasta. Kenties siirtolaisten tarinat ja myös oman tarinan kertominen ovat korvike sille, minkä veljekset ovat elämässään kohdanneet: isän kaipuu.

Suomi kutsuu – Finland Calling (2006)

Antti Välikangas

”Minun nimeni on Carl ”Kalle” Pellonpää. Olen toisen polven suomalainen, syntynyt 31.12.1930 ja elänyt koko ikäni täällä Michiganin Ishpermingissä. Olen tuottanut maailman vanhinta suomenkielistä televisio-ohjelmaa, Suomi kutsuu – Finland Calling jo 53 vuotta. Nyt se on loppu. VOI KAUHIA! Aloitetaan tarina kuitenkin vähän kauempaa.”

Juuret Suomessa

”Äitini on syntynyt Vaasassa. Hän lähti Amerikkaan perheensä kanssa 1908, kolme veljeä, kaksi sisarta ja isä ja äiti. Isäni lähti 1911 yksin Ähtäristä. Kaikki he lopulta päätyivät tänne Michiganin Ishpermingiin. Isä sai työtä kaivoksesta ja äiti paikallisesta hotellista. Myöhemmin he tapasivat jossakin juhlissa ja menivät ennen pitkää naimisiin. Äidin perheen nimi Vaasassa oli Vidbeck. Täällä Amerikassa he ottivat nimekseen Järvinen. Isän perheen nimi Suomessa oli Kolin. Sekin muuttui täällä Pellonpääksi. Minä olenkin jälkeinpäin sanonut, että ei olisi kannattanut muuttaa nimeään Pellonpääksi. Kolin olisi ollut paljon helpompi lausua täällä Amerikassa.”

Nuoruus ja baseball

”Kun olin 14-vuotias, isä yritti opettaa minua ajamaan autoa. Hän hermostui hetkessä ja neuvoi liikaa, eikä opettamisesta tahtonut tulla mitään. Sitten tuttavien Venla-tyttö opetti minua ja jo puolen tunnin päästä ajaminen alkoi sujua. Minulla oli paljon kavereita. Harrastimme koko ajan jotakin urheilua. Kesällä pelasimme baseballia, syksyllä jalkapalloa, talvella sisällä koripalloa ja ulko-

na hiihdimme tai hyppäsimme mäkeä. Nuoruudessa rakkain harrastukseni oli baseball. Harjoittelin sitä päivittäin. Heitin palloa niin lujaa, että pojat eivät tahtoneet oikein saada heittojani kiinni. Niinpä isä rakensi minulle muovista sellaisen taustaseinän, mihin voin harjoitella heittojani. Piirsin muoviin erilaisia viivoja, joihin aina heitin ja sain näin harjoitella tarkkuuttani. Samalla lisäsin heittoihini myös kierrettä vaikeuttaakseni niitä.

Pelasin basepalloa useassa joukkueessa, High schoolissa ja muuallakin. Jopa niin paljon, että kesällä en oikein tohtinut mennä uimaankaan, koska valmentajat sanoivat, että olkapää ja heittokäsi eivät tykkää uimisesta. Isäkin tykkäsi basepallosta ja vei minut ensimmäisen kerran katsomaan ammattilaisottelua Chicagoon 1944. Se oli hieno kokemus ja silloin minä tiesin, mihin pyrin ja haluan. Isä hommasi pelivälineitä ja varsinkin palloja, joita oli siihen aikaan vaikea saada. Sattui niin onnellisesti, että äidin veli oli paikallisen basepallo-joukkueen johtohenkilöitä ja hän hommasi minulle tarpeeksi palloja. Olin lahjakas syöttäjä ja sain ensimmäisen ammattilais sopimuksen 18-vuotiaana heinäkuussa 1949.”

Kohtalo puuttui peliin

”Lokakuussa olimme kavereiden kanssa jänismetsällä. Oli kaunis kuulas syysaamu. Yhtäkkiä jänis lähti vierestäni juoksuun, mutta ehdin kumminkin ampua sitä ja joku muukin ampui, sillä meitä oli siellä 4–5 kaveria. Joku huusi, että mene sinä Carl katsomaan, osuiko jänikseen ja mihin se katosi. Kun tulin jäniksen kohdalle, se virkosi, loikkasi pystyyn ja lähti juoksemaan. Samassa joku kaveri ampui, mutta kuti osuikin minua niskaan ja olkapäähän.

Pyörin maassa samoin kuin jänis aikaisemmin ja haavoituin pahasti. Autolle oli pitkä matka kävellä. Päästäni löydettiin 29 haulia, pari kolme niskasta ja pari haulia meni sisään olkapäähän, johon ne jäivät. Parin kuukauden kuluttua olkapäätä alkoi särkeä voimakkaasti, enkä saanut nostettua kättä ylös.

Kaikesta huolimatta lähdin Etelä-Carolinaan ammattilais sopimuksen mukaan leirille. Eihän siitä mitään tullut. Käsi ei toiminut, en pystynyt heittämään ja minut kotiutettiin. Olin aivan allapäin, illuusioni oli murentunut. Parin kuukauden kuluttua minun oli lähdettävä töihin kaivokseen, niin kuin isä, veli ja lähes kaikki sukulaiseni. Isä yritti myös lohduttaa minua ja sanoi, että se oli minun kohtaloni, minua ei ollut tarkoitettu basepallon ammattilaiseksi. Yritin vielä treenata basepalloakin. Hommasin kellariin nyrkkeily pallon ja koetin kuntouttaa kättäni. Pystyin jotenkin heittämään, opin jopa uuden kierteen, mutta ei minusta enää ammattilaista tullut. Mutta pystyinpähän edes jotenkin pelaamaan.”

Aika velmu perhe

”Isäni Kalle oli ystävällinen ja mukava mies, mutta myös vaativa. Minun piti kotona tehdä töitä koko ajan, saunapuut olivat minun vastuullani, samoin talvella lumenluonti. Pihan polut piti luoda ihan suoraan, siitä isä oli tarkka. Äiti Edith oli perheen rakastava keskus, hän hoiti lapsiaan ja isää.

Lapsena sitä aina luulee osaavansa kaikki. Eräänä iltana, kun isä ja äiti lähtivät kirkkokuoron harjoituksiin, minä jäin yksin kotiin, ulkona oli kova pakkanen, ja sisälläkin alkoi jo olla kylmää. Niinpä päätin lämmittää taloa ja uunია. Kyllä minä osaan, vakuuttelin itselleni. Olin silloin ehkä kymmenvuotias. Ladoin keittiön uunin täyteen puita ja kaadoin niiden päälle paljon sytytysnestettä, että olisi helpompi sytyttää uuni. Sytytin paperinpalalla uunია, kun se pamahti

Tuoleja.

Tuoli, Carl Pellonpää.

ja leimahti. Koko keittiö oli täynnä mustaa savua ja nokea ja kulmakarvanikin kärysivät. Äiti oli sinä päivänä leiponut ja leipomuksetkin kärehtivät. En kuitenkaan loukkaantunut pahemmin ja onneksi ei talokaan palanut. Mutta oli se kuitenkin hieno pamaus.

Kotona isä käski meitä aina puhumaan suomea. Ulkona meillä oli vapaus puhua suomea tai englantia. Muuten meillä oli selvät sävelet kotona, pyrimme tekemään ja tottelemaan, mitä vanhemmat pyysivät. Äiti joskus tarttui korvaan kiinni ja nipisti ja voin vain arvata, mitä olisi tapahtunut jos isä olisi ojentanut meitä. Hänellä oli niin valtavat nyrkitkin, kunnioitimme niitä. Minulla oli kaksi

siskoa, minua vanhempi ja nuorempi. Tytöt asuivat yläkerrassa. Sitten minulla oli vielä 12 vuotta minua vanhempi veli, Reino. Me asuimme hänen kanssaan samassa huoneessa. Reino joutui myös toiseen maailmansotaan, mutta selviytyi sieltä.

Myöhemmin kun vanhempi sisko ja Reino menivät naimisiin, he asettuivat asumaan saman kadun varrelle. Naapurissa asui myös äidin sisko perheineen ja meillä oli usein lauantaisin tapana, että isä kutsui kaikki meille saunomaan ja se oli minulle juhlaa. Äiti sairasti syöpää pitkään ja joutui usein sairaalaan. Taas kerran hänet vietiin hoitoon ja olin siitä kovin murheellinen. Varsinkin kun vanhempi siskoni sanoi minulle, että voi olla, että äiti ei enää tulekaan takaisin. Onneksi sairaalasta kuitenkin soitettiin, että äiti on parempi ja niin minä, isä ja veljeni lähdimme hakemaan äitiä kotiin. Se on yksi mieluisimmista hetkistä, kun sain jälleen halata äitiäni matkalla kotiin. Hän kuoli vuonna 1959.

Isä oli kova saunoja. Hän olisi saunonut vaikka joka ilta. Kun menimme saunaan, hänelle tuli muistoja ikään kuin olisimme olleet Suomessa ja hän usein alkoi laulaa: Kotimaani ompii Suomi. Isä kehotti minua aina tekemään työni hyvin, niin kuin hänkin oli tehnyt. Äiti taas kehotti suhtautumaan ihmissiiin positiivisesti ja laskemaan heidän arvostelunsa toisesta korvasta ulos: Älä anna niiden vaikuttaa itseesi. Isäni kuoli vuonna 1969.

Olimme loppujen lopuksi aika velmu perhe, meillä leikittiin paljon erilaisia leikkejä ja laulettiin, varsinkin autossa. Aina kun matkasimme kotoa kesämökille, niin lauloimme. Isä usein aloitti: *hevoseet on elukoista parhaita, mustia ruunia harmaita, eikä tule töitten teosta, jollei aseteta hevosta*. Minulla on heistä kauniit muistot."

Ensin kutsui avioliitto, sitten Korea

"Minun ensimmäinen ja ainoa suuri rakkauteni oli ja on Doris. Tapasin Doris Holmgrenin joskus vuoden 1950 paikkeilla Ispermingin luterilaisen kirkon tapahtumissa. Vuonna 1953 jouduin armeijaan ja 16.12. samana vuonna menin naimisiin Doriksen kanssa. Seuraavana vuonna jouduin Korean sotaan. Samana vuonna syntyi ensimmäinen tyttäreni Wendy. Sain Koreaan kirjeen, että olen tullut isäksi 9.7.1954. Olin siitä äärettömän ylpeä. Myöhemmin syntyi vielä yksi tyttö ja poika. Pääsin pois armeijasta ja tammikuussa 1955 menin takaisin kaivokseen töihin. Kaivostyö oli siitä hyvä homma, että kun tulit maan alta ylös, homma jäi siihen. Sitä ei tarvinnut miettiä työpäivän jälkeen. Työstä maksettiin aika hyvin, ostin silloin ensimmäisen autonikin.

Suomalainen tv-kasvo viihdyttää pientä yleisöä USA:ssa

► Televisiotoimittaja **Carl Pellonpään** kunniaksi paljastettiin laatta valtatielevähdyspaikalla Michiganissa Yhdysvalloissa. "Kun joku mainitsi siitä, sanoin piruuttani, että käyn joka aamu putsaamassa parkkipaikan vessat", Pellonpää sanoo.

Vitsiniekka Pellonpää on Michiganin yläniemen, Upper Peninsulan tunnetuin suomalaiskasvo. Hän on neljä vuosikymmentä tuottanut Pohjois-Amerikan ainoata suomenkielistä televisio-ohjelmaa Suomi kutsuu - Finland calling. Se on koko Yhdysvaltojen vanhin paikallisohjelma.

Tv-asema WLUC 6 välittää runnin pituisen ohjelman sunnuntaisin Pohjois-Michiganiin ja Wisconsinin koilliskolkkaan. Aikaisemmin ohjelma näkyi myös Thunder Bayssa Kanadassa.

Katsojia on runsaat 20 000.

Ohjelman runkona ovat suomalaista tapahtumia ja suomalaisen musiikki, mieluiten paikallisten muusikkojen esittämänä. Melkein kaikki haastattelut ja selostukset Pellonpää tekee puoliksi suomeksi ja puoliksi englanniksi, koska suurin osa alueen suomalaisista ei enää hallitse suomea.

Pellonpää on eläkkeellä vakiutuisesta tv-työstä. Kahdentoisesta vuoden ajan hän oli saman aseman aamu-uutisten ankkurina.

Viime vuoden lopussa 70-vuotias Pellonpää luovutti Suomen kunniakonsulin velvollisuudet **Robert Ubbelohdelle**, Finlandia Universityn eli entisen Suomi Collegen presidentille.

Baseballista oli tulla Pellonpään ammatti. Silloinen Boston Braves värväsi lujasta syötiöstään tunnetun Pellonpään joukkueeseensa. Juuri ennen kevätleiriä metsästysnonnettomuudessa haulipanoksen osui häntä niskaan, olkapäähän ja takaraivoon, eivätkä lääkärit saaneet korjattua miljoonan dollarin heittokättä.

"Elämäni suurimmaksi arvoitukseksi jäi, olisinko pärjännyt baseball-ammattilaisena", Pellonpää miettii.

Carl Pellonpää juontaa amerikansuomalaisten televisio-ohjelmaa arvomerkki rintapielessään.

Työskenneltyään Pohjois-Michiganin kuparikaivoksilla Pellonpää liittyi armeijaan ja sai komennuksen Koreaan.

Kotiin palattuana hän muisti, kuinka läheisen radioaseman kykyjenetsijä oli testannut oppikoululaisia ja todennut, että Pellonpään ääni sopi erinomaisesti radioon.

Radiouransa Pellonpää aloitti 1959. Kaksi vuotta myöhemmin hän siirtyi televisioon.

Vuonna 1962 paikallinen matkatoimisto keksi, että Suomea koskeva tv-ohjelma lisäisi amerikansuomalaisten matkustusta Suomeen. Pellonpääkin innostui asiasta.

"Aluksi keräsimme mustavalkoisia maisemakuvia Suomesta ja soitimme ihmisten toivomia kappaleita. Polkka ja jenkka soivat joka ohjelmassa."

Pellonpää lupaa jatkaa ohjelmantekoa niin kauan kuin terveys kestää. Hän on 40 vuoden aikana ollut nauhoituksesta poissa vain yhden kerran.

Tunnettua tv-persoonaa on kosiskeltu myös politiikkaan, mutta Pellonpää on aina kiel-

täytynyt ehdokkuudesta. Sen sijaan hän on toiminut aktiivisesti kunnalliselämässä.

Pellonpään suomen kieli on nyt paljon parempaa kuin 40 vuotta sitten. Hän on vierailut usein Suomessa. Kolme vuotta sitten hän vei matkailijaryhmän Helsinkiin. Suomalaisuuttaan Pellonpää kantaa kuin kunniamerkkiä. On hänellä tosin oikeakin, Suomen Valkoisen Ruusun ritarikunnan merkki, jota hän pitää rintapielessään ohjelmaa tehdessään.

Pellonpään äidin suku on kotoisin Vaasasta ja isän Ähtäristä. Vaimo **Doris** on "svenska flicka, Holmgren syntyyään".

Suomen kielen taidosta on Pellonpääille muutakin kuin ammatillista hyötyä. "Kun joku vähemmän toivottu myyntimies häiritsee puhelimella kotona, tapaan vastata kovalla äänellä suomeksi: 'Mitä? En minä nyt oikein ymmärrä'. Soittaja häviää linjalta nopeasti."

Lauri Toivainen

Kaivoksessa maksettiin palkkashekki joka toinen viikko, ja monella pojalla oli tapana mennä suoraan publiin vähän juopottelemaan. Usein palkkapäivänä vaimot olivat jo portilla miehiään vastassa, jotta ei kaikkia rahoja juotaisi. Minä tuosta vähän vinoilin, että Doris ei kyllä tulisi minua portille vastaan, kunnes eräänä palkkapäivänä Doriskin seisoi portilla. Siitähän pojat innostuivat. Doriksella oli kuitenkin aivan muuta asiaa, hänen autonsa oli mennyt rikki ja hän tarvitsi apua.”

Vaimoni Doris ja isäni ruokailuajat

”Jo aikaisemmin minä, Doris ja kolme lastamme olimme muuttaneet vanhaan kotitaloomme isän kanssa. Isä oli tottunut vuosien varrella, että ruoka on pöydässä joka päivä kello 4 iltapäivällä ja tästä meinasi tulla isokin ongelma. Doris oli sairaanhoitaja ja pääsi töistä vasta klo. 3.30, eikä ehtinyt millään laittaa ruokaa neljäksi. Siitä isä oli vähän närkästynyt ja teki omia voileipiä iltapäivisin. Doris sanoi minulle, että ei se käy. Mene kertomaan isällesi, että ruoka valmistuu vähän myöhemmin. Minä en uskaltanut, joten hän meni itse. Doris laittoi keittiön oven kiinni ja selitti isälle englanniksi, miten asia on ja milloin ruoka valmistuu. Isä vastaili hänelle suomeksi ja aikansa keskusteltuaan he saivat asian sovittua ja heistä tuli ylimpiä ystävyksiä ja kotirauha säilyi.

Myöhemmin isä muutti pois kotoa. Hän löysi uuden naisystävän, Annan ja meni naimisiin. Muutimme vuonna 1973 uuteen taloomme, jonka olimme rakentaneet eri puolelle kaupunkia. Muutaman kymmenen kilometrin päässä meillä on kesämökki. Kun olimme ostamassa kesämökkiä, pankinjohtaja sanoi meille, että teidän kannattaa ostaa mökki, sillä siinä tienaatte enemmän, kuin pitämällä rahoja meidän pankissa. Tämän järven ympärillä on 27 mökkiä. Osaa voi kutsua jo taloiksi.”

Suomi kutsuu tanssimaan

”Vuosi 1958 oli lamavuosi. Minut lomautettiin kaivoksesta ja olin työtön.

Jossain vaiheessa olin ollut muutaman kuukauden radiossa töissä ja niin menin kyselemään sieltä töitä. Ihme ja kumma, he palkkasivat minut. Soittelin musiikkia, juttelin ja luin uutisia. Vuonna 1961 menin paikalliselta tv-asetalta kysymään töitä ja heinäkuussa samana vuonna aloitin tv-urani.

Kun aloimme toimittaa Suomi kutsuu -ohjelmaa yhdessä Eugen Sinervon kanssa vuonna 1962, isä toimi usein suomen kielen sparraajana ja kertoi, kuin-

Finland Calling, studio.

ka minun tulisi lähetyksessä puhua suomea. Kun meille kerran tuli Sinervon kanssa kesken suoran lähetyksen hiljainen hetki, muistin isäni sanonnan: "Niin vaan sano Pesonen, eihän nyt toki sano Harjun muori." Kotiin tultuani isä riippiti minua ja sanoi, että ethän sinä noin voi sanoa, nämä ihmisethän asuvat meidän naapurissa ja kuuntelevat ohjelmaa. Isä oli ylpeä pojastaan, joka esitti televisiossa suomenkielistä ohjelmaa.

Tansseja täällä ei ole paljon ollut. Suomi kutsuu -ohjelma on kuitenkin aina järjestänyt tansseja juhlissaan. Ensimmäiset tanssit olivat muistaakseni vuonna 1964. Muistan alkuaikoina, kun tanssittiin taas suomalaisia tansseja, ja tupa oli täynnä. Kesken tanssin pyörteen eräs mies kaatui lattialle ja kuoli siihen paikkaan. Minä ajattelin, että voi kauheaa, se oli nyt siinä. Ystäväni vakuuttelivat minulle, ettei se ollut minun vikani vaan luonnollinen kuolema.

Okei, ajattelin että kokeillaan vielä. Seuraavat tanssit olivat taas loppuunmyyty, mutta tällä kertaa eräs nainen kaatui lattialle ja kuoli. Eihän tästä tule mitään, aina joku kuolee! Ystävät vakuuttivat jälleen, että he kaipaavat tansseja, eivätkä kuolemat olleet minun syytäni. Sen jälkeen on ollut monia tans-

Kalle studiossa.

seja ja paljon väkeä, eikä kukaan enää sen jälkeen kuollut. Nyt täytyy kyllä koputtaa puuta... Kun Suomi kutsuu -ohjelma järjesti tanssit, siellä piti osata soittaa suomalaista musiikkia, valssia, tangoa, jenkkää, polkkaa, ym. Se ei ollut helppoa amerikkalaisille muusikoille. Ville Kilpelä on ollutkin tansseissani luottomies, hän soittaa kaikenlaista suomalaista musiikkia. Vanhin siskoni opetti minut tanssimaan. Olin aika hyvä tanssimaan valssia ja tangoa ja jopa polkkakin sujuu.

Aluksi Suomi kutsuu -ohjelman pääkieli oli suomi, mutta myöhemmin ohjelmissa on alettu puhumaan myös englantia, jotta saisimme uusia katsojia. Amerikkalaiset katsojat kuuntelevat mielellään suomalaista musiikkia, ja nyt kun ohjelmat on siirretty myös internetiin, katsojaluvut ovat nousseet. Olen tehnyt yhtäjaksoisesti ohjelmaa jo siis 53 vuotta. Nautin, kun saan olla tekemisissä suomalaisten kanssa. Kun minä kuolen, toivon, että myös ohjelma loppuu, tehköön muut sitten erilaisia juttuja. Suomi kutsuu -ohjelma on minun ohjelmani. Kaupallisuus on tullut voimakkaana myös meidän kanavalemme, ja katsojalukuja ja tuottavuutta syynätään entistä enemmän. Kanavan

omistajat haluaisivat tunnin ohjelman tilalle kaksi puolen tunnin ohjelmaa, ne ovat tuottavampia.

Tällä hetkellä Suomi kutsuu -ohjelman katsojaluvut ovat noin 27 000. Internetin katsojia en tiedä. Useat katsojat internetissä ottavat minuun kuitenkin yhteyttä, kiittävät, kertovat kuulumisia ja lähettävät valokuvia. Vien Seinäjoen Amerikan päville Marylandista, Kaliforniasta ja Ohiosta 39 hengen ryhmän internet ohjelmamme kuuntelijoita. Heillä kaikilla on suomalaiset juuret Ylä-Michiganissa. Näitä Suomen ja Skandinavian reissuja olemme tehneet 34 kertaa ja vieneet yli 1000 matkustajaa tutustumaan Suomeen ja Pohjolaan.”

Doris ja Kalle, Antti Välikangas ja Risto Hyppönen.

Kallen kotitalo, Ishperming, Michigan, USA.

Suomi antaa lisävoimia

"Kesäkuussa 1962 vein ensimmäisen ryhmän Suomeen. Aluksi oli vaikeaa totutella Suomen oloihin ja tapoihin. Ravintolassa en osannut kunnolla lukea suomenkielistä ruokalista, kunnes löysin sieltä yhden tutun sanan, kana. Tilasin tietenkin sitä, mutta se sattui olemaan rasvaista ja pahaa. Silloin tuli mieleeni, että en minä taida tästä Suomesta oikein tykätä. Seuraavana päivänä minua tuli tapaamaan sukulaisia Ähtäristä, isän sisko Aune-täti, Lilja-täti ja serkkuja. Alkoi halaaminen ja siitä minä pidin ja pidin yleensäkin sukulaisten tapaamisista. Heistä on tullut minulle vuosien varrella arvokkaita ja rakkaita ihmisiä. Aloin pitää taas Suomesta.

Tänä päivänä on tosi helppoa pitää yhteyttä Suomeen, tuttaviin ja sukulaisiin, kun kaikilla on jo sähköpostit ja tietokoneet. Yritän aina välillä kirjoittaa myös suomeksi, vaikka ä-pilkut ja kaksoisvokaalit ja -konsonantit tuottavat vaikeuksia. Vaimoni Doris onkin sanonut minulle, että miksi emme muuta Suomeen? Voisimme asua siellä ainakin vuoden, tutustua maahan ja sukulaisiin kunnolla. En vain ole malttanut jättää Suomi kutsuu

-ohjelmaani. Suomi antaa meille aina lisävoimaa, saamme aina ikään kuin ylimääräiseen vaihteen. Olemme tulleet siihen tulokseen, että se on itse Suomi, joka aiheuttaa sen.”

Museotoimintaa ja itsenäisyysjuhlia

”Kaivosyhtiöllä, jossa olin nuorena poikana töissä vuodesta 1955 noin viisi vuotta ja jossa isäni teki elämäntyönsä, on oma museo, jonka toiminnassa olen mukana. Kaivos on ollut erittäin tärkeä työnantaja suomalaisten keskuudessa täällä kautta aikojen. Oikein sydämestä ottaa, kun muistelen sen toimintaa. Paikallisen hiihtomuseon toiminnassa olen ollut pitkään mukana. Siellä on aina lauantaisin juhlat, joita olen juontanut jo reilut 30 vuotta. Aina kun hiihtomuseon johtaja kuulee museossa suomen kieltä, hän soittaa minulle ja menen innokkaana haastattelemaan suomalaisia vieraita. Museossa on myös paljon kuvia Suomen talvisodasta ja hiihtojoukoista ja partioista lumipuvuissa. Vuonna 1962 kun ohjelmani alkoi, minulle kerrottiin, että Ylä-Michiganin 300 000 asukkaasta noin 27 prosenttia oli suomalaisia, ja sen jälkeen luku on tietenkin noussut, sillä jälkeläisiä syntyy koko ajan lisää. Suomalaiset täällä ovat ylpeitä juuristaan. Suomalaisuus on minulle henki ja elämä. Olen siitä ylpeä, ja tiedän, että isä ja äiti ovat syntyneet Suomessa. Se merkitsee minulle paljon. Suomi on number one.

Olen myös järjestänyt Suomen itsenäisyyspäiväjuhlia vuosittain tällä alueella. Jokaisena itsenäisyyspäivänä täällä käy joku lähetystöstä pitämässä puheen. Internetistä seuraamme myös linnan juhlia nykyään. Meillä on tällä alueella useita Suomi-kouluja pystyäksemme ylläpitämään suomen kieltä, mutta valitettavasti se häviää vähitellen. Sauna on ehdottomasti suomalainen ja täällä niitä on paljon, niin puusaunoja kuin sähkösaunoja. Ei tässä maailmassa pärjäisi ilman saunaa. Minullakin on kaksi saunaa, yksi kotona ja toinen mökillä järven rannalla.”

Mukava mies, tuo Veikko Kankkonen

”Olin olympiavoittaja Veikko Kankkosen tulkkina, kun Veikko kilpaili Michiganissa, Iron Mountainilla. Veikko ei puhunut yhtään sanaa englantia. Veikko oli juuri voittanut Itävallan Innsbruckissa olympiakultaa. Hän oli mukava mies ja hänestä minulla on monta kaskua kerrottavana. Kun olimme hotellissa aamiaisella, tarjoilija tuli kysymään, kuinka Veikko pärjää täällä, kun hän ei puhu

Carl Pellonpää.

yhtään englantia. Veikko vastasi, että ei hänellä ollut vaikeuksia, mutta niillä oli, jotka häneltä kyselivät. Seuraavana päivänä tarjoilija käski kysyä, puhutaanko Suomessa paljon englantia, johon Veikko vastasi että joo, joka toinen mutta niitä on vaikea löytää.

Kun Veikko sitten lähti Suomeen, kysyin, mitä hänelle oli Michiganista eniten jäänyt mieleen. Veikko kertoi, että kun hän tornissa odotti hyppylupaa, ylhäällä oli tapana huutaa ensin OKEI? Alhaalta vastattiin, että OKEI!. Kun seuraavana kesänä menin Suomeen ja Lahteen, soitin Veikolle ja sanoin puhelimeen OKEI? Veikko vastasi, OKEI, Pellonpää! Veikko oli mukava mies.

Ispermingin mäessä on käynyt monta muutakin hyvää suomalaista mäkimiestä. Mäki oli kooltaan 90 metrin mäki, mutta nykyään sitä ei enää ole. Nykyään mäkihyppyä harrastavien nuorten sukunimet ovat lähes kaikki suomalaisperäisiä, monta Honkalaa ja pari tyttöäkin.”

Ohjelma päättyy

”Reilut viisikymmentä vuotta sitten, vuonna 1962, kun aloimme Eugen Siervon kanssa toteuttamaan Suomi kutsuu -ohjelmaa, ajattelimme, että sitä tehdään niin kauan kuin vanhempi suomalaispolvi elää ja niinhän siinä on käynyt. Viimeinen ohjelma lähetettiin 29.3.2015. Tänä päivänä suomalaisuus elää enemmänkin muistoissa.”

Alaskan kuningaskalastaja (2009)

Antti Välikangas

Teuvo Soulio

Teuvo kertoo kotipihallaan rauhallisella, voimakkaalla keskipohjalaisella murteella elämästään ja tulostaan siirtolaiseksi .

”Minä olen syntynyt ja kasvanut Halsualla. Kävin armeijan Oulussa, jonka jälkeen olin vähän aikaa töissä Kokkolassa. Työtilanne Suomessa oli kuitenkin siihen aikaan huono ja aloin katsella mahdollisuuksia ulkomailta. Vuonna 1963 lähdin Kanadaan ja sillä reissulla olen vieläkin. Menin ensin Quebecin osavaltioon, Ruan Noranda -nimiselle paikkakunnalle kaivokseen. Olin nuori pojankloppi vielä silloin. Kieli oli ainoa huono puoli, siellä kun puhuttiin etupäässä ranskaa, jota minunkin oli siis opeteltava. Monet ranskankieliset eivät osanneet englantia ollenkaan.

Siskoni oli Fitsburgissa, Massan osavaltiossa ja hän pyysi, että tulisin sinne. Panin paperit vetämään ja pian Montrealista soitettiin, että tule Amerikan embassiin, siellä on paperit valmiina. Opittuani vähän ranskaa, lähdin siis Amerikkaan ja taas piti opetella uutta kieltä. En ole koskaan käynyt mitään kouluja, työmaalla olen oppinut sen, mitä puhun englantia. Pääsin heti töihin suomalaisella urakoitsijalle Seppälälle, jolla oli paljon muitakin suomalaisia töissä. Opettelin maalarin hommia, mutta palkka oli hyvin keho. Palkka parani heti, kun eräs suomalainen hommasi minut maalarien ammattiliittoon. Olen nyt ollut yli 40 vuotta samassa ammattiliitossa ja saan hyvän eläkkeen sieltä. Ammattiliitoissa on hyvät edut, mutta monet eivät hyväksy niitä, vaikka en kyllä ymmärrä miksi. Minultakin vaihdettiin toinen lonkkanivel, ja vakuutus maksoi sen kokonaan. Ehdot ovat semmoiset, että jos sairaalalasku on alle 5 000 dollaria, itse pitää maksaa 1 000 dollaria, mutta jos lasku on yli 5 000 dollaria, ei tarvitse maksaa penniäkään.”

Teuvo Soulio.

Tule tänne Alaskaan, täällä on töitä

"Tapasin Leenan Fitsburgissa ja menimme naimisiin 13.5.1967. Leena oli tullut Amerikkaan vuonna 1965 ja minä vuotta myöhemmin. Tapasimme yhden järven rannalla, kun olin aurinkoa ottamassa. Leena näki komian miehen ja ihastui siihen. Seurustelimme muutamia kuukausia, muutimme yhteen ja menimme naimisiin. Fitsburgissa oli 1970-luvun alussa aika huono työllisyystilanne, ja minäkin olin useamman kuukauden työttömänä. Yksi kaveri

Ruokailua Anchorageen Suomi Haalilla Alaskassa.

oli jo aikaisemmin muuttanut Alaskaan ja kirjoitteli, että tule tänne, täällä on töitä. Me pakkasimme tavarat autoon ja ajoimme 5 200 mailia tänne Anchorageen, Alaskaan. Meillä oli silloin vuoden 1969 pick-up, jossa oli kämppä päällä. Matka kesti kolme viikkoa. Meidän tyttömme Kaija oli kolmevuotias ja auto oli ihan täynnä romua.

Maisemathan täällä olivat mahtavat, vaikka alussa työhommot eivät olleet kovin kaksisia. Kun Alaskaan alettiin rakentaa suurta öljyputkea, ihmiset lähtivät sinne töihin ja kaupungissa aukesi paljon uusia työtilaisuuksia meille, jotka jäimme. Viimeiset viisitoista vuotta on saanut tehdä töitä niin paljon kuin on halunnut. Työskentelin maalarina koko ajan. Enimmäkseen maalailimme suuria toimistorakennuksia, mutta myös isoissa hotelleissa ja suurissa sairaaloissa oli paljon maalaushommia. Asuimme aluksi vuokralla, mutta ostimme myöhemmin semmoisen ison asuntotrailerin. Laitoimme sen yhdelle asuntoparkkialueelle ja asuimme siinä yhdeksän vuotta. Sitten ostimme tämän talon, jossa olemme nyt asuneet jo yli 25 vuotta.”

Teuvo ja suuri lohi.

Hirvimetällä ja karhuja kaatamassa

"Luonto täällä on vähän samantapaista ja -näköistä kuin Suomessa. Talvella on kylmä, eikä kesälläkään tule kovin lämmintä, 15–17 astetta celsiusta. Sänskiäkin on riittävästi. Hirviä meidänkin pihapiirissä liikkuu useasti ja ne onnettomat syö noita meidän pihlajia, että ne on ihan kurjan näköisiä. Pihlajien lisäksi marjapensaatkin kelpaavat.

Yksi syy täällä viihtymiseen on ehdottomasti harrastukseni, kalastus ja metsästys. Talvella käydään jääkalassa ja pärrätään moottorikelkalla metsissä. Kesällä käydään kalassa niin paljon kuin vain ehtii ja syksyllä mennään hirvimetälle. Kaloja ja eläimiä riittää. Nyt syksyllä lähdemme taas hirvimetälle kahden viikon reissulle. Ensin ajetaan autolla 512 mailia Yukon-joelle, jossa lasketaan vene vesille ja siitä ajetaan yli 600 mailia veneellä, eli melkein 2 000 km. Matka hirviä metsästämään kestää kaksi ja puoli päivää.

Alueella on niin paljon hirviä, että voi jopa valikoida, minkä kokoisen hirven haluaa. Meillä on täällä kuitenkin tarkat metsästysäännöt. Jokainen perhe saa ilmaiseksi yhden luvan yhdelle hirvelle vuodessa. Suurin ampumani hirvi painoi

Leena ja suuria lohia.

yli 500 kiloa. Yhteensä olen ampunut Alaskassa jo reilut 20 hirveä. Täällä laki sanoo, että kun täytät 60 vuotta, saat ilmaiseksi kalastuskortin ja metsästyskortin. Minä saan ampua jopa mustakarhun, mutta ruskeakarhu, jota esiintyy vain sisämaassa, vaatii 25 dollaria maksavan kaatoluvan. Olen ampunut kaksi mustakarhua. Kerrankin olimme hirvimetällä ja ammuin hirveä, mutta en osunut kunnolla, haavoitin vain. Seuraavana päivänä seurailimme verijälkiä, kun yhtäkkiä samoja jälkiä pitkin tuli karhu täysillä kohti. Karhu pääsi parinkymmenen metrin päähän minusta ennen kuin huomasin sen, jolloin ammuin sitä jalkoihin. Karhu kääntyi ja säntäsi puskaan niin, että pensaat vain pölisi. Silloin minulla oli tuuria matkassa. Kerran olin korjaamassa joen varrella perämoottoria, kun vetonaru katkesi. Olin juuri laittamassa uutta narua moottoriin, kun kuulin, kuinka oksa katkesi maassa. Käännyin ympäri ja näin selkäni takana mustakarhun. Pyssykin oli monen metrin päässä nojaamassa puuta vasten. Lähdin juoksemaan karkuun, jolloin karhukin lähti karkuun toiseen suuntaan. Silloinkin minulla oli onnea matkassa. Yleensäkin semmoisella alueella, missä on karhuja, pitää olla valppaana ja pitää meteliä kulkiessaan. Jos yllätät karhun, silloin ollaan vaikeuksissa. Kalassakin kannattaa välttää pimeässä kalastamista, sillä silloin useat karhut tulevat kalaan.”

Punakalaa.

Lohia lapioitavaksi asti

"Kalastus on minulle vielä metsästystäkin tärkeämpää. Me on käyty kalassa merellä ja kun jokiin nousee kalaa, käymme siellä. Meillä on kaverin kanssa semmoinen kalapyörä. Jos ei muuten saa kalaa, niin sillä ainakin saa. Kalapyörä on vähän merkillisen näköinen härveli. Se on 24 jalkaa pitkä, siinä on isot ponttoonit ja se laitetaan joessa virtapaikkaan. Pyörässä on isot kalakorit, jotka pyörivät ja koukkaavat kalat. Joessa on ankara virta ja siksi kalapyörä täytyy ankkuroida tukevasti. Monella kalastajalla on lähtenyt vehkeet virran mukana. Meillä niin ei ole käynyt koskaan. Kalapyörä saa olla paikoillaan koko kesän. Kalaa tulee paljon. Jokainen kalastaja saa pyytää 500 kg omaan tarkoitukseen, myydä ei saa. Suurin osa kaloista on punalohia. Välillä tulee muutamia kuningaslohiakin, joiden paino lähentelee jo kolmeakymmentä kiloa.

Toinen kalastuskeino on haavilla pyytäminen. Ajetaan vesiturbiiniveneellä jokea alavirtaan, ja veneen molemmin puolin on haavimiehet, jotka lapioivat lohia veneeseen. Lupa vaaditaan, mutta se ei maksa mitään. Haavimies saa ottaa vain 30 lohta yhdellä luvalla, ja joukossa saa olla vain yksi kuningaslohi.

Kuningaslohia saa ottaa vain viisi vuodessa. Suurin kuningaslohi, jonka olen saanut, painoi 37 kg.

Yksi hyvistä lohijoista on Pieni Susidna -joki. Siihen nousee paljon kuningaslohta. Elokuun alussa jokeen nousee hopealohi ja sitä on paljon. Ne ovat semmoisia pieniä kaloja, 4–5-kiloisia. Tästä kun mennään noin 150 mailia etelään Russian Riverille, niin punalohi alkaa nousta sinne 10. kesäkuuta. Kun suurin nousu on käynnissä, niin kalaa menee puolen metrin paksuisena massana nokkasi edessä. Siellä saavat kaikki kalaa, jotka osaavat vähänkin kalastaa. Siellä seisoskellaan joen penkoilla vieressä, melkein kaksi mailia ihmisiä kynnärpäät kiinni toisissaan. Välillä saavat ihmisetkin koukkuja neniin ja korviin. Se on jännä paikka.

Se on muutenkin kummallinen paikka, sillä kalat uivat joella vain sen toista puolta, ja autot on jätettävä toiselle puolelle. Alueella on myös paljon karhuja, jotka haluavat kalastaa, kun sesonki on parhaimmillaan. Siellä on monta äijää raadeltu, kun ovat jääneet yöksi väärälle puolelle. Siellä missä Ryssänjoki yhtyy Kiinanjokeen, nousee ylöspäin niin paljon kalaa, että välillä lohet uivat jopa jalkojesi välistä ylöspäin, jos seisot vedessä onkimassa. Kaloilla on vain mielessään, että ylöspäin kutupaikalle on mentävä. Tämmöisiä lohijokia Alaskassa on paljon, mutta on myös paljon jokia, joissa on kalastus kielletty. Joka joella riistapoliisit vahtivat, että sääntöjä ja lakeja noudatetaan. Jos jäät kiinni, menetät pyydykset ja kalakortin, saat sakkoja ja voit joutua käräjille. Kyllä se on hyvä, että tätä kalastusta säännöstellään. Tällä tavalla kaloja riittää.

Saalista varten olen rakentanut pihan perälle suuren savustuskaapin, jossa savustamme ja valmistamme kalat. Minulla on myös viisi rapumertaa, joilla merellä kalastetaan katkarapuja. Asetamme pyydykset pohjaan ja jätämme ne sinne pariaksi päiväksi. Niin meillä saattaa olla monta tynnyriä katkarapuja kotiin viemiseksi.”

Makkaraa kaipaamaan Suomesta

”Käyn jatkuvasti Suomessa, kolmen, neljän vuoden välein, nyt kun äiti vielä elää. Hän on jo reilusti yli 90 vuoden ikäinen ja asuu yksin vanhassa kotitalossamme. Menen sinne talonmieheksi vähäksi aikaa, Karvosen kylään. Minulla on siellä myös siskoja ja veljiä. Lohta minä vien tuliaiseksi, ehkä matkamunistojakin Alaskasta. Ensimmäisen kerran menin Suomeen seitsemän vuoden jälkeen. Kaikki oli muuttunut. Ladot ja riihet olivat hävinneet, samoin hevoset. Maanviljelys oli koneellistunut.

Olen kaksoiskansalainen, niin myös Leena. Meillä on täällä Anchoragesta Suomi-haali, jossa käymme kerran kuussa kokouksessa ja silloin tällöin myös

Teuvo
venessä.

Teuvo vuorilla.

Teuvo ja hirvipatsas.

Vuorimaisemaa.

syömässä. Sauna meillä on kotona ja se on ahkerassa käytössä. Kyllä täällä melkein kaikilla suomalaisilla on sauna. Suomi-talolla on joka vuosi pikkujoulut, jolloin sali on täynnä, eikä kinkkua juuri jää. Kyllä minä kumminkin urheilussa vielä Suomea kannatan. Makkaraa minä kaipaen Suomesta, mikään ei ole niin hyvää kuin suomalainen makkara, mutta kun sitä ei saa tänne tuoda. Lentokentältä ostan aina pötkön makkaraa ja syön sen koneessa. Kun olen Suomessa, en paljon lämmintä ruokaa syö, ruisleipää ja grillimakkaraa sekä gotlerin makkaraa, se riittää minulle.”

Leena Soulio

”Olen lähtöisin Toholammilta. Menin ensin Ruotsiin, Örebrohon, en kuitenkaan oikein viihtynyt siellä. Tätini asui Fitsburgissa Amerikassa ja hän kirjoitti minulle, että kyllä hän takaa minut, jos haluan tulla Amerikkaan. Samassa rytkässä takasi täti myös veljeni. Olin kyllä aluksi muutaman vuoden Helsingissä

leipomossa töissä, mutta kun on nuori, niin silloin pitää lähteä. Ensimmäinen järkytys minulle Amerikassa oli, kun menin 21-vuotiaana tansseihin ja siellä kuusikymppiset haki minua. Se tuntui aika oudolta. Elämä lähti kuitenkin käyntiin. Menin heti töihin ja saimme oman asunnon, jossa asuimme veljeni kanssa kahdestaan. Amerikassa piti tietenkin opetella myös uutta kieltä. Ruotsissa olin juuri oppinut vähän ymmärtämään ruotsalaisia ja taas piti aloittaa alusta. Fitsburgissa englannin oppiminen oli kuitenkin paljon vaikeampaa. Siellä oli paljon suomalaisia ja me olimme aina keskenään, jolloin ei oikein ollut tilaisuuttakaan opetella kieltä. Työssäkin ompelin urakalla, niin ei sielläkään ehtinyt puhua. Pikku hiljaa opin kuitenkin kielen.

Tulimme Fitsburgiin marraskuussa. Tapasin Teuvon seuraavana keväänä erään järven rannalla, New Hampshiren puolella ja siitä asti olemme olleet yhdessä. Kohta jo 50 vuotta. Meillä on yksi tytär sekä neljä lastenlasta, kaksi tyttöä ja kaksi poikaa. Muuttaessamme Anchorageen, Kaija puhui täydellistä suomea. Hän alkoi kuitenkin leikkiä amerikkalaisten lasten kanssa ja hänen miehensä on amerikkalainen, joten suomen kieli on jäänyt. Ei se vain onnistu puhua kieltä, jota oma mies ei ymmärrä.

Olen kerran käyttänyt tyttöjä Suomessa tapaamassa sukulaisia. Tapasimme muun muassa Teuvon äidin ja minun siskoni. Kävimme myös laivamatkalla Tallinnassa. Tietenkin pyrimme säilyttämään muutamia suomalaisia perinteitä. Joulumeillä on suomalainen. Tykkään myös leipoa karjalanpiirakoita, jotka varsinkin ovat oikein maukkaita. Minä tunnen olevani suomalainen. Missä olet syntynyt ja kasvanut, et sinä sitä ikään unohda. Pakkohän on vähän antaa periksi, kun täälläkin on jo niin kauan oltu. Juuret ovat kuitenkin Suomessa. Tyttärenpojalla Ollilla oli juuri koulussa perinnepäivä, jolloin isovanhempien piti vieraila koulussa ja tuoda jotakin perinneruokaa. Olli sanoi minulle, että mummi, tuo pullaa. Suomalainen pulla on tärkeää pojalle.

Olen tähän päivään asti tehnyt töitä koko ajan, mutta nyt lähestyy se viimeinen työpäivä. Ensi kesänä pitäisi siirtyä eläkkeelle. Saa nähdä miten siinä käy, vähän pelottaa. Kalassa olen käynyt Teuvon kanssa, varsinkin aikaisemmin. Hirvimetsällä en ole ollut. Saaliit on perattava ja laitettava, siinä on aina kova homma. Pidän kalasta hyvin paljon, pidän myös tšekäläisestä luonnosta ja varsinkin lumesta. Tykkään mennä ulos, kun oikein tuiskuttaa. Suomi-klubilla käymme kerran kuussa tapaamassa tuttuja ja syömässä. Meille on muodostunut se oma kieli, fingelska, jota me puhumme keskenään.

Vierailu Suomeen on vähentynyt huomattavasti, kun siellä ei enää ole kotiakaan. Naurammekin aina siskoni kanssa, joka asuu Ruotsissa, että kun käymme Suomessa ja Toholammilla, haemme Viitalan leipomosta possumunkit ja menemme hautausmaalle tapaamaan tuttuja.”

Laulusilta yli valtameren (2004)

Amerikan Laulajat – Finnish Male Singers of North America

Antti Välikangas

Muutama sana historiasta

Amerikan Laulajia yhdistää rakkaus Suomeen ja musiikkiin. Kokoonpano on Suomen kiertueita varten koottu konserttikuoro, joka kostuu kymmenestä pohjoisamerikkalaisesta mieskuorosta, joista viisi on Yhdysvalloista ja viisi Kanadasta. Amerikan Laulajat on vuodesta 1956 pitänyt yllä laulusiltaa Pohjois-Amerikan ja Suomen välillä vaalien suomalaista mieskuoroperinnettä. Ensimmäinen mieskuoro perustettiin New Yorkiin jo 1920, ja New Yorkin Laulumiesten lip-pulaulun on säveltänyt itse Jean Sibelius vuonna 1928. Sanoituksen on tehnyt Väinö Sola. Vuonna 2010 Amerikan Laulajien Jean Pellinen ja Harry Manner lahjoittivat alkuperäiset, Sibeliuksen käsin kirjoittamat *Siltavahti*-laulun nuotit Helsingissä Sibelius-museon arkistoon.

Amerikan Laulajat on järjestänyt yhdeksän konserttikiertuetta Suomeen. Laulamisen lisäksi laulajat sukuloivat ja kiertelivät heille rakasta Suomea. Matkoiltaan laulajat ovat tuoneet mukanaan palan Suomea, joka on auttanut heitä ylläpitämään suomalaista kulttuuria asuinseuduillaan. Amerikan Laulajien vaiheita ovat vuosien varrella tallentaneet sekä ryhmäläiset itse että ammattilaiset. Materiaalia on konserttimatkoilta Suomesta ja Amerikasta. Suurinta osaa ei ole koskaan esitetty Suomessa.

Jean Pellinen 90 v.

Harry Manner ja Heikki Perttu Suomessa.

Harry Manner, laulaja ja elokuvaaja

Harry Manner on taltioinut Amerikan Laulajia filmille ja toiminut vuosia laulajien puheenjohtajana.

”Olen syntynyt Viipurissa vuonna 1937. Viimeisimmän asuinpaikkamme muistan olleen nimeltään Tienhaara. Käydessäni Tienhaarassa vuonna 1996 paikalla oli pelkkä kaatopaikka. Se tuntui pahalta, sillä aiemmin Viipuri oli Euroopan elinvoimaisimpia keskuksia. Vuonna 1939 sotapoliisi kertoi äidilleni, että meillä olisi tunti aikaa lähtöön ja voisimme ottaa pari matkalaukkuja mukaan. Isä oli silloin jo joutunut rintamalle. Me matkustimme junalla äitini kotipaikalle Jyväskylään evakkoon. Sieltä sodan loputtua muutimme Helsinkiin, jossa asuimme siihen asti, kunnes lähdimme siirtolaisiksi.

Minä lähdin Amerikkaan äitini, isäni ja 14-vuotiaan veljeni kanssa vuonna 1951 joulukuussa. Matkat tehtiin siihen aikaan laivalla. Matkustimme Turusta Ruotsiin, Kööpenhaminaan, Englantiin ja Southamptonista sitten Mauretania-nimisellä aluksella New Yorkiin. Saavuimme New Yorkiin 42. kadun satamaan

Eric Hautala ja Maino Mannila, Thunder Bay, Kanada.

Manhattanille Suomen itsenäisyyspäivänä. Sieltä jatkoimme vielä junalla Hamiltoniin Kanadaan. Hamiltonissa veljeni ja minä aloitimme koulun ja isä työt. Koulun jälkeen liityin Kanadan vakinaiseen armeijaan ja olin siellä kolme vuotta. Opin armeijassa puhumaan kunnolla englannin kieltä. Perheeni oli armeija-aikanani muuttanut Yhdysvaltojen puolelle Detroitiin ja seurasin heitä sinne armeijasta päästyäni. Jatkoin koulunkäyntiä Chrysler Institutessa Detroitissa. Jossain vaiheessa lähdimme veljeni Reijon kanssa tutkimaan Yhdysvaltoja ajellen Kaliforniaan asti. Vietettyäni vuoden Kaliforniassa minulle tuli kova koti-ikävä ja palasin takaisin Detroitiin ja töihin Chryslerille.

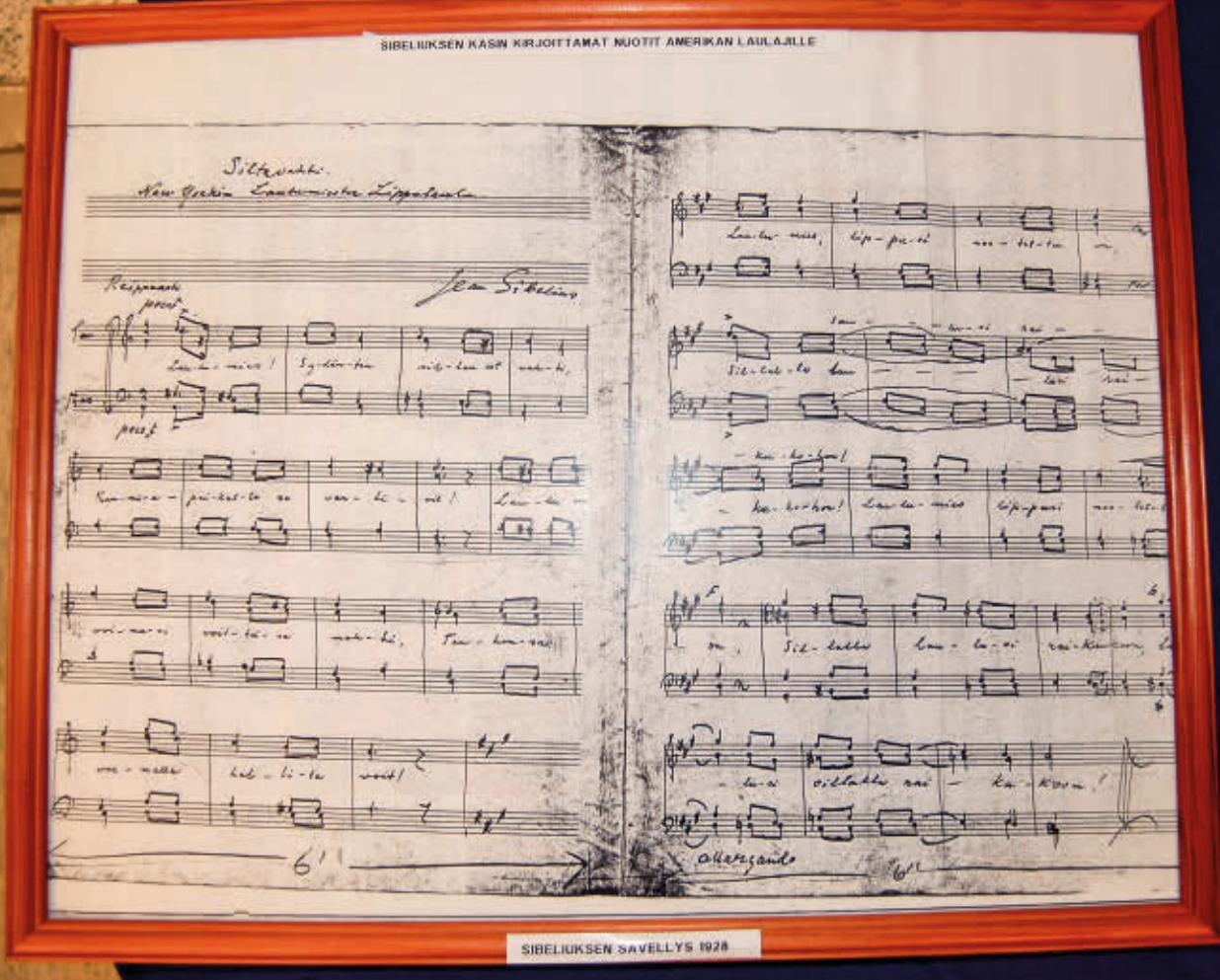
Los Angelesissa olin opetellut filmikameran käyttöä ja kuvaamista. Myöhemmin Detroitissa kuvasin ensimmäisen värillisen näytelmäelokuvani Kuparimaan, jota kuvattiin Ylä-Michiganissa kuukauden verran. Elokuvasa oli mukana koko perheeni ja suuri joukko amerikansuomalaisia. Kun sain elokuvan valmiiksi, kiertelin ympäri Amerikkaa esittämässä sitä suomalaisten keskuudessa Suomi-haaleilla (Suomi-taloilla). Minulla oli kiertueella mukana suomalainen kaveri, nimeltään Urho Blomberg, jota myös Jänkäksi kutsuttiin. Urho oli kotoisin Lapista ja osasi soittaa haitaria. Esitettyäni elokuvani pidimme usein

haaleilla tanssit. Urho soitti haitaria ja minä soitin kitaraa ja lauloin. Kiertueeni kesti lähes vuoden ja sen jälkeen palasin Chryslerille töihin. Kiertueen aikana minulle oli kuitenkin syttynyt halu nähdä lisää maailmaa, joten lähdin New Yorkiin etsimään töitä. Tapasin vaimoni Ailan Imatra haalilla Brooklynissa 1960-luvun alussa. Menimme naimisiin vuonna 1963. Asuimme Brooklynin lähistöllä talossa, jossa asui paljon suomalaisia. Kun vanhempani pääsivät eläkkeelle, heidän kotimaankaipuunsa tuli ylivoimaiseksi ja he muuttivat takaisin Suomeen. He tulivat Suomessa hyvin toimeen Yhdysvalloista saamallaan eläkkeellä. Nyt molemmat vanhempani ovat jo kuolleet, ja heidät on haudattu Heinolan hautausmaalle. Minä käyn siellä heitä aina tervehtimässä Suomessa vieraillessani.

New Yorkissa asuessani liityin New Yorkin Laulumiehiin ja New Yorkin kaartiin (kodinturvajoukkoihin). New Yorkissa ostin myös filmikameran, 16 mm. Bolexin. Tein Amerikan Laulajien toisesta matkasta puolen tunnin filmin vuonna 1964. Kun Jussi Himanka, joka oli Amerikan Laulajien johtaja, sai Yleisradion kirjeenvaihtajan paikan New Yorkissa, pääsin hänen uutisraporttien kuvaajakseen. Ostin kamerani lisävarusteiksi äänilaitteet ja pilottiäänen ja pikku hiljaa aloimme tehdä uutisraportteja Ylelle. Pääsin myös tekemään uutisia Washingtonissa työskentelevän Ylen toisen kirjeenvaihtajan Pasi Rutasen kanssa. Teimme Pasiin kanssa useita matkoja esimerkiksi Vietnamiin. Tein kuvauskeikkoja vakituisen työni ohella ja se oli välillä hyvin raskasta. Washingtonin kuvauspäivinä matkustin aamulla New Yorkista Washingtoniin ja palasin illalla. Olin kuin muuli tai yhden miehen bändi, kamera, ääni ja valot mukana. Verrattuna suuriin tv-ryhmiin, joilla oli raskas kalusto, meidän etumme olikin, että olimme nopea ja ketterä yksikkö. Lopulta kuvaustöitä oli niin paljon, että jäin pois päätyöstäni ja keskityin kuvauksiin. Kuvasin paljon Ylen lisäksi muun muassa, Ruotsin ja Hollannin televisiolle ja CBS:lle..

Kirjeenvaihtajien kanssa teimme useita haastatteluja kuuluisista suomalaisista kuten Max Jakobsonista, Helvi Sipilästä ja Martti Ahtisaaresta. Seurasimme aktiivisesti myös Yhdysvaltojen presidentinvaaleja. Matkustimme mukana lehdistökoneissa eri puolilla maata ja teimme raportteja Ylelle. Saamani lehdistöpassin ansiosta liikkuminen oli onneksi suhteellisen helppoa.

Vuonna 1967 henkilö nimeltä Kim Kansas pyysi minua kuvaamaan käsikirjoittamansa mustavalkoisen koko illan elokuvansa nimeltä *Peilileikki*. Elokuvaa esitettiin ympäri Amerikkaa, Suomea ja Ruotsia. Elokuvan gangsteripäällikön pääosaa esitti Jussi Himanka. Kim Kansas testamenttasi filmin oikeudet minulle. Kuvaustöiden ja niihin liittyvien matkojen viedessä yhä enemmän aikaa päätimme yhdessä Ailan kanssa, että jätän kuvaustyöt ja palaan niin sanottuun normaaliin työhön. Pääsin töihin maailman suurimmalle tekstiilivalmistajalle Burlington Industries -nimiseen yritykseen ja työskentelin siellä 27 vuotta eläkkeelle lähtöni asti. Ostimme vaimoni kanssa viikonloppuja varten mökin Connecticutista. Tuotimme sinne aidoista seitsemän tuuman hirsistä rakenne-

Sibeliuksen nuotit, taulu. Lähde: Siirtolaisuusinstituutti.

tun saunan Suomesta. Ajoimme aina viikonloppuisin kolmen tunnin matkan mökille rentoutumaan ja virkistäytymään. Mökkimme sijaitsi Wallentownissa, jossa oli myös suomalainen yhdyskunta.

Jäätyäni eläkkeelle muutimme vaimoni kanssa Boynton Beach -nimiseen pikkukaupunkiin Floridaan lämpimämpiin oloihin viettämään eläkepäiviä. Meillä on täällä asuntoalueella sauna, jota ei juuri käytä muut kuin minä. Käyn saunassa usein rentoutumassa. Vaimoni sairastui vuosia sitten pahaan Alzheimerin tautiin ja joutui lopuksi hoitokotiin. Hoidin häntä kotona niin kauan kuin kykenin, mutta lopulta se tuli liian vaikeaksi. Käyn katsomassa häntä hoitokodissa melkein päivittäin. Mökin jouduimme myymään.

Lauluharrastukseni aloitin jo Detroitissa. Liityin Carl Mustosen johtamaan mieskuoroon nimeltään Finlandia mieskuoro. Lauloin baritonia ja toimin kuoron sihteerinä. Muuttaessamme New Yorkiin liityin paikallisiin Laulumiehiin, joiden johtajana toimi Jussi Himanka. Kuorossa lauloi myös tunnettu kuoromies Yrjö Sjöblom, joka toimi *New York Times* -lehdessä toimittajana. Yrjö käänsi paljon suomalaisia lauluja englannin kielelle. Amerikan Laulajat oli tehnyt ensimmäisen Suomen matkansa vuonna 1956. Aloimme suunnitella toista matkaa vuodeksi 1964.

Siltavahti.
New Yorkin Laulumiesten Lippulaulu.

Jean Sibelius

Reippaasti poco f.

Lau - tu - mies ! Sydän - ten si - hen ost vah - ti.

Kun - ni - a - pai - kat - ta sa vah - ti - vit ! Lau - tu on

voi - ma - si voit - toi - sa mah - ti, Ten - hou - sa

voi - melli kat - ti - ta voit!

6''

Sibeliuksen nuotit, Siltavahti, lippulaulu Amerikan laulajille, 1928. Lähde: Siirtolaisuusinstituutti.

Koska meillä oli paljon laulajia siihen aikaan, päätimme pitää matkaa varten oikein laulukokeet. Meillä oli Chicagossa ennen matkaa mieskuoropäivät, ja siellä valittiin laulajat Suomen matkalle. Minä tein samaiselta vuoden 1964 kuoromatkalta ensimmäisen dokumentin Amerikan Laulajista. Sen jälkeen olen toiminut vuosia Amerikan Laulajien puheenjohtajana ja olin Amerikan Laulajien viimeisimmän Suomen matkan johtajana vuonna 2002. Jussi Himangan kuoltua Janne Pellinen jatkoi laulumiesten johdossa. Mutta pikku hiljaa Jannen ja minun muutettua Floridaan New Yorkin Laulumiesten toiminta alkoi hiipua. Nyt me laulamme täällä Floridassa ja esiinnyimme FinnFesteillä 2004. Amerikan Laulajat ja Floridan Laulumiehet ovat pitäneet minua virkeänä. Floridassa asuu naapurissani vanha koulukaverini Helsingistä. Hänen kanssaan käymme innokkaasti pelaamassa golfia. Minä olen ylpeä suomalaisista juuristani. Amerikkalaiset kunnioittavat suomalaisia."

Laulumies Jean "Janne" Pellinen

Amerikan laulajien kantava voima Jean Pellinen on saanut etunimensä säveltäjämestari Jean Sibeliuksen mukaan. Kuorokollega Heikki Pertun sanoin: "Nyt kun Jannen tukka on lähtenyt, hänen yhdennäköisyytensä kuuluisan kaimansa Jean Sibeliuksen kanssa on huomattava. Janne on joviaali nallekarhu ja hän on ainut Amerikan Laulajista, joka on käynyt kaikilla yhdeksällä konserttimatkalla Suomessa. Vuonna 2016, kun Janne täytti 90 vuotta, hänen kunniakseen pidettiin Suomi-haalilla suuret juhlat."

"Olen syntynyt Massan valtiossa lähellä Bostonin kaupunkia. Siellä oli paljon suomalaisia ja urheiluseuroja, kuoroja, kirkkoja, ynnä muuta. Isä johti siellä suomalaisia kuoroja, joten ehkä minunkin kiinnostukseni kuorolauluun juontaa sieltä. Synnyin joulukuun 9. päivä, päivän isäni ihaileman Jean Sibeliuksen syntymäpäivän jälkeen, jolta sain nimenikin.

Vuonna 1935 Amerikassa oli lama, ja koska isän molemmat vanhemmat olivat kuolleet edellisenä vuonna, me muutimme Suomeen. Muutimme Hankasalmelle ja sieltä edelleen Helsinkiin. Suomeen muuttaessamme puhuin sujuvaa englantia, mutta palatessamme Yhdysvaltoihin paria vuotta myöhemmin olin unohtanut kielen lähes kokonaan. Kävin Helsingissä Kallion koulua ja liityin siellä poika-kuoroon. Kerran esiintyessämme kuoron kanssa Messuhallissa samassa juhlassa soitti kuuluisa amerikansuomalainen klassinen viulisti Heimo Haitto. Vuonna 1937 Euroopassa alkoivat vaikeat ajat, ja sodan pelko lisääntyi. Meille kerrottiin, että jos haluaisimme palata Amerikkaan, alkaisi olla hyvä aika lähteä. Me palasimmekin takaisin Amerikkaan loppuvuodesta 1937 ja asetuimme New Yorkiin.

Liityin New Yorkin Laulumiehiin 17-vuotiaana. Jussi Himanka johti kuoroa tultuaan maahan vuonna 1949. Vuoden 1975 paikkeilla minusta tuli kuoron johtaja ja johdin kuoroa vuoteen 1985 asti. Sen jälkeen meillä ei ollut enää tarpeeksi laulajia, joten jouduimme lopettamaan kuoron ja kuoron laaja arkisto jäi minun vastuulleni. Jäätyäni eläkkeelle muutimme vaimoni kanssa Floridaan ja liityin siellä Floridan Laulumiehiin. Viimeiset viisi vuotta olen toiminut Floridan Laulumiesten kuoronjohtajana.

Olemme tehneet Amerikan Laulajien historian aikana yhdeksän matkaa Suomeen ja olen ainoa jäsen, joka on ollut kaikilla matkoilla mukana. Olin myös perustamassa Amerikan Laulajia ennen ensimmäistä Suomen matkaa vuonna 1955. Koko Amerikan Laulajien laaja arkisto jäi minun huostaani New Yorkin Laulajien lopetettua. Arkistoista löytyi muun muassa Juho Rissasen arvokas taulu nimeltään *Kylätappelu*, joka myöhemmin saatettiin takaisin Juho Rissasen perheen haltuun. Käydessäni vuonna 2003 läpi New Jerseyä muuttomme yhteydessä lähetettyjä tavaroitani, löysin pienen pahvirullan, jossa luulin vain olevan joitakin kuorokuvia. Rullasta paljastui Sibeliuksen omin käsin kirjoitta-

Amerikan Laulajat vaalii suomen kieltä

Esko Hilska

Presidentti Martti Ahtisaari kumppaneineen koki herkistävän hetken lauantaina kesäisessä Kultarannassa. Amerikan Laulajat tervehtivät häntä *Finlandian* soinnuin.

Kultarannan musiikkihetki aloitti juhlavasti Amerikan Laulajien kahdeksannen Suomen konserttikiertueen. Sen suomalaispainotteista sekä kansainvälistä ohjelmaa on hiottu torstaista lähtien Oriveden Opistolla pidettävällä kuoroleirillä.

Kiertueen virallinen avajaiskonsertti pidetään Oriveden liikuntahallissa ensi keskiviikkona. Sitä ennen Amerikan Laulajat ilahdutti Purnu-näytelyn vieraita sunnuntaina.

Kuoro perustettiin 40-vuotta sitten vaalimaan suomalaisuutta sekä suomalaista ja kansainvälistäkin laulua.

Konserttikiertueen ohjelmistosta valtaosa on nykyin runnettujen suomalaisväeltäjien tuotantoa Jukka Kuoppamäestä *Finlandiaan*.

Kolmannes monipuolisesta ohjelmasta on kansainvälistä.

— Warren Polstonin ja Anja Haaviston johtaman kuoron merkitys suomenkielen vaalijana on viime aikoina korostunut Kanadassa ja USA:ssa syntyneiden suomalaisjuuristen tultua mukaan.

Nuoremman polven ja kansainvälistymisen myötä englannin kielisen ohjelmiston osuus tulee kasvamaan, mutta se ei ole kuoron Suomen konserttikiertueiden este, sillä nuori polvi ymmärtää ja taitaa englantia Suomessa hyvin, arvioi matkanjohtaja, entinen rakennusurakoitsija, urjalaissy-

Toisen polven amerikansuomalainen Warren Polston johtamassa Amerikan Laulajien harjoituksia Oriveden Opiston kuoroleirillä.

tyinen Juhani Järvinen Kanadan Sault Ste. Mariesta.

Kangasniemellä nuoruutensa viettänyt, Kanadan Thunder Bayssa elämäntyönsä moottori-amentajana tehnyt Pentti Junni ja New Yorkissa yksityisyrittäjänä toiminut, Keski-Suomesta lähtöisin oleva Jean Pellinen yhtyvät Järvisen näkemyksiin.

Molempia kuorotoimintaan on vetänyt laulamisen ohella kanssakäyminen suomalaisten kanssa.

New Yorkin Laulajissa laulava Pellinen on ollut mukana Amerikan Laulajissa jo ensimmäisellä konserttimatkalla. Junni on myös innokas pelimanni. Säveltäminenkin sisältyy harrastuksiin.

Pitkiä harjoitusmatkoja

Amerikan Laulajat on USA:ssa ja Kanadassa toimivien suomalaisten mieskuoron kattojärjestö. Sen alaisia mieskuoroja toimii tällä erää kymmenen eri puolella uutta mannerta ja niissä on liki 300 aktiivista kuorolaista ja saman verran kuoron tukijoina toimivia kuorolaisten puolisoita.

Kuorot toimivat vireästi paikkakunnillaan. Kerran vuodessa ne kokoontuvat yhteisharjoituksiin; kuoropäiville eri puolille laajaa mannerta, milloin Floridaan, milloin Kanadaan. Harjoitusmatkaa saattaa tuolloin kertyä tuhansiakin kilometrejä.

Joka viidennen vuoden innoittava suurtavoite on Suomen konserttikiertue noin 50-hengen edustuskuorolla. Ensimmäinen vierailu tehtiin 1956 laivalla samalla harjoituksia pitäen. Sittenmin on matka taitettu lentokoneella. Oriveden Opisto on jo kolmatta kertaa Suomen kiertueen harjoitusleiripaikka ja Oriveden Mieslaulajat paikallisistään.

Orivedeltä konserttikiertue suuntautuu eri puolelle Suomea, mm. Pirkanmaalle, Kangasniemelle, Pieksämäelle, Pohjanmaalle, Kymenlaaksoon ja pääkaupunkiseudulle. Päättökonsertti on Helsingin yliopiston juhlasalissa syysskuun 1. päivänä.

Lehtileike. Lähde: Amerikan Laulajien arkisto.

mat nuotit *Siltavahti*-kappaleeseen. Ajatella, että näinkin arvokas asiakirja kuin Sibeliuksen vuonna 1928 New Yorkin Laulumiehille kirjoittaman lippulaulun nuotit ovat täällä meidän arkistossamme (ennen kuin ne vuonna 2010 luovutettiin Sibelius-museolle). Tätä kertoessa Jannen silmät kostuvat; "Lulumies sydämen silta on vahti, kunniapaikalla vartioit..."

Amerikan laulajat Suomessa 1966.

Heikki Perttu, laulaja ja soittaja

Pohjanmaalta kotoisin oleva Heikki Perttu on kuoron viimeisimpiä puuhamiehiä Yhdysvalloissa. Hän säveltää, soittaa ja kertoo juttuja persoonallisella otteellaan.

"Olen syntynyt ja kasvanut Ylistarossa. 26-vuotiaana vuonna 1963 muutin perheeni kanssa Ohion osavaltioon Yhdysvaltoihin, jossa olemme siitä lähtien asuneet samassa suomalaiskylässä nimeltään Fairport Harbour. Monen muun suomalaisen siirtolaisen tavoin myös meidän oli lähdettävä aivan maan rajalta etsimään sitä vihreää oksaa. Lähtökohtani eivät olleet kummoiset, heikohko keskikoulutodistus, ei kielitaitoa eikä ammattia. Tulin Amerikkaan ensin yksin, vaimoni ja kolme pientä lastamme tulivat kaksi vuotta myöhemmin.

Kaikki sukulaiseni täällä Ohiossa ja Michiganissa työskentelivät hautaustoimistossa. Minunkin ensimmäinen työpaikkani oli hautaustoimistossa. Nooa Potti, jolla oli siihen aikaan hautaustoimisto Detroitissa, otti minut toimistoonsa töihin. Hänellä oli hautajaisia joka päivä, ja minun tehtäväni oli soittaa hautajajaismusiikkia. Kun olin soittanut siellä muutaman päivän, sanoin Nooalle, että tuo sinun hautajajaismusiikki on pikkuisen liian surullista, pitäisi vähän keventää. Siitä se alkoi, pantiin vähän duuria mollin sijaan ja sitten rupesi sujumaan.

Amerikan Laulajat Kultarannassa terveitimässä presidentti Ahtisaarta.

Hautaustoimiston jälkeen pääsin töihin pieneen suomalaiseen metallivers-
taaseen, jonka omisti Helsingistä lähtöisin oleva Riku Nurmi. Ensimmäinen
palkkani oli pienempi kuin Suomessa postitoimistossa. Vuosikautia tämän jäl-
keen tein sekalaisia hanttihommia, kunnes pääsin töihin pieneen tarrafirmaan
nimeltä Avery International. Siellä aloitin varastosta ja opettelini lähes kaikki
työt, joita yrityksessä tehtiin. Yritys kannusti opiskelemaan kaiken aikaa. Niinpä
minäkin aloitin opiskelut iltalukuina ja kävin tenttimässä läheisessä collegessa.
Opiskelun ansiosta etenin divisioonan työsuojelupäälliköksi.

Oltuani 25 vuotta yrityksessä, siellä alettiin saneerata ja meitä pikkukihoja
vähennettiin huomattava määrä, minut muiden joukossa. Saneerauksen ansi-
osta saimme vaimoni kanssa aikalisän ja tuumaustauon. Olin vielä työikäinen
ja vaimoni perushoitajan koulutuksen pohjalta aloimme pohtia palvelutalon
perustamista. Aloitimme yhdellä pientalolla, jossa meillä oli 12 vuodepaikkaa.
Parin vuoden päästä perustimme toisen palvelutalon, jossa oli 14 paikkaa.
Pyöräitimme palvelutaloja kaikkiaan yhdeksän vuotta ja jäimme siitä työstä
eläkkeelle vuonna 2000. Meillä on kaksi lasta, tyttö ja poika. Lapsemme asu-
vat tässä lähistöllä perheineen. He molemmat puhuvat suomea ja opettavat
sitä myös lapsilleen.

Liityin paikalliseen kirkkokuoroon 1970-luvun puolessa välissä. Seurakunnan urkuri jäi eläkkeelle ja hänen hommansa lankesi minulle. Urkurin tehtäviin kuului myös kuoron johtaminen. Hoidin virkaa kymmenkunta vuotta. Varsinainen mieskuorotoimintani alkoi vuonna 2000, kun aloimme vaimoni kanssa viettää talviamme Floridassa. Floridan Laulumiehet tarvitsi bassolaulajaa. Musiikki on meillä sukuvika – tai oikeastaan sukulahja. Olen käynyt lapsena muutamia vuosia pianotunneilla, mutta muuten olen itse kokemuksen kautta oppinut kuoron johtamisen ja tekemään yksinkertaisia sävellyksiä.

Nykyään kun mieskuoromme ikäkeskiarvo on korkea, emme voi aina laulaa neliäänisesti, vaan joudumme sovittamaan lauluja kolmiäänisiksi. Meidän kuorossamme ei ole laulukokeita vaan jokainen, jolla on miesääni, saa tulla mukaan. Minusta tärkeintä on, että kuorossa on hyvä henki ja tunnelma. Laulaessamme Floridassa itsenäisyyspäivän juhlassa monet herkistyvät esittämämme Finlandia-hymnin aikana kyyneliin.

Me suunnittelimme Amerikan Laulajien kymmenettä kuoromatkaa Suomeen vuonna 2005. Kävimme silloisen puheenjohtajan Harri Mannerin kanssa Suomessa kiertelemässä esiintymispaikkoja Helsingistä Ouluun. Pitäessämme vuosikokousta Thunder Bayssä kävi ilmi, että kuoron ikärakenteen vuoksi saisimme kasaan vain 28 laulajaa. Konserttikiertueelle olisi saatava vähintään 34–35 laulajaa, joten kymmenes matka tyrehtyi siihen. Nyt näyttää siltä, että Amerikan Laulajien Suomen vierailut on tältä erää tehty. Ennen vanhaan laulettiin, että *raukat vain menköhön rantojen taa*. Me Amerikan siirtolaiset emme koe olevamme raukkoja, vaan Suomen lähettiläitä, jotka omalla tavallamme pidämme vanhan kotimaamme etuja esillä. Suomalainen musiikki on siirtolaiselle tärkeää ja hieno keino ilmaista tunteita.”

Laulumiehiä Thunder Baystä

Pentti Hirvonen *Thunder Baystä kertoo Amerikan Laulajien konserttimatkan yhteydessä vuonna 2002 Oriveden opistolla järjestetyssä konsertissa kuoron lipusta.*

”Lippu tehtiin ensimmäistä Suomen matkaa varten 1956. New Yorkin mieslaulajien naisjaosto teki lipun, joka luovutettiin kuorolle lähtökonsertissa. Sen jälkeen konserttimatkojen yhteydessä on aina tehty uusi lippu ja lippuun on lisätty matkan vuosiluku. Tämä on siis Amerikan laulajien yhdeksäs lippu vuodelta 2002. Jokaisella kuorolla on myös naisjaosto, joka hoitaa taustahommia, muonitusta, varojen keräilyä ym. He katsovat myös, että miehillä on kravattit suorassa ja mieli korkealla.”

Maino Mannila, Thunder Bay, Kanada.

”Olen lähtöisin Suomesta, Seinäjoelta ja olen muuttanut Kanadaan 21.11.1956. Nykyisin olen jo eläkkeellä ja toimin Suomi-klubin puuhamiehenä. Pidämme Thunder Bayssä suosittua Hoito-nimistä ravintolaa. Tämä on tapaamispaikka, jossa suomalaiset ovat tässä Bay Streetin ympärillä pyörineet. Alkuaikoina Finlandia-klubilla oli tanssit lähes joka viikko. Tanssit ovat vähentyneet viime aikoina ja nyt voi vain muutaman kerran vuodessa päästä tanssimaan. Tulesamme asukkaista yli kymmenen prosenttia oli suomalaisia, yli 10 000. Vuosien kuluessa suomalaiset ovat huomattavasti vähentyneet ja jäljellä on enää muutama tuhat.

Aloitin kuorolaulutoiminnan jo Suomessa sodan jälkeen, kun Sortavalan lyseo muutti Seinäjoelle ja mukana tuli myös Ernst Pohjola, myöhemmin hyvinkin tunnettu kuoromies. Koulumme yhdistettiin Seinäjoen tyttölyseoon ja uudet oppilaat saivat jatkaa siinä koulussa niin kauan kuin pääsivät läpi. Tähän joukkoon kuului myös Ernst Pohjola. Hän perusti kouluun mieskuoron. Pohtiesamme nimeä kuorolle, joku keksi ehdottaa ”Seinäjoen tyttölyseon mieskuoroa”.

Vuosina 1946–1947 kuoromme voitti koululaisten kuoromestaruuskilpailut Helsingin mieskuorosarjassa. Kuoromme nimi herätti aina voiton yhteydessä ansaittua hilpeyttä. Sama lauluperinne on jatkunut Kanadassa vuodesta 1958 lähtien. Meillä on Thunder Bayssä mieskuoro nimeltään Otava. Amerikan Laulajissa oli alun perin kymmenen mieskuoroa. Tällä hetkellä jäljellä on vain

Amerikan Laulajat Suomessa 2002.

"SINISELLÄ SAIMAALLA SEILATTIIN"
SAIMAA JA TAIVAS OLIVAT YHTÄ SINISIÄ

Sinisellä Saimaalla seilattiin.

muutama kuoro ja nekin vetelevät viimeisiään. Otava toimii vielä, mutta sieläkin laulu hiipuu pian. Onneksi Thunder Bayssä on iso Suomi-vanhainkoti, jossa useat kuorolaiset saavat laulella viimeisiä laulujaan."

Erik Hautala

"Olen syntynyt Kaskisissa. Jäin orvoksi jo 5-vuotiaana. Lähin sukulaiseni, täntini, oli muuttanut Kanadaan joskus 1920-luvulla. Hän sai houkuteltua minut Kanadaan vuonna 1951. Liityin Thunder Bayssä kuorotoimintaan 1970-luvun alkupuolella. Olen ollut siitä lähtien mukana Otava-kuorossa ja laulanut myös kvartetissa. Olen käynyt myös Amerikan Laulajien konserttimatkoilla kuusi eri kertaa. Viimeinen matka tehtiin vuonna 2002.

Suomalaiset kuoroveljet ovat olleet tosi hienoja isäntiä joka matkalla. Heikki Klemetti on aikoinaan sanonut, että jos etsit todellista veljeyttä, niin se löytyy vain mieskuorosta. Tilanne laulajien suhteen on varmasti yleismaailmallinen. Kuoroon liitytään vasta, kun on saatu siviiliasiat kuntoon ja ehkä halutaan välillä päästä pois kotoakin. Nuoria on vaikea saada mukaan. Vielä kymmenen vuotta sitten meillä oli kymmenen aktiivista kuoroa Pohjois-Amerikassa. Nyt niitä on vain muutama, Torontossa, Sudburyssä ja Thunder Bayssä, lisäksi yksi kuoro Floridassa.

Otava-kuoromme on parinkymmenen miehen aktiivinen kuoro, joka on perustettu vuonna 1951. Olemme toimineet ihmeen hyvin ja saaneet säilyte-

Toronton mieslaulajat 2016.

tyksi tasapainon, niin että joka äänessä on suurin piirtein saman verran laulajia. Chicagossakin, jossa on ollut Sibeliuksen nimeä kantava kuoro, on vain puoli tusinaa laulajaa jäljellä. Los Angelesin kuoro on kuollut jo monta vuotta sitten, samoin on käynyt New Yorkin Laulumiehille. Monet laulumiehet ovat vanhuuttaan muuttaneet Floridaan ja jatkavat siellä yhdessä lauluperinnettä Jean Pellisen johdolla. Rivit harmaantuvat ja harvenevat joka puolella, mutta jatkamme laulamista yhdessä loppuun asti.

Tämä rakennus, jossa nyt olemme, on ristitty työn temppeleksi. Sen rakensivat ammattiyhdistysmiehet vuonna 1910. Suurin osa heistä oli suomalaisia metsureita. Samalla he perustivat alakerrassa sijaitsevan Hoito-ravintolan. Siellä tarjotaan hyvää ja terveellistä kotiruokaa. Meillä on Haalin yläkerrassa myös pieni historiahuone. Siellä on Amerikan Laulajilla oma nurkkauksensa, jossa on valokuvia ja matkaviirejä Suomesta. Täällä on myös Paavo Nurmen patsas, jonka Ylioppilaskunnan Laulajat lahjoitti Amerikan Laulajille alkuvuosina.

Amerikan Laulajien Suomen matkat ovat aina olleet mieleenpainuvia. Joka matka on ollut erilainen ja suomalaiset lauluveljet ovat pitäneet meistä hyvää huolta. Vuonna 1978, 1983 ja 1988 matkustimme ympäri Suomea junalla. Valtion rautatiet vuokrasi meille neljä makuuvaunua. Silloin oli hyvä matkustaa, kun oli aina kaverit mukana ja kampeet paikoillaan. Sen jälkeen olemme matkustaneet busseilla ja asuneet hotelleissa.

Matkoilta on jäänyt paljon hyviä muistoja ja mukavia tarinoita. Yksi niistä kertoo suomalaisten rehellisyydestä. Olimme liikkeellä bussilla ja pysähdyimme kahville ja vessaan. Kiireessä yksi laulumiehistä meni naisten vessaan ja kuinka ollakaan, hän pudotti pytyyn taakse lompakkonsa, eikä huomannut sitä ennen

kuin olimme jo kaukana matkalla. Huomattuaan lompakon katoamisen hän oli hyvin hermostunut, sillä lompakossa oli suuri määrä seteleitä, yli 3 000 dollarin arvosta. Bussikuski pysäytti seuraavalla huoltamolla ja kaveri soitti edelliseen kahvilaan ja kyseli varovasti, olisiko sieltä löytynyt lompakko. Kassaneiti vastasi iloisesti, että kyllä vain, paksu lompakko ja siellä on paljon rahaa.

Jussi Himanka oli tärkeä henkilö Amerikan Laulajille. Hän oli sydämelinen persoona ja huumorimies. Jollakin ihmeellisellä tavalla hän sai hyvin pienillä merkeillä ja liikkeillä kuorosta parhaat puolet irti. Siitä asti kun Jussi liittyi taivaalliseen kuoroon, olemme käyneet tervehtimässä Jussia matkoillamme ja laulamassa hänelle Hietaniemen hautausmaalla. Jussin kuoleman jälkeen monille oli vaikea lähteä konserttimatkalle, kun Jussi ei ole enää ollut mukana.

Amerikan Laulajat järjesti toisinaan mieskuoropäiviä. Meillä oli mieskuoropäivät viimeksi, kun Thunder Bayn mieskuoro täytti 50 vuotta. Silloin vielä saimme mieskuoron jokaiselta paikkakunnalta. Mieskuoropäivillä yksi ohjelmanumero on ollut kvartettikilpailu. Aikaisemmin jokaisella kuorolla oli ainakin yksi kvartetti, osalla jopa kaksi, niin kuin meillä täällä Otava-kuorossa.”

Amerikan laulajien keski-ikä on jo reilusti yli 80 vuotta, joten uusia kuoromatkoja Suomeen tuskin enää tehdään. Torontossa vuonna 2006 päätettiin hiljalleen ajaa Amerikan Laulajien toiminta alas. Vanhat herrat eivät enää halua uusia velvoitteita. Amerikan Laulajien mukana häviää osa suomalaista siirtolaisuushistoriaa.

Amerikan Laulajiin on kuulunut parhaimmillaan kymmenen mieskuoroa Pohjois-Amerikassa:

New York	New Yorkin Laulumiehet
Los Angeles	Mieslaulajat
Detroit	Finlandia mieskuoro
Toronto	Mieslaulajat
Sudbury	Laulumiehet
Thunder Bay	Otava mieskuoro
Sault Ste. Marie	Mieskuoro Otava
Chigago	Sibelius kuoro
Florida	Floridan Laulumiehet
Vanguard	

Ihanneyhteiskunnat

Sointula revisited (2004)

Muistoja dokumentista

Risto Hyppönen

“Villisorsasta tiedetään, että vaikka se olisi kuinka pienestä poikasesta kasvatettu kesyjen ankanpoikasten kanssa, lähtee se isoksi tultuaan karkuun, niin pian kuin se pääsee sorsien pariin. Minä näyn kuuluvan sorsiin, jos jaamme koko ihmiskunnan kahteen luokkaan, kesyttömiin sorsiin ja kesyihin ankkoihin,”

Kehitysvirta, Matti Kurikka, 1909

Malkosaari (Malcom Island) sijaitsee Tyynenmeren rannikolla Vancouver-saaren ja mantereen välisessä salmessa, noin 300 kilometrin päässä Vancouverin kaupungista. Saarella on noin 800 asukasta. Pääelinkeino on kalastus. Sointulassa on museo sekä provinssin vanhin osuuskauppa. Osuuskauppa perustettiin vuonna 1909.

Mikä oli Sointula?

Ajatus Kalevan kansasta ja ihanneyhteiskunnasta, Sointulasta syntyi 1800-luvun lopussa Brittiläisessä Kolumbiassa Nanaimon kaivosalueella asuneiden suomalaissiirtolaisten keskuudessa. Heidän unelmansa oli elää omavaraisesti ja päästä siten eroon rankasta työstä kaivoksissa ja irti viinan kirouksista. Huhtikuussa 1900 “mainariaktivisti” Matti Halminen kirjoitti inkeriläiselle Matti Kurikalle, teosofis-sosialistiselle kirjailijalle ja toimittajalle, saadakseen apua unelman toteuttamisessa. Kurikka kiiruhti Nanaimoon jo elokuussa samana vuonna. Kurikan johdolla perustettiin vuonna 1901 osuuskunta Kalevan Kansa Colonization Company.

Matti Kurikka valittiin ihanneyhdyskunnan presidentiksi. Siirtolaisten ryhmä aloitti Kurikan johdolla neuvottelut Brittiläisen Kolumbian paikallishallin-

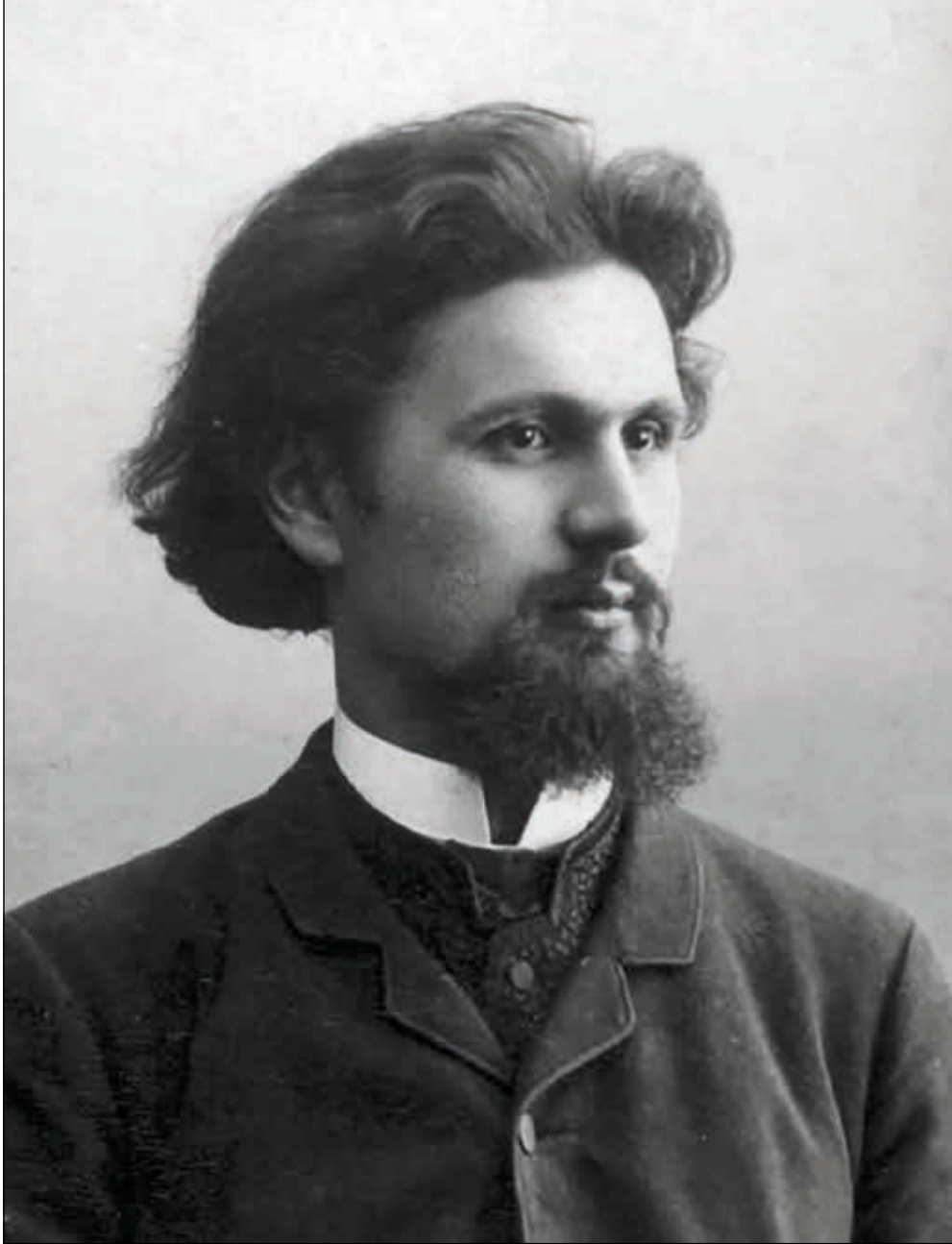
Sointula, Place of harmony.

non kanssa maan ostamisesta. Pian myös Työmies-lehden päätoimittaja A. B. Mäkelä, Kurikan ystävä ja kollega, saapui Matin kutsusta Malkosaarelle auttamaan hankkeessa. Ennen Sointulaa Kurikka oli yrittänyt perustaa Chillagoen ihanneyhdyskuntaa Australiaan, mutta siellä hanke oli kariutunut riitoihin ja ankariin trooppisiin olosuhteisiin.

Käsikirjoitus ja todellisuus

Ennen kuvausmatkaamme Kanadaan luin kirjaa Matti Kurikasta. Oli mielikuvitusta kiehtovaa tutustua tähän palavakatseiseen maailmanparantajaan ja -matkaajaan, jolta löytyi rohkeutta heittäytyä melkoisen riskialttiiseen hankkeeseen toisella mantereella. Mikä veti Mattia maailmalle? Löytöretkeilijän uteliaisuus ja uuden tiedon halu? Toivo paremmasta tulevaisuudesta vai narsistinen ajatus sankaruudesta köyhien pelastajana?

Ajatuksissani Sointula tuntui etäiseltä paikalta sateenkaaren tuolla puolen, jossain Kanadan länsirannikolla. En osannut kuvitella itseäni astumassa saarelle 100 vuotta myöhemmin Kurikan jäljille. Oma aatokseni matkalle oli toisaalla. Olin eräänlainen amatööriutkimusretkeilijä, joka yritti haistella uteliaana, mutta satunnaista turistia tietoisemmin, minkälaista elämä oli tällä saarella nyt

Matti Kurikka.

2000-luvulla? Näkyisikö maastossa Kurikan jalanjälkiä? Halmisen Matin maa-
merkkejä? Dokumentaarisen käsikirjoittamisen yleinen dilemma: on vaikea
kuvitella fyysisesti tuntematonta paikkaa kartan perusteella, samoin ihmisiä ja
toimintaa sinne, vaikka arki lienee joka paikassa samanlaista.

Luonnostelin ennen matkaa kartan sekä lukemani perusteella ihmisiä toi-
mimaan ja puhumaan paikkoihin, jotka todella ovat olemassa siellä jossain
suurten vuorten kupeessa Brittiläisessä Kolumbiassa Kanadassa Vancouver
Islandin pohjoisella itärannalla. Osuuskauppa, majakka, lauttasatama, kahvila,
majatalo, omakotitalo, koulu... Mitä nykyiset saarelaiset kertoisivat elämästään
ja historiastaan Sointulassa? En tuntenut ketään saarella asuvaa – en yhtäkään

Kartta.

suomalaista maahanmuuttajaa, maahanmuuttajan jälkeläistä tai alkuperäiskansoihin kuuluvaa. Vain nimiä historiasta: Halminen, Mäkelä, Aro... Mitä tapahtuisi todellisuudessa, tulisi olemaan todennäköisesti toisenlaista kuin käsikirjoituksen kuvitellut tapahtumat. Käsikirjoitus oli satunnaisiin faktoihin perustuvaa fiktiota Sointulasta.

Saapuminen Malkosaarelle

”Saavumme puoli viiden aikaan vihdoin Malkosaarelle. Taas kerran palaan vuosikymmenten taakse, menneeseen maailmaan. Aika tuntuu hidastuvan, ellei suorastaan pysähtyvän astuessamme tälle saarelle, onnelaan? Maailma on toisaalla? Siirtolaisuus muumioi muistot, kielen, mielen, identiteetin ja eristää juuriltaan. Majatalomme on lauttasataman vieressä. Huoneen parvekkeelta avautuu näkymä merelle ja Vancouver Islandille, Port McNeilin, eli satamaan, josta hetki sitten lähdimme. Toteamme heti, että matkapuhelimemme eivät toimi täällä (pykälät katosivat puhelimistamme jo Vancouver Islandin pohjoisosassa). Olemme tavoittamattomissa, maailman toisella laidalla. Ei yhteyttä kotimaahan, läheisiin. Olemme viestinnällisesti samassa tilassa kuin saarelle muuttanut Kalevan kansa aikoinaan 1900-luvun alussa. Paitsi, että majatalossamme on kolikkopuhelin, joka syö kolikot niin nopeaan, että kotisuomessa ei ehditä haloota huikata. Meille nopeaan ja välittömään yhteydenpitoon tottuneille ”nokialaisille” tilanne tuntuu vähintäänkin epämukavalta. Ilmassa leijuu oudon kirpeä savun haju, seetripuu. Parvekkeeltani näen Port McNeilin valot. Sarastaa. Meren ääni rauhoittaa. Valon lisääntyessä vuoret piirtyvät maisemaan kohteina, jotka ankkuroivat Sointulan kalliovuorten kupeeseen”. Poistetaan

Lauttaranta Sointulassa.

Tutustuminen saareen

”Heti aamusta kiertelimme saaren pohjoispuolella satamassa ja toisella rannalla toteamassa metsien lähes koskemattomuuden ja asuttamattomuuden, kauniita rantoja ja jylhiä vuoria taustalla. Saaren eteläosassa on Kotiniemen hautausmaa. Hautausmaa on perheiden arkisto, joka kirjaa äitien ja isien syntymät ja kuolemat tuleville sukupolville. Yksi nuorista hoitaa Kotiniemen nurmikoita.

Etsin Mäkelän hautaa, löydän Halmisen Matin haudan. Kurikka on haudattu New Yorkin lähelle. Ensimmäistä katua pitkin pääsee hautausmaalle, toista katua takaisin keskustaan ja museolle. Sointula on nopeasti katsottu. Täällä on mahdoton eksyä. Aamiaisella Wild Island cafeteriassa Gloria on saattamassa tyttärtään lautalle... Tytär ei lähtisi mieluusti, Gloria rauhoittelee tyttärtään hellästi. Koko cafeteria herää unestaan, kun lautta vihdoinkin saapuu.” (Työpäiväkirja 8.5.2003)

Museo ja hautausmaa

Museossa Gloria Williams kertoo tarinoita elämästään. ”Kävin koulua Webster Cornerissa. Kaikki lapset olivat suomalaisia, mutta koulussa ei saanut puhua

Gloria.

suomea. Se oli ankarasti kielletty." Gloria asui lapsena perheensä kanssa Webster Cornerissa*, Vancouverissa, josta perhe muutti Sointulaan. Äiti oli kotoisin Kokkolasta ja isä Turusta. Gloria muistelee, että "50-luvulla Sointulassa oli lapsilla hyvä koulu. Yhteisö tuns kaikki kylän lapset ja piti hyvää huolta lapsista. Jos jotkut lapsista tavattiin pahanteosta, kotiin palatessa vanhemmat olivat jo tietoisia asiasta. Kylällä puhuttiin, sana kiiri nopeasti, kun kaikki tunsivat toisensa. Haalilla oli joka lauantai ohjelmaa; musiikkia, näytelmiä, voimisteluesityksiä, runonlausuntaa jne. Lapset olivat aina mukana tapahtumissa. Sointulassa oli useita kuoroja, näytelmäkerhoja, maalareita, voimistelijoita ja runoilijoita."

Tapahtumia on vähemmän nykyisin. Niin kauan kun Sointula oli eristyksissä, saarella säilyi suomalaisuus, suomen kieli ja yhteisöllisyys. Yhteydet saarelle muuttivat Sointulan. Ennen kaikki tehtiin vapaaehtoisesti, pojat lämmittivät Haalin ja tytöt tekivät ruuat lauantai-illan tapahtumiin. Nyt ei saarella kuule juurikaan suomen kieltä, eikä Gloria tunne enää puoliakaan saarelaisista. Hyviä aikoja ei tajua, ennen kuin ne katoavat, toteaa Gloria haikeasti huokaisten. Juttutuokion päätyttyä Gloria huristelee pikkuisella sähkökäyttöisellä mopedillaan

* Matti Kurikka perusti Webster Corneriin 1904 "Sammon takojat" -yhteisön riitaantuttuaan sointulalaisten kanssa.

Tuula.

kotiniemen hautausmaalle. Kiertelemme hautoja. Gloria kuuluu "hautaajien hallitukseen". Hautapaikat ovat ilmaisia sointulalaisille. Vanhusten talo, jossa Gloria nykyisin asuu, on "next to the cemetery." Kukkaniityn taakse Gloria katoaakin lähtiessämme takaisin Sointulan keskustaan.

Kalasadamassa

Kalasadamassa tapaamme kalastajia aamupuuhissaan. Albert Tarkanen rasvaille ankkuriaan ja kritikoii hallitusta lohenpyynnin rajoituksista. Pentti Kiiskilä on syntynyt Sointulassa 1929. Hänen isänsä muutti Suomesta ensin farmille Albertaan. Oltuaan neljä vuotta maatoissa, isä muutti Sointulaan 22-vuotiaana. Oletettavasti isä lähti Sointulaan aatteen innoittama, koska Pentti toteaa, että "he olivat koko kovia kommunisteja silloin". Muuta tietoa saaren historiasta Penttilä ei ole, koska "isä ei kertonut mitään heille". Äiti oli piikana Halmismäessä ja isä teki metsätöitä. Isä ryhtyi sitten kalastajaksi. Hän työskenteli ensin muiden omistamissa paateissa, mutta hankki sitten oman paatin ja opetti pojalleen kalastamisen taidot. Sointulassa kalastetaan enimmäkseen "haliputtia" (Ruijan pallas). Pentti valittelee myös sitä, että hallitus on puolittanut lohen kalastuskiintiön. Pentin "rouva" on kuollut syöpään. Heidän poikansa on käsityöläinen,

mutta on toiminut myös kalastajana. Hän asuu nykyisin perheensä kanssa Victoriassa, Vancouver Islandin eteläkärjessä.

”Nuoret muuttavat pois saarelta koulujen takia ja lopulta sinne, missä on enempi elämää”, tuumii Kiiskilä. Pentti uskoo, että turismissa on saarelaisten tulevaisuus. Sovimme Len Pohton kanssa juttutuokiosta hänen kotipihallaan. Pohton talo sijaitsee ylempänä rinteessä. Pihalta avautuu näkymä merelle ja vastapäiselle rannalle Port Mc'Neiliin. Len Pohto kertoilee tarinaansa rennosti kauniissa puutarhassaan. Len on asunut koko ikänsä Sointulassa. Lenin isoisä tuli utopiaa perustamaan Kurikan aikana 1903, ja Lenin isä syntyi 1904. Isä oli verkkomies. Lohta pyydettiin nuotalla, kunnes asetettiin pyyntirajoitukset, siten siirryttiin verkkokalastukseen. Myös Pohton mielestä kalastus on mennyt huonompaan suuntaan. Rajoitusten lisäksi ”kassikala”, Norjan kalankasvatus, on lisännyt kilpailua kalastuksen alalla. ”On se vähän hassua, että Norjan kassikalaa tuodaan Chileen jalostettavaksi ja myydään sitten Japaniin” naureskelee Pohto.

”Kalastus on kausiluontoista, saaliit satunnaisia, joskus hyviä, joskus niukkoja. Kalastuskausi on lyhyt, heinäkuusta lokakuuhun, ja kalastajia on liikaa apajilla”, toteaa Pohto. Yksi pojista jatkaa isän ammattia. Lapset ymmärtävät suomen kieltä, mutta eivät juuri puhu suomea. Len Pohto on käynyt vaimonsa

Sointulan osuuskauppa.

Suurin seetripuu Sointulassa on 13 metriä ympärysmitaltaan.

Tuulan kanssa kaksi kertaa Suomessa. "Suomessa on kylmää ja pimeää", toteaa Len ja naurahtaa tapansa mukaan hyväntuulisesti pisteeksi sutkautukselleen.

Osuuskauppa toimii yhä

Kalevan Kansan aatteen jatkona saarella toimii yhä vuonna 1909 perustettu Sointula Co-op Store. Se on Brittiläisen Kolumbian vanhin toimiva osuuskauppa ja ainoa jäljellä oleva suomalaisten aloittama osuuskauppa Kanadassa.

Tuula Lewisin äiti muutti kuuden lapsensa kanssa Sointulaan 1952. Tuula oli silloin 14-vuotias. Tuula oli jo teini-ikäisenä kaloja säilömässä. Koulun jälkeen hän meni osuuskauppaan töihin, tapasi pian kalastajan vastapäisessä kahvilassa, rakastui ja avioitui. Sitten tuli lapsia ja "breikki", mutta lasten kasvettua hän palasi takaisin osuuskauppaan, nyt johtajaksi. Osuuskauppa oli ensin vastapäätä nykyistä, sitten tulipalo tuhosi sen ja kauppa rakennettiin uuteen paikkaan. "Kaikki tavarat ovat samassa paikassa kuin ennenkin" muistaa Tuula Lewis.

Kauppa on edelleen tärkeä tapaamispaikka. "Miehet kertovat juttuja, aiemmin kaupan edessä oli penkki, jossa vaihdettiin kuulumisia". Tuulan nuorin tyttö jatkaa perheen perinteitä ja on kassalla osuuskaupassa. Toinen tyttö on myyjänä korukaupassa ja johtaa vapaa-aikana Sointulan kuoroa. "Muutos näkyy siinä, että ihmiset ovat vanhentuneet, on vain muutamia, joiden kanssa voi aina puhua suomea: Ruth Tammi, Pentti Kiiskilä..." "Ennen oli töitä kaikille, nyt lähdetään töiden perässä muualle. Nuoret viihtyy Sointulassa 12 -vuotiaiksi, sitten kouluun Port McNeiliin

Sointulan hautausmaa.

ja koulun jälkeen maailmalle. ”Kymmenen vuoden kuluttua Sointulassa on enää eläkeläisiä ja turisteja, jotka tulevat katsomaan valaita” ennustaa Tuula Lewis.

Vuonna 2003 saarella ei ollut omaa lääkäriä. Potilaat kuljetetaan ambulanssilavalla tai helikopterilla Port McNeiliin, jossa on lähin sairaala. Sointulaan on jäänyt muutamia koulutettuja ihmisiä: pari lakimiestä, joitakin taiteilijoita ja muusikkoja. Sointulan tiedonvälityksestä huolehtii *Pohjois-saaren uutiset*, jota toimitetaan monisteena. Vuonna 2003 Sointula oli itsenäinen kunta. Vaaleissa se sai yhden edustajan maakuntahallitukseen. Kunnallistekniikka saadaan Port McNeilistä, joten verot maksetaan sinne.

Sointula vielä kerran

Kuvausmatkamme Sointulaan todensi sen, että siirtolaisyhteisö sekoittuu 4–5 sukupolvessa tehokkaasti paikalliseen kulttuurin. Juuret lähtömaahan säilyvät museoituneena. Yhteys entiseen kotimaahan on satunnaista, ja tieto kotimaasta on usein vanhentunutta.

Usein myös kotimaan kielellä puhuminen loppuu. Uudet sukupolvet saattavat satunnaisesti kiinnostua juuristaan ja äitiensä puhumasta kielestä ja kulttuurista. Sointulassa yhteys alkuperäisiin maahanmuuttajiin ja heidän aatteisiinsa on vähäistä ja museaalista. Ihanneyhteiskunnan tarina ei onnistunut vakuuttamaan tulevia sukupolvia. Kuitenkin suhde menneeseen on edelleen nostalgista, ja ennen oli paremmin -ajattelu on yhtä yleistä vanhempien ihmisten parissa kuin missä tahansa.

Penedo

Fazenda Penedo – unelmana tropiikin paratiisi (2003)

Pertti Pitkonen

Prologi

Varsinkin 1900-luvun alkuvuosikymmeninä suomalaiset perustivat ihanne- tai utopiayhdyskuntia eri puolille maapalloa. Kaikkiaan näitä yhdyskuntia syntyi toistakymmentä. Niiden paikoiksi valittiin muun muassa Etelä-Amerikan, Karibian ja Australian lämpimiä seutuja, mutta myös alueita Kanadasta, Yhdysvalloista ja Neuvosto-Karjalasta. Nämä siirtokunnat perustettiin yleensä jonkin uskonnollisen tai yhteiskunnallisen aatteen pohjalta. Monet niistä olivat pieniä ja lyhytaikaisia, mutta muutamista yhteisöistä on edelleenkin elonmerkkejä.

Siirtolaisuusinstituutin pitkäaikainen johtaja, professori Olavi Koivukangas on tv-haastattelussa (*Ulkosuomalaisen tarina*, v. 1996) sanonut, että Brasilian Penedoon vuonna 1929 perustettu ihanneyhdyskunta on ehkä mielenkiintoisin ja samalla merkittävin suomalaissiirtokunta koko Latalaisessa Amerikassa.

Toivo, joka näki unen

Puutarha-arkkitehti Toivo Uuskallio (1891–1969) näki 1920-luvulla vaikuttavan unen. Siinä hänen eteensä avautui kuvankaunis vihanta laakso. Uuskallio oli syvästi uskonnollinen, ja hän oli varma, että näky oli Jumalan hänelle osoittama. Hän oli saanut myös voimakkaan sisäisen kutsun, jossa hänet valtuutettiin johtamaan valittu kansanosa tropiikin onnelaan. Toivo kirjoitti sanatarkasti asiasta näin: "Kutsu oli siinä suhteessa merkillinen, että se saa-

pui yöllä, ja ilman silminnähtävää sanansaattajaa. Sanoma saapui sieluuni ja herätti tietoisin minäni."

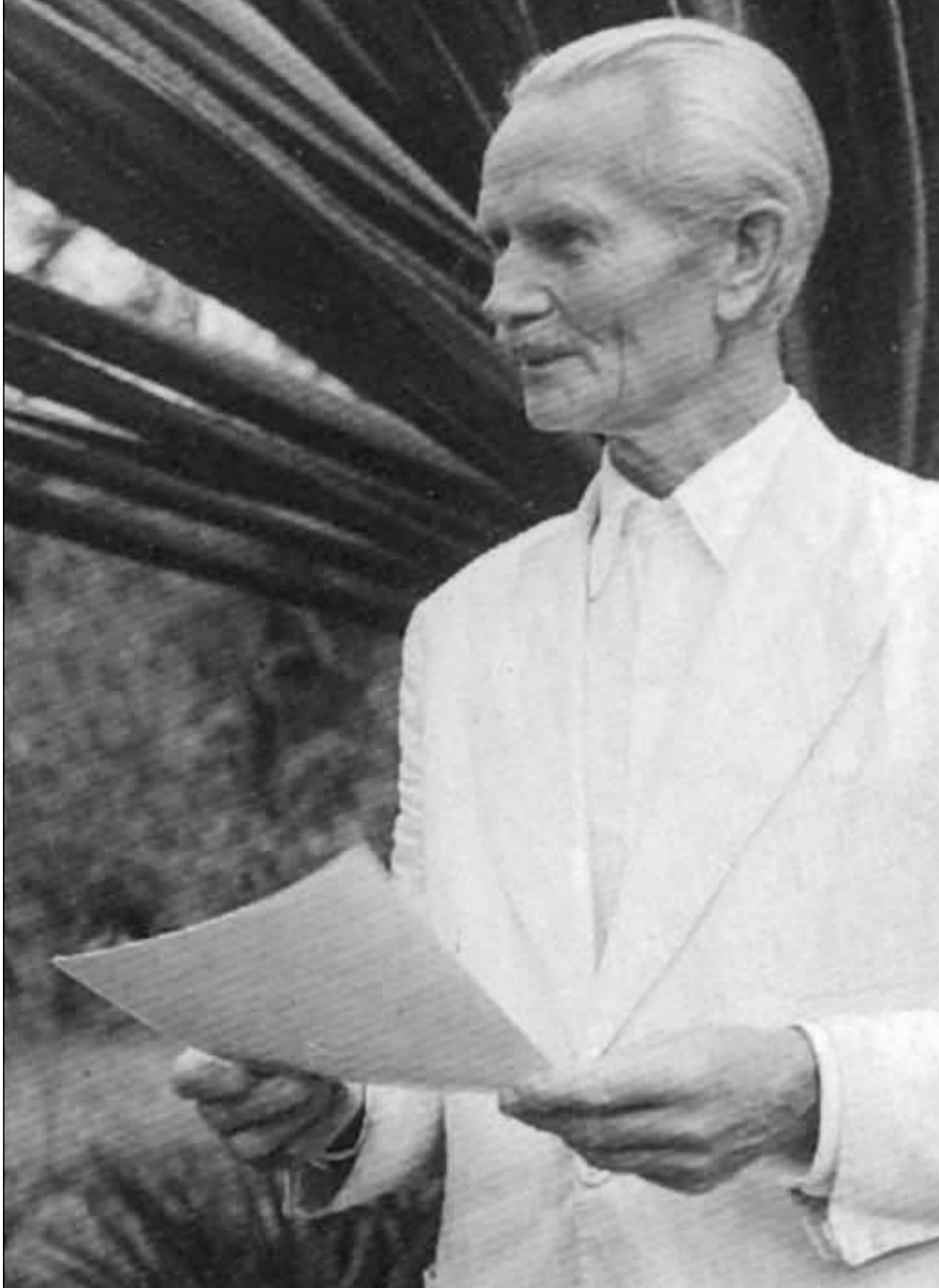
Toivo Uuskallio koki itsensä profeetaksi, joka oli saanut kehotuksen perustaa luonnonmukaista elämää viettävien kasvisyöjien uskonnollisen yhteisön johonkin lämpimään maahan. Vuonna 1927 Uuskallio lähti pienen eturyhmänsä kanssa etsimään sopivaa trooppista paikkaa tulevalle ihanneyhdyskunnalle. Vuonna 1963 lähetetyssä radiohaastattelussa Uuskallio kertoi tutkineensa kaikkiaan 150 maatilaa viidessä eri valtiossa. Pitkän etsimisen jälkeen 28.1.1929 Toivo ja hänen vaimonsa Liisa Uuskallio maksoivat São Penedon luostarille käsirahan lähes 4 000 hehtaaria käsittävästä entisestä kahviplantaasista. Tämä tila, Fazenda Penedo sijaitsee 180 kilometriä Rio de Janeirosta lounaaseen.

Palattuaan Suomeen Toivo Uuskallio ja hänen lähipiirinsä levittivät ahkerasti sanaa Brasiliaan tulevasta uudesta paratiisista ja uudenaikaisesta elämäntavasta. He järjestivät useita joukkokokouksia ja varainkeräyksiä tilan lunastamiseksi. Myös lehdet kirjoittivat hankkeesta. Erityisesti Tampereella ilmestyvä *Työkansa* kirjoitti useita juttuja, joissa käsiteltiin Penedoon valmisteilla olevaa ihanneyhdyskuntaa. Ja koska Suomessa elettiin pula-aikaa, ei ollut kovinkaan vaikeaa värvätä ensimmäistä joukkoa Penedon paratiisiin.

Paratiisin tiukat säännöt

Uuskallio uskoi Penedon olevan hänen unensa vihanta ja kaunis laakso. Tosin suomalaisten saapuessa Penedon paratiisi oli lähes kasviton. Siellä oli kahviplantaasin jälkeen siirretty karjatalouteen, ja alueella kasvoi parin puun lisäksi vain ruohoa. Koska suomalaistulijat olivat kasvisyöjiä, tila oli ostettu ilman karjaa. Fazenda tarkoittaa suurta maatilaa, ja Toivo Uuskallio tukijoineen uskoikin, että määrätietoisella työllä koko laakso saataisiin kukoistamaan. Laaksoon istutettiin kovalla työllä 400 000 appelsiinipuun tainta, 30 000 banaania ja 20 000 ananasta. Fazenda Penedosta oli määrä tulla täydellinen paikka uskonnolliselle ja kasvisyöntiin perustuvalla yhteisöllä, jossa siveellinen elämä olisi sopusoinnussa luonnon kanssa. On laskettu, että pelkästään ensimmäisen vuoden aikana Penedoon saapui noin 150 suomalaista.

Toivo Uuskalliota on kuvattu karismaattiseksi mieheksi, joka johti Penedoon muuttaneita suomalaisia itsevaltaisella tyyllillä. Säännöt olivat hyvinkin tiukat. Karjanpito oli kiellettyä, tanssiminen ei ollut soveliaista, kahvia ei saanut juoda puhumattakaan alkoholista. Tarinan mukaan asukas sai syödä vain sitä, mihin hän pystyi kurkottamatta ylettymään. Myös maan kasvustosta sai hyödyntää vain pinnalla näkyvän osan.

Toivo Uuskallio.

Monet siirtolaisista eivät kestäneet Penedon karuja olosuhteita vaan palasivat Suomeen tai muuttivat muualle. Uuskallio itse kirjoitti, että puolestatoista sadasta tulijasta peräti 98 oli seuraavana vuonna muuttanut pois. Melko nopeasti paratiisissa puhkesi myös riitaisuuksia milloin mistäkin asiasta. Yhteisön ote alkoi lipsua, asukkaat alkoivat aluksi salassa syödä lihaa ja juoda kahvia ja alkoholiakin. Alkuaikojen tiukkoja sääntöjä jouduttiin lieventämään pakon edessä. Penedossa pyrittiin elämään mahdollisimman luonnonmukaisesti. Tähän ajatukseen kuului myös alastomana liikkuminen. On sanottu, että tä-

Ensimmäiset Penedoon lähtijät kuvattuna Helsingissä vuonna 1929.

mäkin kokeilu jäi lyhytaikaiseksi. Siitä pitivät huolen sekä tropiikin paahtava aurinko että hyönteiset.

Paratiisin ensimmäinen Taimi

Penedon suomalaisyhteisön ensimmäinen lapsi syntyi Toivo ja Liisa Uuskal-lion perheeseen.

”Minä olen tämän Penedon tarhan ensimmäinen taimi. Kaikki halusivat pitää minusta huolta ja pitivätkin. Onneksi olin silloin vielä lapsi, enkä osannut ymmärtää, kuinka vaikeaa aikaa Penedossa silloin elettiin. Vasta jälkeinpäin olen kuullut siitä, kuinka kaikilla uudisraivaajilla on kova työ edessään ja joutuvat tekemään mitä tahansa, eikä voi antaa periksi”, arvioi Taimi Aichinger yhdyskunnan alkutaipaletta vuonna 1996 valmistuneen Ulkosuomalaisen tarinan haastattelussa. ”Tätä paikkaa kutsutaan nykyään paratiisiksi, mutta ei se sellainen ollut, kun suomalaiset tänne tulivat. Jälkeinpäin täällä on tehty paljon työtä ja istutettu kasvillisuutta, joka nykyään rehoittaa melkein jo liikaakin.”

Eva ahdistui nuorena

”Kun muutimme tänne Penedoon ensimmäisten joukossa, näky oli ankea. Oli ainoastaan kaksi vanhaa mangopuuta päärankennuksen ympärillä, muuten ei ollut puita, ei pensaita,” kertoo 6-vuotiaana perheensä kanssa Penedoon muuttanut Eva Hildén (1923–1997). Lapsuus tilalla ahdisti häntä. Ensivaikutelma oli ankea, varsinkin kun tropiikista oli odotettu jotain muuta kuin sitä autiota näkymää. Se oli karua todellisuutta eikä tropiikin taikaa. Ensimmäiset vuodet olivat Evan mukaan monille vaikeita ja ankeita.

”Kaikista vaikeinta oli eläminen ihan kirjaimellisesti Jumalan selän takana täydessä eristäytyneisyydessä. Ei ollut mitään yhteyksiä muualle, ei teitä eikä autoja. Lähin juna-asemakin oli seitsemän kilometrin päässä. Minulle jäi siitä ahdistava muisto.

Myös yhteydet Suomeen olivat hankalat. Kirjeen matka Suomeen kesti kolmen viikkoa, vastauksen saaminen parikin kuukautta kirjeen lähettämisestä. Kaikille varmasti oli myös vaikeaa jättää ystävät ja omaiset ja lähteä siirtolaiseksi. Meidän perheemme matkusti koko ajan edestakaisin, koska äiti olisi halunnut palata Suomeen ja isä olisi halunnut pysyä Penedossa. Ensimmäiset kolme vuotta täällä olivat hankalat. Olisin varmaan palannut Suomeen äitini kanssa, mutta vuonna 1941 Euroopassa oli sota ja kaikki yhteydet olivat poikki. Sodan päätyttyä olin jo tottunut penedolaiseen elämänmenoon, eikä tehnyt mieli pois täältä. Nyt menen mielelläni jatkuvasti Suomeen. Rakastan Suomea yli kaiken, mutta en voisi ajatella enää kotiutuvani sinne. Brasiliasta on tullut minulle kotimaa.”

Clube Finlandia

Penedon alkuvuosina myös tanssiminen oli kiellettyä, mutta myös tästä kiellostasta jouduttiin luopumaan. Suomi-klubilla järjestetyistä lauantaitansseista tuli pian hyvin suosittuja. ”Siellä myös juotiin, suomalaiset kun juovat,” nauraa Sirkka Nori hyväntuulisena kiteyttäessään Penedon ensimmäisen pienen, mutta kodikkaan klubitalon lauantai-iltoja. Klubin tansseissa kävi paljon väkeä. Siellä meillä oli hauskaa. Kuumaa oli myös, ja kun se klubitalo oli pieni, eikä tanssille ollut paljon tilaa, niin siellä vaan pyörittiin paikallaan kaikki polkat ja jenkat.

Klubista tuli myös sellaisten suomalaisten kokoontumispaikka, jotka eivät tanssineet vaan tulivat keskustelemaan keskenään. Aluksi tansseissa kävi vain suomalaisia, mutta talon hyvä tunnelma ja maine levisivät äkkiä myös muiden paikallisten asukkaiden tietoisuuteen. Väkeä tuli aina Rioa ja São Pauloä myöten. Tansseihin alkoi saapua brasilialaisia, ja silloin piti pistää musiikin joukkoon myös paikallista ilmettä. Suurimmaksi osaksi klubilla kuitenkin aina soitettiin suomalaisia tanssikappaleita.

Tyttö, joka jäi luokalle

Penedolaisen tekstiilitaiteilija Eila Ampulan (1916–2008) tarina on mielenkiintoinen ja vaiheikas. Eilan joutuminen Penedoon nuorena koulutyttönä oli lähtökohtaisesti hänen omaa syytään.

”Koska mä olin niin mahdottoman huono oppilas, että jäin luokalleni Tampereen tyttölyseon kolmannelta luokalta ja kaiken lisäksi ainoana oppilaana, äitini päätti, että muutamme Suomesta pois niin kauas, missä kukaan ei meitä tunne. Luokalle jäämiseni oli hänelle suuri häpeä. Äiti ajatteli, että tuttavat voisivat vaikka kysyä tyttären koulumenestyksestä.”

Samaan aikaan Tampereen lehdissä oli paljonkin juttuja Penedon mielenkiintoisesta tropiikkihankkeesta. Eilan vanhemmat lukivat niitä mielenkiinnolla. Perhe päätti muuttaa saman tien Brasilian paratiisiin. ”Ei heillä ollut mitään kasvisyöntimeininkiä eivätkä he olleet uskonnollismielisiä, mutta niin oli useimpien muidenkin tulijoiden laita. Niitä varsinaisia aatteen kannattajia ei montaa ollut,” arvioi Eila televisiohaastattelussa vuonna 1996. Perhe muutti Penedoon heti ensimmäisten joukossa.

Kuusi vuotta myöhemmin Eila meni naimisiin. ”Se oli elämäni tyhmin teko.” Kun kysyin häneltä, miksi hän niin ajatteli, oli sanavalmiin ja suorapuheisen taiteilijan vastaus hyvinkin selkeä.

”Ensinnäkin minä en ole sellainen tyyppi, jonka pitäisi ylipäätään mennä kenenkään kanssa naimisiin. En tykkää katsella samaa naama yötä päivää ja kuunnella samoja juttuja.” Kaiken lisäksi Eilan ensimmäinen mies oli erään uskonlahkon todistaja.

”Sitä maailmanlopun juttua mä sitten jouduin kuuntelemaan koko sen ajan, yötä päivää melkein kymmenen vuotta. Kyllästyin siihen niin, että tulin allergiseksi kaikkia uskontoja kohtaan.”

Vuonna 1950 Eila karkasi kestämatöntä tilannettaan Rio de Janeiroon täysin rahattomana. ”Otin auton tuosta maantieltä ja lähdin Rioon, yritin tulla jotenkuten toimeen. Siinä vaiheessa alkoi myös kosketukseni maalaustaiteeseen, koska täytyi ajatella pärjäämistäni elämässä jollain tavoin.”

Eila oli yrittänyt sitä ennen muitakin ammatteja. Hän oli piikana kolmesakin eri paikassa omien sanojensa mukaan huonolla menestyksellä. Lisäksi hän oli ompelijana, bensa-aseman myyjänä ja hierojana. Kaikki nämä yritykset epäonnistuivat tavalla tai toisella. Sattuma puuttui kuitenkin peliin. Hänet vietiin Brasilian merkittävimpiin kuvataiteilijoihin kuuluvan Candido Portinarin luokse.

”Menin sinne taulujeni kanssa. Portinari katsoi niitä tarkkaan. Hän ei sanonut, olivatko ne hyviä tai huonoja, vaan sanoi, ettei minun pitäisi mitään muuta tehdä kuin maalata. Tietysti tulin hänen sanoistaan kovin iloiseksi ja luulin heti olevani suuri taiteilija.”

Penedo.

Yksi Eilan varhaisen kauden isoista maalauksista löytyy nykyäänkin Penedon Suomi-klubin seinältä. Teos kuvaa intensiivisellä tavalla tunnelmaa vanhan klubin lauantaitsesseissa. Huolimatta Portinarin innoittavista sanoista, Eilan maalaustaide ei lyönyt leiville. "Maalasin useita tauluja, mutta ne eivät menneet kaupaksi. Kyllä ihmiset niitä ilmaiseksi olisivat ottaneet ja ottivatkin, mutta ei niistä kukaan mitään maksanut."

Jonkin ajan kuluttua Eila siirtyi isokokoisten tekstiilitöiden suunnitteluun ja valmistukseen. Kun hän sai kutojan avulla ensimmäisen seinävaatteensa valmiiksi, teos asetettiin hänen asuntonsa seinälle. Niihin aikoihin Eilan luo tuli vierailulle yksi riolainen pariskunta. Heidän mielestään teos oli kertakaikkisen mahdollottoman ihana. "Mä tietysti pistin seinätekstiilille oikein kovan hinnan,

Mies tanssii, nainen soittaa kitaraa.

ja myin sen. Siitä se sitten alkoi. Kantapään kautta opin teosten suunnittelun ja organisoinnin niiden valmistamiseksi.”

Eila Ampulan töiden kuviot ja värimaailma olivat tarkkaan harkittuja. Teosten aiheet liikkuvat yleensä taiteilijan näkemissä ja kokemissa tapahtumissa. Keskeistä niissä ovat työnteko, ihmiset työnsä ääressä, mutta myös luonto ja eläimet, erityisesti linnut. Kysyttäessä Eilalta kuinka paljon lahjakkuutta taide-tekstiilien ideointi ja suunnittelu vaatii, hänellä oli heti selkeä näkemys asiasta. ”Viisi prosenttia, ei enempää! Katsos, mä en osaa kutoa, enkä edes siedä koko kutomista, mutta minulla on ollut oikein hyviä apulaisia. Parhaimpina aikoina väkeä on tämän takia ollut töissä 19.” Eila itse ei pitänyt itseään varsinaisena taitelijana vaan vähätteli asiaa. Kuitenkin hänellä oli silmää ja myös yhteis-

In memoriam

Eila Ampula

06.07.1916 – 20.11.2008

Viinikan tyttö menestyi maailmalla

Tekstiilitaiteilija Eila Ampula (os. Lehtola) kuoli 92-vuotiaana Brasilian Penedossa 20.11.2008. Eila lähti Tampereen Viinikasta siirtolaiseksi Brasiliaan vuonna 1929 ja oli viimeinen elossa ollut siirtolainen alkuperäisestä vuoden 1929 ryhmästä.

Penedo oli yksi suomalaisten 1900-luvun alkupuolella perustamista utopiayhdyskunnista. Tavoitteena oli elää tropiikin auringon alla maan antimista ilman painavia vaatteita ja lämmitystä tarvitsevia taloja. Toisin kuin muut siirtokunnat, Penedo on nyt kukoistava paikkakunta, joka saavutti pysyvän paikan Brasilian kartalla. Siirtokunnan alkuvaiheet olivat vaikeat, sillä trooppisesta maataloudesta ei ollut tarvittavia tietoja. Ei-

Eila Ampula lahjoitti v. 2002 Siirtolaisuusinstituutille kuvakudoksen: "Kalasfajien paluu". Yllä osa teoksesta.

lan tapaan useat Penedon suomalaiset hankkivat elantonsa hierojina ja sekalaisissa ammateissa.

Eila pääsi varsinaisesti kokeilemaan siipiään taiteilijana vasta avioiduttuaan suomalaisen Martti Ampulan kanssa. Öljymaalauksen ja sementtiveistosten kautta Eila löysi oman lajinsa eli tekstiilitaiteen. Eilan räsymattotekniikalla tehdyt värikkäät kuvakudokset valloittivat niin brasilialaiset kuin suomalaiset. Aiheet töihinsä Eila sai brasilialaisesta luonnosta, ihmisten jokapäiväisistä askareista ja myös suomalaisesta kansanperinteestä. Tampereella Eila esitteli töitään kesinä 2002 ja 2004 Verkarannan näyttelyissä.

Eilan tekstiilitaide toi runsain mitoin mainetta ja myös varallisuutta. Brasiliassa Eila kutsuttiin mm. television keskusteluohjelmiin ja hänestä tuli kuuluisin Brasilian suomalainen. Eila edusti Brasiliata Osakan maailmannäyttelyssä. Hän järjesti monenlaisia julkisia tempauksia, joista jotkut koettelivat hyvän maun rajoja. Virallinen Suomi muisti Eilaa Suomen Leijonan ritarikunnan kunniamerkillä vuonna 2003.

Eila oli särmikäs taiteilijapersoona, mutta myös rohkea oman tiensä kulkija. Hänen mukanaan päättyi eräs luku suomalaisen siirtolaisuuden historiaa.

Pertti Ranta, kirjoittaja on Eila Ampulan pitkäaikainen ystävä

Eila Ampula, lehtileike. Lähde: Suomen Silta 2008.

kunnallisempaa näkemystä brasilialaiseen elämänmenoon. Vaikka hänen monet työnsä pelkistyksineen, voimakkaine rajauksineen ja värisävyineen lähestyivät hieman jopa kubistista ilmaisua, hän itse kieltää pyrkimyksensä moderniin ilmaisuun.

Alva Fagerlande.

”Ei tavallinen ihminen ymmärrä abstraktia taidetta. Sen tyylin ymmärtäjien täytyy olla kehittyneempiä ihmisiä, eikä minun asiakkaissani tällaisia ole. Kaikkein parhaiten töistäni kaupaksi ovat menneen kuvakudokset tukaaneista. Mitä pidemmän nokan mä niille teen, sen paremmin ne menevät kaupaksi.”

Eila sanoi, ettei ole katunut hetkeäkään luokalle jäämistään Tampereen tyttölyseosta. ”Tämä työ täällä Penedossa on elättänyt meidät kaikki oikein hyvin.”

Pikku Suomi.

Epilogi – Pieni Suomi

Lähes 90 vuotta perustamisensa jälkeen Penedo voi hyvin. Suomalaisia ei ole enää jäljellä kuin kourallinen, mutta alue tunnetaan edelleen ennen kaikkea suomalaisuudestaan. Rio de Janeiron ja São Paulon välille myöhemmin rakennettu valtatie helpottaa yhteyksiä Penedoon. Turistit ovat löytäneet tiensä alueen lepokotien, saunojen ja hierontalaitosten ytimeen.

Vierailijoita kiinnostaa erityisesti Alva Fagerlandin suunnittelema Pikku Suomen (Pequena Finlândia) puuhapuisto joulupukin taloineen. Se avattiin yleisölle vuonna 1998. Mallia alueelle on haettu muun muassa Porvoon ja Vanhan Rauman taloista sekä vanhemmasta suomalaisesta arkkitehtuurista. Myös Clube Finlândia on edelleen suosittu tanssi- ja kohtauspaikka. Siellä saattaa nähdä suomalaisiin kansallispukuihin sonnustautuneita tummaihoisia brasilialaisia täydessä kansantanssin pyörteessä. Penedon kaduilla on edelleen näkyvissä suomenkielisiä kylttejä, jotka houkuttelevat jäätelölle tai kahvin ääreen.

Soilen ja Mikan tarina – Penedon nykypäivää (2016)

Mika Peltola

Soile syntyi vuonna 1972 Brasiliassa. Hänen perheessään puhuttiin sekä suomea että portugalia. Soilen isä oli 50-luvulla Penedoon muuttanut Armas Viitaniemi ja hänen äitinsä on penedolainen Alice. Alice-äiti puhuu myös suomea,

Soile ja Mika Peltola sekä lapset, Lara ja Erik Penedossa.

koska on kasvanut Penedossa suomalaisen siirtokunnan keskuudessa. Soile on kouluttautunut maantiedon opettajaksi ja on työskennellyt Penedonseudun kouluissa 16-vuotiaasta lähtien. Lisäksi hän on aina ollut aktiivinen Clube Finlandian toiminnassa. Mika on syntynyt vuonna 1971 Porvoossa. Hän kasvoi kaksikielisessä perheessä, jossa puhuttiin suomea ja ruotsia. Mika on vanhin perheen kolmesta lapsesta. Mika on työskennellyt koko työuransa internetin parissa ympäri maailmaa.

Elämämme Brasilian suomalaisella maatilalla

Istumme usein yhdessä kotona ja katselemassa kuvia tai videoita vuosilta, jolloin asuimme Brasiliassa. Kuvissa näkyy nuoria aikuisia toteuttamassa suurta unelmaansa kauniin luonnon keskellä. Lapset ja eläimet pyöriivät jaloissa. Valokuvissa näemme myös pahasti romahtaneen vanhan kaksikerroksisen talon. Hiljalleen, kuva kavalta, talo löytää uudelleen alkuperäisen muotonsa. Taloa ympäröivästä vaatimattomasta pihasta syntyy runsas trooppinen puutarha.

Miten kaikki tuo tapahtui ja miten se liittyy elämäämme?

Päätin vuonna 2002 ottaa taukoa työstä ja viettää aikaa Brasiliassa, maassa, josta olin ollut kiinnostunut jo pitkään. Menin opiskelemaan portugalin kieltä kielikouluun Salvadorin kaupunkiin Koillis-Brasilian rannikolla. Kun myöhemmin vierailin Rion edustalla olevalla Ilha Granden saarella, kuulin paikallisilta, että lähistöllä sijaitsee Penedon suomalainen siirtokunta. Aluksi en uskonut tätä todeksi, mutta kun useampi henkilö kertoi käyneensä paikkakunnalla, päätin lähteä tutustumaan Penedoon.

Saavuin Penedoon juuri ennen joulua. Paikkakunta näytti odotuksiini nähden modernilta ja siistiltä. Muistan hämmästelleeni suomenkielisiä kauppojen ja ravintoloiden nimiä. Erään kahvilan nimi oli *Korvapuusti* ja hieman etäämmällä oli *Koskenkorva*-niminen ravintola. Eräässä kahvilassa minua palveli suomenkielinen rouva, joka neuvoi minulle muiden suomalaisten asuinpaikkoja. Se olikin tarpeen: Penedon kylä levittäytyy hyvin laajalle alueella suuren Itatiaia-vuoren juurella. Paikkakunnan tuhansien asukkaiden joukossa oli tuohon aikaan enää muutama kymmenen suomalaistaustaista henkilöä. Pian tultuani Penedoon tapasin tulevan vaimoni Soilen. Se tapahtui Penedon perinteisissä lauantaitansseissa suomalaisella klubilla. Muistan ihastelleeni tätä tummaa kaunotarta, joka osasi kaikki tanssit, myös suomalaiset

jenkat ja polkat. Myöhemmin kuulin, että hän oli opettanut kansantansseja sadoille brasilialaisille.

Suosituksen suomalaisen klubin ansiosta Penedon seudulla asuu tuhansia ihmisiä, jotka osaavat monia suomalaisia tansseja, ja useat heistä tanssivat näitä tansseja sujuvammin kuin me suomalaiset konsanaan. Soile ja hänen kuusi-vuotias Rafael-poikansa asuivat Soilen isän ja äidin talossa Penedon keskustassa. Ryhdyin seurustelemaan Soilen kanssa ja noin reilun vuoden kuluttua asuimme jo yhdessä.

Fazenda Penedo – Suomalainen siirtokunta Brasiliassa

Suomalainen kolmen miehen retkikunta löysi tämän jo täysin rappeutuneen maatilan vuonna 1929. Maatila oli suuri, ja he päättivät perustaa Penedoon kasvissyönnin ja luonnonmukaiseen elämään perustuvan suomalaisen siirtokunnan. Penedosta tuli *Suomalainen Maatila Brasiliassa*. Seuraavina vuosina Penedoon muutti muutama sata suomalaista, pääosin nuoria ja seikkailunhaluisia henkilöitä, joita luonnonmukainen elämä kiinnosti. He olivat *vegaaneja*, vaikka tuota sanaa ei silloin vielä käytetty. Penedon suomalaiset siirtolaiset viljelivät vihanneksia ja hedelmiä. Penedossa toimi tuohon aikaan kolme suomalaista laulukuoroa, yksi suomenkielinen lehti sekä voimisteluseura.

1940-luvulla suomalaiset möivät puolet Penedon maatilasta sveitsiläiselle lääkeyhtiölle. Maatilan istutuksia laajennettiin. Tilalla kokeiltiin esimerkiksi lääkekannabiksen viljelyä, ehkä ensimmäisenä maailmassa. Toisen maailmansodan aikana Penedoon saapui uusi siirtolaisjoukko. Tulijat olivat Euroopasta natsien kynsistä paenneita juutalaisia. Heidät majoitettiin Penedon päärakennukseen.

1950-luvulla Penedon suomalaiset löysivät oman menestyksensä. Luonnonkauniista Penedosta kehitettiin matkailukohde, joka houkutteli hyvällä ilmatollaan ja vieraanvaraisilla asukkaillaan. Monet suomalaiset perheet perustivat täysihoitoloita, ja Rion ja São Paulon kaupunkilaisia virtasi nauttimaan heidän palveluistaan.

Ostamme maatilan päärakennuksen

Vaimoni Soile kuuli vuonna 2006, että Penedon vanhan kahvikartanon päärakennus on myytävänä. Talon historia on kiehtova. Talo rakennettiin 1830-luvulla, aikana, jolloin seudun kahvinviljely eli kulta-aikaansa. Kahvinviljely siirtyi kui-

Nainen ja vesiputous.

tenkin 1800-luvun lopulla tasaisemmillä viljelysmaille ja tila pääsi rapistumaan. Ostimme Penedon huonokuntoisen päärakennuksen eli *Casarão* vuonna 2009 ja muutimme Penedoon. Halusimme pelastaa osan paikkakunnan historiaa. Emme täsmälleen tienneet, millaiseen käyttöön haluaisimme korjata talon. Ajattelimme, että olisi hienoa tehdä jotain, joka jättäisi jälkipolville jotain pysyvää.

Haaste oli valtava. Talon katto oli romahtanut ja harva Penedossa asuva edes muisti taloa. Taloa ympäröivä piha oli täysin villiintynyt, pihalla kasvoi yli kaksimetritrinen heinä. Kun leikkasimme korkean heinän, löysimme pihalta vielä alkuperäisen saunarakennuksen, jonka olemassaolosta emme olleet kauppoja tehdessämme tienneet mitään. Löysimme lisäksi vanhan myllyn ja vesikanavan, joka virtasi

Tyttö ratsastaa.

joen myötäisesti keskellä pihaa. Kattourakka eteni hitaasti, ja talo oli koko syksyn 2010 pressujen alla. Oli hermoja raastavaa, että juuri tuo syksy oli ennätysellisen sateinen ja tuulinen. Pressuja oli jatkuvasti käytävä korjaamassa kovassa tuulessa ja sateessa myös keskellä yötä. Kattoa korjasi päivisin noin kymmenen hengen työporukka. Kun kattourakka saatiin valmiiksi, järjestimme harjannostajaiset. Paikalle tulivat monet seudun vanhoista suomalaissiirtolaisista, ja saimme paljon kiitoksia hyvin alkaneesta työstä. Oli hienoa huomata, että työtämme arvostettiin.

Asuimme tähän aikaan vielä appivanhempieni talossa. Ymmärsimme, että kestäisi vuosia, ennen kuin Casarão olisi asuinkelpoinen. Päätimme siksi rakentaa uuden rakennuksen etäämmälle päärakennuksesta. Tämä talo valmistui nopeasti, ja kutsuimme sitä *Orangerieksi*. Suomalaiset siirtolaiset olivat 30-luvulla viljelleet satojatuhansia appelsiinin taimia maatilalla, ja halusimme kunnioittaa heidän tekemäänsä kovaa työtä.

Päätaloa korjasi kaiken aikaa kolme kokenutta työmiestä, ja saatoimme muuttaa taloon alkuvuodesta 2011. Talossa ei ollut juurikaan mukavuuksia, mutta rakenteet olivat nyt kunnossa ja turvalliset. Myös termiitit, jotka vaivaavat melkein kaikkia taloja tropiikissa, oli ajettu pois. Ne olivat kuitenkin 150 vuoden aikana ehtineet tekemään paljon tuhoa.

Iso Talo, vanha kuva.

Puutarha

Innostuimme tropiikin koristekasveista ja vierailimme Rion ja São Paulon kauneimmissa puutarhoissa. Kuuluisan maisema-arkkitehdin Roberto Burle Marxin maatila Riossa teki meihin suuren vaikutuksen. Ryhdyimme suunnittelemaan jotain, joka olisi yhtä vaikuttavaa. Kun tarkat suunnitelmat oli tehty, tilasimme taimia, ruohomattoja ja kivetystä. Niitä saapui neljä rekka-autollista. Kaksi palkattua puutarhuria avusti meitä ja pikku hiljaa piha alkoi

Iso Talo, nykyaikaa.

löytää uuden muotonsa. Kunnostimme samalla pihamme läpi kulkevan alkuperäisen kanavan. Kun piha oli istutettu ja kiveystyöt tehty, alkoi kokonaisuus hahmottua.

Elämää maaseudulla

Vaikka Penedo on vilkas turistikaupunki, elimme rauhaisaa maalaiselämää omassa paratiisissamme. Meillä oli kanala, ankoja ja kalaviljelmä. Tyttäreemme Iara piti aina kanaa tai ankanpoikaa sylissä, ja sängyn vieressä olevassa laatikossa hän hoivasi linnunpoikasia. Perheeseen kuuluivat myös koiramme Nacho ja Pippi. Nämä sekarotuiset koirat syntyivät Casaräon suurten lattialankkujen alla ja asettuivat taloon ja perheeseen. Villieläimiä vieraili pihallamme erityisesti öisin ja eräänä yönä joessa asusteleva saukkoperhe oli tappanut kovalla työllä kasvatetut tilapia-kalamme. Linnut oli lukittava hyvin yöksi. Eräs ankoistamme katosi joulun alla ja olimme varmoja, että se oli joutunut petoeläimen saaliiksi. Mutta lapsemme löysivät sen jouluaattona joen alajuoksulta. Se oli joulun suuri ihme! Suurten mangopuiden varjossa olevat korkeat keinut olivat ahkerassa käytössä. Lapset kiipeilivät puissa ja söivät hedelmiä ja marjoja suoraan puista

ja pensaista. Saimme suuren osan elintarvikkeistamme omasta pihamaasta. Kanalasta saimme tuoreita munia päivittäin.

Uusi alku

Eräs ystäväpariskuntamme oli menossa naimisiin ja he kysyivät meiltä, olisiko Casarão mahdollisesti vuokrattavana heidän hääjuhlaansa varten. Kumma kyllä emme olleet koskaan tulleet ajatelleeksi, että Casarão puutarhoineen soveltuisi hyvin juuri juhlaikäyttöön. Emme aluksi ottaneet asiaa vakavasti. Mutta pian eräs toinenkin tuttu pariskunta kysyi meiltä samaa asiaa. Ajattelimme että miksikäs ei, voihan asiaa kokeilla. Ensimmäisistä häistä tuli menestys. Ajattelimme, että ehkäpä tästä voisi rakentaa toimivan liiketoimen. Teimme yksinkertaiset nettisivut ja hinnaston. Alku oli haastavaa, koska emme olleet kokeneita juhlanjärjestäjiä. Vaimoni Soile otti kuitenkin haasteen vastaan ryhtymällä opiskelemaan alan salaisuuksia. Pikku hiljaa aloimme saada juhlaravaruksia. Talon ja puutarhan kauneus ja Penedon loistava sijainti olivat parhaita myyntivalttejamme.

Nyt siellä on järjestetty lukemattomia tilaisuuksia: häitä, mutta myös syntymäpäiväjuhlia ja kokouksia on ollut matkan varrella paljon. Tilaisuuksiin on tullut vieraita kaikkialta maailmasta ja olemme ylpeitä, että niin moni on saanut kokea Casaräön ja sen historian.

Muutto Suomeen

Penedossa ja Casaräössä oli hyvä elää ja kasvattaa pieniä lapsia. Heräsimme joka päivä kukonlaulun aikaan samalla, kun talon työväki saapui päivän askareisiin. Töitä tehtiin paljon, välillä trooppisessa helteessä, välillä rankkasateessa. Lauantai-iltaisin tanssimme usein suomalaisella klubilla. Joskus viikonloppuisin kävimme korkealla vuoristossa tai uimassa Atlantin rannalla. Oli etuoikeus saada kokea kaikki tämä kauneus.

Muutimme Penedosta Suomeen vuoden 2014 jalkapallon maailmanmestaruuskisojen jälkeen. Omistamme Casaräön edelleen, ja Soilen serkku Rosangela perheineen pitää huolta talosta ja sen asiakkaista. Soile käy paikan päällä pari kertaa vuodessa ja keskustelee Rosangelan kanssa viikoittain. Asumme nyt Porvoossa emmekä enää haaveile Brasiliassa asumisesta, elämämme on nyt Suomessa ja Euroopassa. Mutta tropiikin aurinko paistaa edelleen Penedon kauniiseen laaksoon ja monet huumaavat kukat kukkivat Penedon maatilan

Poika ja ankkuri purolla.

puutarhassa. On hienoa ajatella, että istutimme nuo kukat. Puut, jotka istutimme, ovat jo kasvaneet suuriksi ja tarjoavat nyt varjoa keskipäivän helteessä. Talomme ohi virtaava Rio da Pedras -joki välkkyi yhä mielessämme kirkkaana ja virvoittavana. Brasiliassa saimme elää hyvää elämää rakkaiden ihmisten parissa. Kiitollisina palaamme sinne muistoissamme.

Paraguayn viidakosuomalaiset (2003)

Antti Välikangas

Suomalaiset siirtolaiset saapuivat Paraguayhin, Itapuan maakuntaan 1920-luvun alussa perustamaan Villa Alboradan ihanneyhteiskuntaa, jossa tärkeänä aatteena oli vegetarismi. Monet heistä tulivat Argentiinan puolelta, Misionesin maakunnasta, jonne oli jo saapunut Euroopasta paljon siirtolaisia, mutta jossa suomalaisten siirtolaisten hankkima maa-alue oli huonoa viljelylle. Suomalaisten siirtokunnasta ei ole Paraguayssa enää jäljellä kuin kolme vanhaa miestä, joita olen useita kertoja käynyt haastattelemassa ja kuvaamassa dokumentteihini. Heistä Ilkka Laulaja ja Manuel "Manu" Holopainen ovat syntyneet Paraguayssa. Jouko Lappi syntyi vuonna 1924 Suomessa ja muutti Paraguayhin vanhempiansa kanssa. Hän kuoli kotonaan Paraguayn viidakossa vuonna 2008 pari vuotta näiden haastattelujen jälkeen.

Laulajan ja Lapin perheet saapuivat yhdessä vuonna 1927. Matkassa oli myös Manuel Holopaisen tuleva äiti. Hänen isänsä oli saapunut jo vuotta aiemmin. He saapuivat ensin Argentiinaan ja kohtasivat Posadasin kaupungissa Armas Nikkisen, joka oli jo asettunut Alboradaan ja kertoi maan siellä olevan parempaa kuin muurahaisten vaivaamassa Argentiinan Coloniassa.

Manuel Holopainen

Manuel Holopainen kertoo hausalla tavallaan ja suomen kielellään, kuinka hänen äitinsä tuli Paraguayhin etsimään ihannettaan ja miten hänen vanhempansa kohtasivat toisensa puron varressa Alboradassa ja "liittivät kohtalonsa yhteen".

"Aluksi he asuivat puron penkassa, kunnes rakensivat talon, jossa oli pärekatto. Elämä oli alkuaikoina ankaraa. Kun he saapuivat tänne, oli talviaika ja he viettivät yönsä maissipinon päällä. Myöhemmin he siirtyivät Armas Nikkisen taloon ja auttoivat häntä pellon kuokkimisessa. Sitten saapuivat Sulat ja Kuutit 1930-luvulla.

Olen kovin tyytyväinen siitä, että vanhemmat toivat minut tänne, kuvainnollisesti sanottuna. Laulan kunniaa niille, jotka jäivät, sillä monet masentuivat ja palasivat. Heidän oli kaadettava suuria puita kirveellä, metrinkin paksuisia, ennen kuin saivat justeerisahan käyttöönsä. Sitä ennen aluskasvillisuus oli kitkettävä machetella. Työ ja peltojen raivaaminen oli erityisen hidasta. Kun metsä oli saatu raivattua, poltettiin kaskea ja sen jälkeen isä istutti pelloille erilaisia keittiökasveja ja viljelyskasveja sekä ansaitsemistarkoituksessa tupakkaa. Isä vei tupakan myyntiin kauppaan 14 kilometrin päähän ja osti sieltä välttämättömyystarvikkeita, kuten ruokaöljyä ja suolaa. Hän kantoi aina tupakat ja tarvikkeet selässään, jopa 50 kiloa. Se oli jotakin ihan fantastista, siihen harva pystyisi nykyään.

Ruokaöljyn saaminen tuotti pulmia siihen aikaan näille pioneereille. Koska rahalliset varat olivat kovin niukat, he turvautuivat sian hoitoon ja käyttivät sikaa rasva-aineena. Mielestäni he elivät jo silloin luonnonmukaista elämää. Eikö sillä ole sama merkitys nykyäänkin. Mielestäni sopisi pohtia vähän, mitä se epänaturistinen elämä on? Isäni prässäsi pihakannon päällä pähkinästä öljyä. Raamattu neuvoo olemaan kuluttamatta eläinrasvoja, jotta ei tulisi kolesterolia, joka kerääntyy verisuonien seinämiin ja pyrkii kovettumaan niihin, aiheuttaen monille aivoverenvuotoa, ehkä sydänhalvausta ja muuta semmoista. Siis terveydellinen kysymys, joka on niin tärkeä. Jo viisas Salomon sanoi, että ihmisen tulee nauttia ruuasta. Siihen aikaan ei ehkä ollut kovin paljon muuta huvittelumuotoa. Nykyään on vaikka minkälaista Bacchuksen palvontaa. Askeettisuus saattaa olla nykyaikana jopa liiallisuutta, sillä Jumalahan toivoo, että me nauttisimme elämästä, ruuasta, vaatteista ja kaikesta muustakin sallitusta. On tietysti paljon nautinnonmuotoja, jotka eivät ole niin suotavia, niin kuin huumausaineet, tupakka ja alkoholi. Ne ovat kaikki Bacchuksen palvontaa. Siis nauttikaamme sallitun rajoissa elämästä.”

Manu, Suomi ja suomalaisuus

Paraguayn viidakkosuomalaisista tekemiemme ohjelmien ansiosta heidän suomalaiset sukulaisensa ovat olleet heihin yhteyksissä ja lähettäneet mukamme kirjeitä ja vähän rahaa. Paraguayssa ei ole vanhuuden turvaa ja työtä on tehtävä niin kauan kuin pystyy. Rahaa on hyvin vähän. Manuel Holopaisella on Suomessa serkkuja, joita olemme käyneet kuvaamassa ja näyttäneet videoita heistä Manulle. He eivät ole koskaan tavanneet toisiaan. Manua videot, kirjeet ja raha ilahduttivat suuresti. Hän lukee ja nauraa.

”Herranen aika! Täällähän on rahaa, suurenmoista. Lähetämme sinulle tämän kirjeen mukana muutaman lantin, lantin! Toivottavasti nämä sukulaiset

Jouko, likka ja Manu ruokapöydässä.

tulevat tutummaksi näiden kirjeiden kautta. Vielä vähän aikaa sitten he olivat minulle täysin tuntemattomia. Kyllä se on sitten miellyttävää vastaanottaa tuotta, kukaan ei väittäne vastaan. Rahoilla minä haluan parantaa maanviljelystäni, ostan siemeniä ja rikkaruohomyrkkyyjä. Viljelyksen puhtaudesta riippuu niiden tuottavuus. Ravitsemuksesta riippuu, hyvät ystävät, ihmisen hyvän olon tunne, se että on terve, innokas ja jopa iloinen, vaikka tässä elämässä on enemmän itkemisen kuin nauramisen aihetta. Tarkemmin ajatellen olisi mukavaa käydä Suomessa, mutta minua huolestuttaa, että jos ylittää kaksi kertaa Atlantin, niin ei ole kotonaan täällä, eikä toisella rannalla, yksi kerta ei tee vielä mitään. Jo Vanhempani opettivat minulle suomen kielen. Äitini oli eteläpohjanmaalainen, mutta puhui ja kirjoitti kirjakieltä. Mielikuvani Suomesta perustuu vain lukemiseen. Minä olen Paraguayn kansalainen, täällä ei ole kaksoiskansalaisuutta. En minä haluaisi tätäkään kansallisuutta jättää, tämä on syntymämaani. Sisareni Eeva haluaisi järjestää itsensä Suomen kansalaiseksi, hän asuu Espanjassa. Suomi merkitsee minulle suurta abstraktista rikkautta ajatusmaailmassa. Olen hyvin ylpeä juuristani. Itsenäisyys hyvät ystävät, silloin siniristoliput liehuvat.

En ole koskaan käynyt Suomessa, mutta lukemani perusteella tunnen Suomen hyvin. Lukeminen on kuin ikkuna maailmaan. Isänmaa on maa, missä

likka, Manu ja Jouko istumassa likan pihalla.

isät ovat syntyneet ja kuolleet. Minusta on ihmeellistä, kuinka Suomen kansa ehtii lukea niin paljon, koska siellä on niin paljon painetun sanan runsautta. Minulla tahtoo ihan olla ajanpuute lukea kaikkea, mikä kiinnostaisi. Meidän täytyisi lukea jalostavaa kirjallisuutta, valikoida, sillä voi olla paljon huonoa kirjallisuutta, niin kuin on televisiossakin turmelevaa ohjelmaa. Suomalaisuus merkitsee, että on valkoinen ihonväri, vaalea tukka, oma kieli, joka on erittäin tärkeä. Tämän tapaisia valkoihoisia ei ole kuin yksi prosentti maailman väestöstä arvioni mukaan. Se on hyvin vähän, se hukkuu siihen värillisten virtaan. Olisi mielenkiintoista nähdä keltaisten kiinalaisten ja valkoisten jälkeläisiä, heitä on vähän. Olisi myös erittäin mielenkiintoista nähdä punatukkaisten irlantilaisten ja valkoisten ja kiinalaisten sekamuotoja. Kaikki nämä olisivat uutta verta ja niistä voisi syntyä ihan isokokoisia ihmisiä, jos vain saisivat tarpeeksi ruokaa kasvaakseen.

Suomesta on pääasiassa vain positiivista sanottavaa, mutta kyllä siellä on paljon kielteistäkin. Esimerkiksi ilmasto on liian kylmä, jopa miinus 50 astetta, joka voi palelluttaa paljaat kohdat kehossa. Suomessakin mahdollisuus on epätasainen. Valitettavasti tukkiyhtiöt omistavat suuria aloja Suomen metsiä, ja kansalle jää niin paljon vähemmän. Suomalaiset maanomistajat voisivat

Manu ja lehti.

jälleen myydä maata maattomille, se olisi ainoa ratkaisu. Sitä Suomessa on jo tehtykin, mutta liian rajoitetussa määrin. Valtion täytyisi ostaa maata maattomille. Suomessa yritetään kumminkin tehdä asioita niin hyvin kuin voidaan. Kaikki suomalainen tuotanto on ylivoimaisesti parasta maailmassa. Eivät edes saksalaiset yllä suomalaisen tuotannon laatuun. Maailmassa pyritään koko ajan

Manuel Holopainen.

tekemään enemmän ja enemmän tavaraa, jopa tarkoituksella vähemmän aikaa kestävää, ohuempaa ja heikompaa.

Se on kyllä demokraattista, että Suomi sallii ihmisten lähtevän siirtolaisiksi. Suomalaiset ovat aika liikkuvaa kansaa. On se niin ihmeellistä, että vaikka Suomessa onkin niin karu ilmasto, siitä huolimatta kykenevät auttamaan ke-

Manu ja huuliharppu.

hitysmaissa olevia. Oikein jaloa. Minä toivoisin, että monet muutkin kuumaan ilmastoon sopeutuvat pääsisivät tänne, täällä kun on paljon alueita, joita voisi siirtolaisille myydä. Jos Suomessa kyettäisiin maareformiin, se olisi varmasti hyvä keino, sillä monet siirtolaiset haluaisivat pysyä Suomessa, jos vain saisivat maata. Eikö olisi suotavaa, että veroja voitaisiin laskea Suomessa. Yhdessäkin lehdessä oli kuva, jossa veronmaksaja pyristelee kahden lankun välissä ja verokarhu istuu päällimmäisen lankun päällä tuiman näköisenä. Ei niin pientä pilaa, ettei totta toinen puoli. Sillä mitä iloa on kaikesta edistyksestä, jos on liikaa verorasitusta.

Se oli ihmeellistä monta vuotta sitten, kun Suomessa tuli liikatuotantoa, pellotkin täytyi laittaa pakettiin. Niin kylmä maa ja ihmiset ovat niin kovia tuottamaan. Mutta nyt mielestäni taas voitaisiin lisätä tuotantoa, sillä turistit valittavat, että Suomi on kalleudessa maailman kärkimaita. Kaikessa täytyisi löytää keskitie. Mutta mehän voisimme yrittää parantaa maailmaa, sillä on paljon reseptejä, mutta vähän käytäntöön panijoita. Eikö olisi suotavaa, vähemmän politikointia, enemmän taloustiedettä. Eteenpäin elävän mieli, kuolleet taakseen katsokoot. Minä tulen toimeen oikein hyvin, nyt kun rahaakin tulee, se on ainoa, mikä täältä puuttuu. Kun emme me voi hölmöläisten tavoin panna

säkkiin tätä lämpöä ja lähettää Suomeen. Toivoisin voivani rakentaa mukavan elämän, siten voisimme nauttia elämästä parhaiten.

Vaikka Veikko Huovinen kirjoittaakin, että pitää syödä hyvin. Jos nauttii alkoholia, niin olisi parempi, jos te suomalaiset voisitte olla vähemmällä alkoholinkulutuksella, sillä se ottaa maksaan ja vie ennenaikaisesti hautaan. Harastakaa enemmän uskontoa. Vakuutetaan, että ainoastaan ikäihmisiä enää käy kirkoissa. Se on valitettavaa, jos uskonnollinen elämä taantuu, eikö teidänkin mielestänne. Isävainajani mielipiteeseen yhtyen, tämä ilmasto täällä on miljoonien arvoinen, ei meillä ole kai mitään syytä väittää vastaan. Minä haluaisin tänne sirpaleen Suomea, jos vain mahdollista. Suomalaiset eivät oikein sopeudu kuumiin ilmastoihin. Sen takia heitä on paljon enemmän siirtynyt pohjoiselle pallonpuoliskolle. Kun matkustaa maailmalla, niin joka paikasta löytyy suomalaisia, he ovat levinneet ympäri maapalloa. Paraguaylla ja Suomella on yhtä paljon asukkaita, noin viisi miljoonaa.

”Olen haaveillut tänne suomalaista tyttöä vaimokseni, mutta saisi olla samansukoinen, että ei tulisi siitä erimielisyyttä.”

Manu ja elämä Paraguayssa

”Uskon voivani elää 150–200 vuotta, sillä minulla ei ole päänskipua, ei korkeaa eikä matalaa verenpainetta. Niin että jos Jumala sallii, voisin elää ties kuinka kauan ja nauttia elämästä. Jos vain saan aina rahaa järjestyksensä. Minulla on tonttiakin myynnissä, mutta nyt on kriisiaika, eivätkä ostajat pysty käteisellä ostamaan ja osamaksut venyvät liian pitkäksi, yli kuuden kuukauden. Minä voisin nousta aikaisemminkin töihin, mutta laiskuus vaivaa. Sillä on tärkeää, että tuo katon alle puita kun on kylmä aika, sitten ne palavat paljon paremmin. Monet havahtuvat vasta sitten kun alkaa sataa, että huh, eipäs olekaan polttopuita. Minä haluaisin kerätä vaikka koko varastorakennuksen täyteen kuivia polttopuita, mutta kun täytyy muitakin hommia tehdä. Minä niin toivon, että tämä jalkani sallii kuormienkin kannon. Minä jo kävelin täyttä häkää, josta osa kunnia kuuluu Jumalallekin, joka valuttaa terveyttä ihmisten ylle.

Monta vuotta sitten moottoripyörä ajoi tämän jalan ylitse ja siihen tuli sienä ja erästä ruusu-nimistä vaivaa ja minun täytyi turvautua penisilliiniin ja antibioottiin tabletteihin. Kahdeksan ruiskullista penisilliiniä ja kolme pikkulääketikollista tabletteja ja ne tuhosivat tulehduksen mikrobit, niin että keho pääsi parantamaan hoitonsa.

Tämä on suurenmoista hyvät ystävät, kun jalka paranee ja kun rahantuloa on tiedossa ja suurlähetteläskin Buenoksesta lähetti 150 dollaria. Tämä sallii minun muokkauttaa peltoani, jossa on paljon kuokkimista, koska siinä on paljon

Manu ja Ruben, tammikuussa 2016 Manun uudessa mökissä.

rikkaruohoa, sillä makasin yli kuukauden sängyssä. Varmasti Jumala järjestää näitä asioita. Minä koetan miellyttää häntä, vaikka usein olen niskoittelutkin Häntä vastaan ja monia lähimmäisiäkin vastaan, mutta varmaankin Jumala antaa anteeksi, kun olen katunut, sillä osa voi olla ihan dementian aiheuttamaa. Olen sitä mieltä, että paholaisella on enemmän valtaa dementoituneisiin kuin tervejärkisiin, tekevät kaikkea, jota sitten katuvat.

Päivässä ei tahdo ehtiä tekemään niin paljon kuin pitäisi. Työtä on enemmän kuin mitä voi tehdä. Päiväjärjestykseen kuuluu, silloin kun on lehmiä, lypsää lehmät. Lisäksi on suotavaa tehdä illalla jo aamuksi puuro valmiiksi. Välillä ostan riisiä ja teen riisipuuroa, vehnänleikkuun aikana ostan vehnää ja teen vehnäpuuroa, niissä on erilaisia ravinteita. Ajatelkaa, että jos kuluttaa maissia päivittäin, edes vähän, niin ei tule ollenkaan korkeaa eikä matalaa verenpainetta. Terveysten salaisuus ei ole vaan perinnöllisyys vaan myös ravitsemus, sitä ei voi tarpeeksi paljon alleviivata. Jos me ravitsemme tarpeeksi monipuolisesti itseämme, niin meidän elämänkaaremme voi venyä ties kuinka pitkälle. Voimme ylistää Jumalaa, sillä Jumala ei ole kuolleitten Jumala, vaan elävien, tästä meidän pitäisi olla kiitollisia. Ainakin Holopaisen

Anita Sulka ja Manun sisar Paula, joka asuu Argentiinan puolella Colonia Finlandesan alueella, Alem nimisellä paikalla.

perheen lasten elämä oli onnellista. Oli ruokaa ja hyvää kohtelua, sillä monien vanhempien lapset saavat tylyä kohtelua. Me voimme onnitella omia lupsakoita vanhempiamme.”

Iikka Laulaja

Iikka Laulaja on miehistä ainoa, jolla on perhe ja joka on rakentanut perheelleen kunnollisen talon. Hänen isänsä perheessä Suomessa oli viisi veljestä ja yksi sisko. Kun Laulajan maat jaettiin, Iikan isä sai huonon ja kivisen palstan, jota ei pystynyt kunnolla viljelemään. Hän oli kuullut tarinoita Etelä-Amerikan paratiisista, jossa saattoi vain makoilla hedelmäpuiden alla ja pureksia suuhun putoavia mehukkaita hedelmiä. Sitä ei kerrottu, että ensin oli raivattava metsät ja istutettava kasvit ja puut. Laulajat myivät Suomessa kaiken omaisuutensa ja pääsivät lopulta Paraguayihin. Kahden kuukauden kuluttua Alboradaan saapumisesta syntyi Iikka.

likka Laulaja.

”Ensin oli vain jotakin suojaa tavaroille, jotka oli Suomesta tuotu. Sitten makuupaikkaa tolppien nokkaan, jotta käärmeet ja muut eläimet pysyisivät loitolla. Kuivista banaanin lehdistä laitettiin pehmustusta makuupaikoille, jotta olisi mukavampi nukkua. Isää pistikin käärme, joka oli hyvin myrkyllinen ja hän joutui sairastamaan jalkaansa useita kuukausia. Ennen sotaa meille tuli Suomesta avuksi Sameli-setä ja siitä oli rakennushommissa suuri apu, vaikka isä sairastikin samaan aikaan pahaa iskiasta, jota hoidettiin pitkän aikaa saunassa yötä päivää. Saunassa pidettiin sopivaa tulta pesässä, että välttyttäisiin kosteudelta ja isä parani.

likka Laulaja kotitalonsa edustalla.

Jopa niitytkin piti raivata metsän keskelle ja istuttaa siihen sitten heinää, mitään ei ollut valmiina. Aluksi lehmille syötettiin metsistä bambun ruokoja ja karsittiin suurista puista ylhäältä lehvästöä, kunnes saatiin ruohoa ja heinää kasvatettua. Myöhemmin kun vartuin ja isä antoi minulle pyssyä, minä metsästelin kauriita näistä lähimetsistä. Olin innokas metsämies ja kalamies. Iltaisin menin metsään ja ammuskelin riistaa taskulampun valossa. Villisian liha on hyvää ruokaa, se ei ole niin rasvaista kuin kotisika. Villisikoja löytyi paljon Parana-joen rantamailta. Kun minä olin 15-vuotias ja siskoni Lea viittä vuotta nuorempi, äitiä puski kesy härkä huonona hetkenään, otti hänet sarviinsa ja

likka Laulaja Parana joen rannalla.

heitti ilmaan, niin että äiti loukkaantui pahasti. Me jouduimme hoitamaan keittiöhommot, lypsämään lehmät ja hoitamaan äitiä. Kyllä siitäkin sitten selvittiin.

Meillä oli iso perhe, isä, äiti ja kahdeksan lasta ja kaikki puhuimme suomea. Minulla on ukrainalainen vaimo, ja niin meidän perheen kotikieleksi tuli ukraina, jopa lastenkin nimet olivat ukrainalaisia. Minä säilytin suomen kieltäni lukemalla Pikkujättiläisiä, joita minulle Suomesta lähetettiin. Pikkujättiläisestä opettelini myös venäläiset aakkoset ja opin pian myös lukemaan venäjäksi. Puhumaan venäjää olin oppinut vaimoni kanssa jo aikaisemmin. Kaksi poikaani ja yksi tytär asuvat tässä lähistöllä. Argentiinan puolella Buenos Airesin ympärillä asuu kaksi tyttöä ja kaksi poikaa. Vanhin tytär asuu Argentiinan eteläkärjessä Tulimaassa.”

Elämää Alboradan suomalaissiirtokunnassa

”Parhaimmillaan täällä Alboradassa asui parikymmentä perhettä. Monet tänne muuttaneista siirtolaisista olivat vegetaristeja, esimerkiksi Lapit ja Holopaiset.

likka ja papukaija olalla.

Manu on vegetaristi vieläkin. Talkoohenki täällä oli korkealla. Yhdessä hakattiin peltoja, vuorotellen kaikille. Samoin lautoja sahattiin porukalla, naiset ja lapset mukana. Välillä tehtiin niin sanottuja pikarantsuja asunnoiksi, palmunlehdistä kasattiin niin kuin igluja. Siinäkin oli olemassa oma ammattitaitonsa, että sai rakennettua sateenpitävän majan. Tuolla Parana-joen rannalla kasvaa semmoista parimetristä kaislaa, josta majoihin tehtiin katot. Koulua tällä paikkakunnalla ei ollut, Niinpä minun isäni yritti pitää meille suomalaisille lapsille koulua meidän pihassa. Moni muukin opettajakandidaatti yritti, mutta mitään vakituista koulua

likka ja Manu korjaava Manun saunan ovea.

meillä ei ollut. Manukin kävi koulua naapurikylässä puolitoista vuotta, ennen kuin sairastui siellä hinkuyskään ja hänen äitinsä haki hänet pois.

Suomen kielen opimme lähinnä kaveripiirissä ja isäkin sitä yritti opettaa puhumaan ja kirjoittamaan. Suomesta meille lähetettiin vanhoja lehtiä, joita lueskelimme ja samalla pysyimme ajan tasalla Suomen tapahtumista. Jouko sanoikin, että hän puhuu ja kirjoittaa suomea paremmin kuin espanjaa. Pidim-

likka kylvyssä.

me täällä siirtolaisten keskuudessa myöskin itsenäisyyspäivän juhlia aikoinaan. Merimiespappi vieraili Buenoksesta ja toi meille siirtolaisille pieniä avustuspaketteja ja vähän rahaakin aina silloin tällöin. Meillä oli oikein itse tehtyjä siniristolippujakin. Samanlaisia yhteisiä joulujuhliakin pidettiin, koristeltiin joku pihan puu kiiltävällä paperilla ja joku pukeutui oikein pukiksi, partakin tehtiin lampaan villasta, jotta lapset eivät tunnistaisi pukkia.”

Elämää Paraguayssa

”Ruoka on täällä saatu maasta ja pihapiiristä, metsästä ja vedestä. Aluksi oli maisia ja maniokkaa, joita jauhettiin käsin ja puunuijalla. Pihalla juoksi sikoja, lemmiä, lampaita, kanoja. Niistä saatiin ruokaa, jota käytiin kaupungissa myymässä hevosella ratsastaen. Kanatkin roikkuivat kahden puolen hevosen kylkiä narulla kytkettynä. Kaupungista tuotiin kaikkea sellaista tavaraa, mitä maalta ei saanut ja itse ei pystynyt valmistamaan. Yksi ruoka, jota silloin syötiin, oli kalapiirakka ja kalakukko. Läheisestä purosta ongittiin pieniä kaloja, joita äiti latoi leivän sisälle, siihen lisättiin mausteita ja läskiäkin, jotta se ei kuivuisi ja sitten uuniin. Pidettiin niin kauan, että kalan luutkin pehmenivät ja sitten syötiin.

Yksi asia, mitä maalla oppi, oli kotikonstit loukkaantumisissa ja sairastapauksissa. Alueella oli paljon myrkyllisiä käärmeitä ja hämähäkkejä, joista oli paljon

Ilkka ja Manu matkalla hautausmaalle.

likka ja Manu Joukon haudalla.

harmia. Näiden puremiin ja pistoihin hyvä lääke oli sotkea paikallista keltaista multaa astiaan ja upottaa jalka tai käsi siihen, tai sivellä paksu kerros tätä morkkaa kipeään kohtaan. Tällä kuralla oli sellainen vaikutus, että se imi myrkyä pois haavasta ja potilas parani. Tämä on edelleen hyvä ja suosittu keino. Tuhkaa täällä myös käytetään paljon haavan hoitoihin. Tuloja meillä ei oikeastaan ole ollenkaan, mitä nyt vähän lehmistä tulee. Tyttäreni valmistaa vähän juustoa ja sitä myydään, siitä saadaan muutama lantti.

Paraguayssa on elämä välillä aika väkivaltaistakin ja täällä pitää olla valppaana. Meilläkin on täällä kylällä oma siviilipartio, joka liikkuu pimeällä poliisin kanssa siviiliautolla. Minunkin Paulo-poika kuuluu näihin kodinturvajoukkoihin. Joukoltakin varastettiin pienoiskivääri, joka kumminkin saatiin takaisin. Pahin suomalaisiin kohdistunut väkivalta sattui jo hyvin varhaisessa vaiheessa, kun olin nuori mies. Meidän kauppias Armas Nikkinen tapettiin, samoin hänen vaimonsa Tytyne ja tyttärensä Kristiina. Kaikilta vedettiin kurkku auki ja kauppa

Paraguayn lippu.

ryöstettiin. Nyt viime aikoina ei ole ollut mitään väkivaltaisuuksia, mutta varovainen pitää olla. Minäkin nukun koiranunta pistooli tyynyn alla.”

Nykyään Iikka kulkee vaivalloisesti kepin kanssa, sillä hänen lonkassaan on onnettomuuden seurauksena titaania.

”Olin moottorisahalla korkeita puita kaatamassa, kun eräs puu kaatui toisen puun päälle ja otti siitä kimmokkeen ja lensi sivuun ja kaatui suoraan minun päälleni. Törmäyksessä vasen lonkkani irtosi, leuka murskaantui, tekohampaat menivät tuusan nuuskaksi, viisi päivää tuli verta korvista. Onnettomuuden seuraukset olivat kauaskantoiset, kärsin niistä vieläkin.”

Iikka ja Suomi

”Vuonna 1986 kävin Suomessa ja Etelä-Pohjanmaalla sukulaisia tapaamassa. Olin siellä useita kuukausia ja kiersin tapaamassa sukuani. Tein monenlaista työtä sukulaisille, yhdellä oli puusepänverstas, toisella suuri sikala. Siellä minä salvasin porsaita urakalla. Ensin eivät meinanneet luottaa minun paraguaylaisiin kotikonsteihin, mutta vähitellen luottamus kasvoi, kun hommat hoitui, vaikka käytin tulehduslääkkeenä uunin puhdasta tuhkaa. Saattaisin vieläkin mennä käymään Suomessa ja sukulaiset ovat jopa luvanneet maksaa matkankin, mutta passin uusiminen täällä on niin kallista, että ei meillä ole varaa siihen, se maksaa yli 300 euroa. Nykyisinhän meillä olisi mahdollisuus myös kaksoiskansalaisuuteen, mutta se maksaa n. 300 euroa, yli kaksi miljoonaa quarana. Ei mitään mahdollisuuksia.”

Jouko Lappi

Paraguayn viidakot on jo aikoja sitten raivattu pelloiksi. Vain Jouko Lapin pienen mökin ympäristössä on koskematon kaistale viidakkoa ja eläimiä, joita hän rakastaa.

”Minä olen Suomen kansalainen ja olen viisivuotiaana lähtenyt Suomesta. Lääkäri oli sanonut minun vanhemmilleni, että minun on mentävä subtrooppiseen ilmastoon, koska en kestä Pohjolan kylmyyttä, sillä minulla oli paha astma. Se oli yksi syy lähtöömme, toinen oli vanhempien luonnonläheinen elämäntavot. Olimme Laulajien kanssa Parana-joen rannassa ja keskustelimme keskenämme suomeksi, mitä tehdä ja mihin mennä, kun meitä kuunnellut mies tuli luoksemme ja sanoi, että tähän puhutte suomea. Mies osoittautui Nikkiseksi,

Jouko kuokkii.

Jouko Lappi talonsa edessä.

jolla oli vene rannassa ja hän oli menossa kotiin Paraguayan puolelle. Nikkinen tuli kuin Luojan armosta, otti meidät mukaansa ja vei joen toiselle puolelle kotiinsa. Hänen luonaan asuimme kaikki vähän aikaa, niin että saimme maata ja voimme alkaa rakentaa omaa paikkaa. Kaikki oli uutta myös minun vanhemmilleni, isä oli ammatiltaan hieroja ja äiti luontaishoitaja.”

Jouko Lappi.

Viidakko ja sen eläimet

"Minä olen jutellut niiden kanssa ja ne ymmärtävät minua. Esimerkiksi muurahaiskarhu, joka nousee tiellä edessäni kahdelle jalalle ja levittää etutassunsa leveälle, ikään kuin tarkoittaen, että ei tästä nyt mennäkään. Minä alan sille jutella,

Maantie Alboradassa.

että eihän me nyt aleta tappelemaan, mehän ollaan ystäviä. Muurahaiskarhu katsoo minua, laskeutuu neljälle jalalle, painaa päänsä alas ja lähtee lönkötlemään metsään. Toisen kerran oli kylmä sadeilma ja yksi muurahaiskarhu oli tullut verannalle rapun eteen nukkumaan.

Kun minä yöllä kävin ulkona tarpeillani, niin mennessä en huomannut mitään, mutta kun tulin takaisin, huomasin heti lampun valossa, että edessäni makaa iso muurahaiskarhu. Minä sanoin sille, että väistätkö vähäsen tuohon nurkkaan, että minä pääsen sisälle. Karhu totteli, siirtyi nurkkaan ja minä pääsin sisälle ja niin me molemmat jatkoimme uniamme.

Kolmas tapaus oli parimetrinen kuristajakäärme, joka luikerteli minusta pois päin noin kymmenen metrin päässä. Minä olin pihalla puita pienimässä. Huusin käärmeelle ilman mitään tarkoitusta, että älä mene vaan tule tänne. Niin se käärme kääntyi ja tuli suoraan minua kohti. Minä istuin siinä yhden pölkyn päällä ja käärme tuli melkein päälle, jolloin minä sanoin, että älä nyt ihan syliin tule, vaan mene tuonne ulkorakennuksen vintille asumaan. Siellä saat olla rauhassa ja siellä on paljon rottiakin. Käärme meni ulkorakennukseen ja asui siellä puolisen vuotta.

Viranomaiset täällä ovat suorastaan rosvoja, Jos joitakin ilmoituksia myöhästyy, he rokottavat uusia maksuja ankaralla kädellä. Niiden maksujen kanssa olen usein ollut vaikeuksissa. Rajalla Argentiinaan minä en enää puhu mitään

ja hyvin on onnistunut. Suomessa en ole päässyt käymään tuloni jälkeen. Kuvia olen Suomesta nähnyt, siellä on hyvin kaunista. Minun tekisi mieli päästä sinne metsään marjaan, luontoon, se olisi mahtavaa. Minä viihdyn hyvin yksin, luen paljon ja työskentelen sen minkä jaksan.”

Colonia Finlandesa, uudisraivaajia, merimiehiä ja tangon houkuttelemia (2006)

Suomalaisten jäljillä Argentiinassa

Historiikki, Marjatta Nieminen, Buenos Aires

Ensimmäisiä suomalaisia asettui Argentiinaan jo 1800-luvun lopulla. Silloin Pohjois-Ruotsin kaivosalue ja maaseutu kärsivät lamasta, mistä seurasi varsin massiivinen maastalähtö. Yhtenä kohdemaana oli Brasilia. Tässä joukossa oli myös Pohjolassa työn perässä kulkevia suomalaisia. Nopeasti osa pohjoismaalaisia siirtyi Brasiliasta Argentiinan koilliseen maakuntaan, Misionesiin. 1900-luvun alussa Suomi oli vielä osa Venäjää, jonka venäläistämispolitiikka vaikutti myös maastalähtöön.

Vuosien 1904 ja 1906 välisenä aikana paroni Arthur Thesleff laati mainoslehtisen otsikolla "Suomenruotsalaissiirtokunnan projekti Argentiinan Tasavaltaan". Hänen tarkoituksensa oli luoda "Uusi Suomi" kaukana Suomesta ja sen ongelmista. Thesleff päätyi suomenruotsalaisista koostuvan ryhmän kanssa Argentiinaan, joka Brasilian ohella etsi "sivistyneitä" siirtolaisia Euroopasta. Maata oli luvassa eteläisen Patagonian karulla tasangolla ja subtrooppisen Misionesisin viidakossa. Thesleff valitsi Misionesisin.

Hänen 154 hengen ryhmänsä kaupunkilaissivistyneistöä saapui 25. kesäkuuta 1906 Frankfurt-nimisellä valtamerialuksella Argentiinan pääkaupunkiin Buenos Airesiin. Elokuussa 1906 saapui toinen yhdentoista hengen ryhmä ja vuosien 1907–1909 välisenä aikana vielä 20 uutta siirtolaista.

Matka Buenos Airesista jatkui jokilaivalla kohti Misionesisin maakunnan pääkaupunkia Posadasta ja sieltä Santa Anan kylään, josta varsinainen marssi alkoi kohti "luvattua maata" tai paremminkin kohti luvattua 40–50 hehtaarin maatilkkua. Taival tehtiin härkävankkureilla suoraan viidakkoon, jossa matkajia odottivat teltat.

Colonia Finlandesa syntyi

Alue sai myöhemmin nimen "Colonia Finlandesa", mutta sitä kutsutaan myös "Picada finlandesaksi", sillä yleinen käytäntö on antaa kulkuväylälle nimi sen raivanneen uudisväestöryhmän mukaan. Alun perin eri kansallisuuksien uudisraivaajat pyrkivät asumaan toistensa lähellä, myös suomalaiset. Maanmittauksia suoritettiin tiheään tahtiin, jotta kasvava siirtolaisjoukko voitaisiin sijoittaa alueelle. Samalla syntyi joukko lähikyliä kuten L N Alem, Bonpland ja San Martín sekä pienemmät Cerro Azul, Caá-Yarí ja Almafuerte ja kauempana sijaitsevat Mártires ja Villa Svea. Suurin sisämaakaupunki on vuonna 1928 virallisesti perustettu Oberá. 1920-luvun alkupuolella Colonia Finlandesa muuttui todelliseksi suomalaisseuduksi, kun Kiteeltä saapuneet köyhtyneet talonpojat alkoivat asuttaa aluetta. Suomenruotsalaisille osoitetut palstat kuuluivat nimitäin 200–400 metriä meren pinnan yläpuolella sijaitsevaan kivikkoiseen harju- ja vuoristoalueeseen. Pintamultaa oli ohuelti maanviljelyä varten.

Ennen pohjalaisten tuloa osa suomenruotsalaisista pioneereista oli jo muuttanut Oberán lähellä oleville paremmille viljelymaille, osa Buenos Airesiin tai poistunut kokonaan Argentiinasta. Ruotsalaisia Oberássa oli varsin paljon ja se merkitsi vilkasta sosiaalista elämää, johon suomenruotsalaisetkin osallistuivat. Yksi heistä oli Oravaisista kotoisin ja hänen poikansa Hugo Sand toimi myöhemmin Suomen konsulina. Nyt samassa tehtävässä jatkaa hänen poikansa Hugo jr. Ruotsalaiset rakensivat kaupungin keskustaan Olaus Petri -nimisen luterilaisen kirkon. Vuonna 1962 sen yhteyteen perustettiin koulu ja Instituutti Carlos Linneo, jonka pääasiallisina oppilaina ovat pohjoismaalaisten jälkeläiset. 1920-luvulla maahan tulleet suomalaiset perustivat "Picada finlandesa" -kylätien viereen Seurantalon, joka toimi vuoteen 1964 eräänlaisena yhteydenpito- ja seurustelupaikkana. Vuonna 1920 tien varteen perustettiin julkinen kansakoulu No 73, jonka oppilaina oli pääasiallisesti suomalaisia. Hieman myöhemmin paikalla avattiin suomalaisen postimestarin hoitama postitoimipaikka. 1930-luvulla suomalaisalueella asui 500 henkeä. Jonkin verran lisäystä saatiin laivoista poistuneista ja karanneista merimiehistä aina 1950-luvulle asti. Tarinat viidakkossa asuvista suomalaisista vetivät heitä puoleensa. Jotkut jäivät ja avioituivat toisten suomalaisten kanssa, ja heidän jälkeläisiään asuu yhä Misionesissa ja muualla Argentiinassa.

Kadonneet lampaat löytyivät

Vuonna 1952 Buenos Airesiin perustettiin suomalainen luterilainen merimieskirkko "Hogar de Marineros Finlandeses". Papin virkaan Suomesta lähetetty merimiespastori Oiva Pohjanpirkka löysi nämä Misionesissa asuvat "kadoksis-

Colonia Finlandesa 100 vuotta, Graciela.

sa” olleet lampaat, ja yhteys Suomeen avautui hänen saarnaretkiensä ansiosta. Myöhemmin hänen retkensä ulottuivat Paraguayn puolella olevaan Alboradan kylään. Siitä lähtien alueella on vierailut niin toimittajia, pappeja, tutkijoita kuin uteliaita turistejakin ihmettelemässä eksoottisia viidakkosuomalaisia.

Oberán alueen suomalaisalueista on vuosien mittaan tullut eräänlainen Argentiinan suomalaisten alkukoti, jossa vuonna 1996 vietettiin 90-vuotisjuhlia ja vuonna 2006 100-vuotisjuhlia. Jälkimmäisistä juhlista kehkeytyi lähes maakunnallinen tapahtuma. Juhlintaan osallistui niin siirtolaisten jälkeläisiä kuin diplomaatteja, toimittajia ja turisteja, ja juhlintaa jatkui kolme päivää.

Caá-Yarin kylän aukiolla on siirtolaisia tuoneen Linnea-laivan muistomerkki ja sen kylki sai muistolaatan, samoin tuli laatta Oberán kaupungintalon edustalle. Plaza Finlandia -puiston muuriin tehtiin seinämaalaus ja teksti, jotka kaikki viittaavat 100-vuotistaapahtumaan. Varsinaista suomalaiskylää ei maakunnassa enää ole. Alueella asuu sen sijaan noin 20 eri kansallisuutta Euroopasta tai muualta maailmasta. Myös joitakin mbyá guaraní -alkuperäiskansojen kyliä on jäljellä. Kaikki nämä etniset ryhmät olivat ensimmäisiä suomalaisten naapureita. Tällä hetkellä viidakkoalue kasvaa suureksi osaksi talousmetsää, ja suomalaisten jälkeläiset ovat muuttaneet muualle Argentiinaan. 1960-luvun jälkeen suomalaisia ei enää ole asettunut Misionesiin lukuun ottamatta Buenos Airesista

Colonia Finlandesin 100-vuotisjuhlilla, suurlähettiläs Ritva Jolkkonen, Suomi Seuran pj. Pertti Paasio, sekä äärimmäisenä oikealla Oberassa asuva Suomen konsuli, Hugo Sand.

muuttanutta Pentti Sormusta, joka perusti kaupan Picada Finlandesen suulle samaan paikkaan, jossa Eino Parkkulainen piti aikoinaan kauppaa.

Kauppasuhteita ja tangoa

Buenos Aires on sen sijaan vetänyt varmasti puoleensa merimiehiä, seikkailijoita ja kauppamiehiä jo 1800-luvulla. Vuonna 1918 kauppamies Eino Heinonen saapui maahan etsimään nahkoja suomalaisen teollisuuden tarpeisiin, mutta hanke tyrehtyi nopeasti Venäjän vallankumouksen takia. Osin hänen ansioitaan Suomen ja Argentiinan väliset kauppasuhteet kehittyivät niin sotien välillä kuin toisen maailmansodan jälkeen. Suomeen vietiin pääasiassa viljatavaraa, hedelmiä, sokeria ja raaka-aineita sekä suomalaisten paljon haluamaa kahvia (Brasiliasta lastattuna). Suomesta Argentiinaan tuotiin lähinnä puu- ja pape-rituotteita.

Vuonna 1962 perustettiin säähavaintolaitteita valmistava yritys Vaisala Sudamericana S.A. ja vuonna 1976 rakennettiin Papel Prensa S.A:n tehdas. Suomen Etelä-Amerikan Linja perustettiin vuonna 1926 ja yksi sen pääsata-

mista oli Buenos Aires. Toiminta jatkui aina 1970–1980-luvuille saakka, jolloin kauppalaivasto ja kaupankäynti uusiutuivat ja modernisoituivat. Ennen konttiaikaa suomalaisia merimiehiä liikkui runsaasti Buenos Airesissa viikkokausia, ja juuri siksi kaupunkiin perustettiin Merimieskirkko. Merimiesten hävittyä satamasta myös kirkon toiminta laantui ja loppui kokonaan vuonna 1982. 1990-luvulla alkoi toisenlainen siirtolaisuus, joka oli naisvoittoista. Syyinä olivat sekä tango että opiskelu. Buenos Airesin ”tangomestarina” on tullut tunnetuksi Pertti Mustonen, joka on luonut maiden välille monia kulttuurisuhteita. Kuuluisa suomalainen tangolaulaja Eino Grön on vierailut useaan otteeseen Buenos Airesissa.

Colonia Finlandesan jälkeläiset

Antti Välikangas

Vierailin Argentiinassa Colonia Finlandesan 100-vuotisjuhlilla vuonna 2006 ja haastattelin siellä useita Argentiinan suomalaisia. Mielenkiintoisen tarinan aloittaa Graciela Niskanen Oberan kaupungista, Misionesin maakunnasta.

"Olen naimisissa espanjalaisen kanssa, meillä on neljä lasta, yksi poika ja kolme tyttöä. Kolme heistä on jo muuttanut pois kotoa. Nuorin, 16-vuotias tyttö asuu vielä kotona. Osaan vielä puhua suomea, sillä se oli minun ensimmäinen kieleni. Äitini, joka minut synnytti, oli vielä hyvin nuori, eikä pystynyt huolehtimaan minusta, vaan antoi minut vanhemmilleen kasvatettavaksi. Isästäni en tiedä mitään. Joten minä olen kasvanut isovanhempien kanssa ja heidän kotonaan puhuttiin vain suomea.

Isovanhempani muuttivat Suomesta 1912. Ensin he menivät Brasiliaan ja olivat siellä muutaman kuukauden. He eivät kuitenkaan viihtyneet siellä ja kun kuulivat tästä Argentiinan Colonia Finlandesasta, jossa oli muitakin suomalaisia, niin he muuttivat tänne. Minun mielestäni Argentiinan valtio antoi liian ruusuisia lupauksia tästä maasta. Jos suomalaiset olisivat tietäneet, mikä heitä täällä odotti, he tuskin olisivat tänne tulleet. Viranomaiset lupasivat kaikille viljavaa tonttimaata ja rahaa rakentaa asumuksia, mutta sen sijaan heidät pantiin tuonne metsään raivaamaan peltoja kivien ja puiden keskelle ja lisäksi siellä oli paljon muurahaisia, jotka tuhosivat satoja."

Coloniassa kasvain

"Isovanhemmat olivat jo kasvattaneet omat lapsensa isoiksi ja nämä olivat jo lähteneet kotoa pois. Mummu kertoi, että ensimmäisen lapsen jälkeen heillä oli tarkoitus muuttaa takaisin Suomeen, mutta sitten muurahaiset ja sirkat tuhosivat heidän satonsa ja sen jälkeen heillä ei enää ollut varaa lähteä takaisin. Coloniassa isovanhempani ovat asuneet koko ikänsä ja heidät on haudattukin tänne.

Picada Finlandesa.

Colonian ensimmäiset suomalaiset tulivat tänne jo 1906. Coloniassa asui kymmeniä suomalaisia, useita perheitä ja siellä minä kasvoin ja kävin kouluni. Tämä suomalaisalue sijaitsee muutaman kymmenen kilometrin päässä Oberan kaupungista, ja kun sitten vartuin vanhemmaksi, ei siellä löytynyt minulle enää mitään tekemistä, joten tulin kaupunkiin ja täällä minä menin myös naimisiin.

Coloniassa lapset joutuivat jo nuorena tekemään paljon töitä. Kaikki saivat toimeentulonsa maanviljelyksestä. Siellä viljeltiin mm. yerbaa, perunaa, erilaisia hedelmiä ja tupakkaa. Onneksi minä säästyin raskaimmalta työltä, sillä

Gracielan koulun oppilaat pihalla.

olin ainoa pikkulapsi kotona. Olin mummun kanssa kotona ja kannoin puita ja vettä, keittelin ruokaa ja puuhasin muita kotitöitä. Mummu opetti minut myös kutomaan. Isovanhemmillani oli yerban kuivaamo, josta he saivat elantonsa. Lähimpään Heinin kauppaan oli noin neljä kilometriä. Aamulla aikaisin piti lähteä kouluun, kävelymatkaa oli noin viisi kilometriä ja meillä oli mukana omat eväät. Coloniassa kävimme koulua vain kuusi luokkaa. Jos siitä halusi jatkaa, piti tulla kaupunkiin kouluun. Alueella asui paljon suomalaisia, jotka olivat hyvin köyhiä. Minä en paljoa sairastellut ja jos tulikin jotakin, niin mummu sanoi, että pitää lämmittää sauna ja viedä lapsi saunaan, niin kyllä lapsi paranee.”

Muutto kaupunkiin

”Viisitoistavuotiaana lähdin Oberan kaupunkiin, jossa minulla oli paljon sukulaisia, mm. äidin veli, Jalmari Niskanen. Asuin sukulaisten luona ja jatkoin koulunkäyntiä ja samalla kävin myös töissä. Menin naimisiin hyvin nuorena, 17-vuotiaana ja jäin kotiin, samalla loppui myös koulunkäynti. Pian alkoi syntyä lapsia, joten kotona riitti puuhaa. Olen asunut siitä asti tässä samassa talossa ja ollut naimisissa jo melkein neljäkymmentä vuotta. Tämä talo on mieheni kotitalo, jota olemme myöhemmin laajentaneet. Minä olen jo vuosikausia pitänyt kotitalossa pientä kauppaa eli kioskia.”

Graciela koulun pihalla.

Argentiinalaislapsille suomea

”Valitettavasti minun lapseni eivät enää osaa suomen kieltä, ymmärtävät muutamia sanoja. Sen sijaan olen alkanut opettaa suomen kieltä paikallisessa koulussa. Minulla on neljäs- ja viidesluokkalaista, yhteensä 43 lasta. Lapset ovat äärettömän innoissaan ja opettelevat mielellään suomea, kyselevät paljon. Valitettavasti en aina osaa vastata heidän kysymyksiinsä, sillä enhän minäkään tiedä niin paljon Suomesta, kun en ole siellä koskaan käynyt. Yritän kyllä koko ajan lukea

Graciela luokassa.

lisää tietoja Suomesta, jotta voisin kertoa lapsille. He ovat kovin innostuneita ja laulavat erittäin hyvin muun muassa Maamme laulun. Minulla olisi mahdollisuus opettaa muissakin kouluissa suomea, ovat pyytäneet, mutta en ole halunnut, vastuu on niin suuri. Minulla on aina tehnyt mieli käydä Suomessa, mutta en ole koskaan päässyt. Se on minun unelmani. Olisi mahtavaa nähdä, missä isovanhemmat ovat syntyneet. Matka on minulle kuitenkin aivan liian kallis. Mummu ja pappa ovat opettaneet minut rakastamaan Suomea ja minulla on Suomi sydämessä. Tunnen itseni suomalaiseksi.”

Oppilaat laulavat luokan edessä.

Paras perintö suomen kieli

”Tunnen hyvin vähän tämän päivän suomalaisia, mutta isovanhempani olivat hyvin rehellisiä ja opettivat, että ei saa valehdella. Tämä ei aina pidä paikkaansa argentiinalaisten keskuudessa. Minun mielestäni minä olen enempi suomalainen kuin argentiinalainen, koska isovanhempani tulivat Suomesta ja minulla on suomalaista verta ja suomalainen sukunimi, Niskanen. Minä olen hirveän

Graciela oikealla.

ylpeä siitä. Olen aina sanonut, että paras perintö, minkä sain isovanhemmiltani, on suomen kieli ja suomalainen sisu.

Minä olen opettanut lapsilleni, että sanaan pitää voida luottaa, täytyy pitää lupauksensa ja tehdä asiat silloin kun on luvannut, eikä *mañana*. Vuonna 2006, kun Colonia Finlandesa täytti 100 vuotta, yritimme selvittää, kuinka paljon suomalaisia ja jälkeläisiä tällä alueella asuu. 200–210 ihmistä suurin piirtein. Tänä päivänä sillä alkuperäisellä Colonialla ei asu enää suomalaisia. Siellä oli niin paljon köyhyyttä, ja maat olivat kovin huonoja ja kivikkoisia. Siellä ei ole sähköä,

Ricardo Vuori, soitti juhlilla säveltämänsä Suomi-tangon ja kuoli muutama päivä juhlien jälkeen.

vesi pitää kantaa purosta, hyvin alkukantaista ja vaivalloista. Ihmiset eivät tulleet siellä toimeen, joten he ovat muuttaneet sieltä pois, kun vanhukset ovat kuolleet.

Suomen siirtolaisuuden 100-vuotisjuhlilla meillä on paljon erilaisia tapahtumia eri puolilla. Muun muassa kävelyreitti metsän läpi sitä tietä, jonka varren

Lapsuudenydtyvät, Graciela ja Liisa Nevanperä tutkivat vanhoja valokuvia.

suomalaiset aluksi asuttivat, Picada Finlandia. Oberan kaupungin keskuspui-
tossa paljastetaan muistomerkki suomalaisen siirtolaisuuden kunniaksi. Pää-
juhla vietetään urheilukentällä, jossa minun oppilaani laulavat Maamme-laulun.
Lapset ovat siitä juhlasta kovin innoissaan. Teemme heille tyttäreni kanssa
pienet muistilaput laulun sanoista ja pahviset Suomen liput käteen. Harmo-
nikkataiteilija Ricardo Vuori esittää juhlaa varten säveltämänsä Suomi-tangon.
Minä lausun tämän Suomi-tangon suomen kielellä.

Olen saanut perinnöksi isoäitini äidin, Hedvig Töllisen Raamatun vuodelta
1911. Lisäksi minulle jäi mamman vihkisormus, jonka hän lahjoitti minulle, kun
täytin 15 vuotta. Minä olen lahjoittanut saman sormuksen minun tyttären tytlle,
kun hän täytti 15 vuotta, eli sormus on jo yli 100 vuotta vanha. Suuri toiveeni
olisi vielä kerran päästä käymään Suomessa ja nähdä lunta. Isovanhemmat
kertoivat minulle, kuinka kaunista siellä on keväällä, kun lumi ja jäät sulavat, ja
luonto herää vihreänä kesään."

Vieras Buenos Airesista

Liisa Nevanperä on tullut Buenos Airesista tervehtimään lapsuudenystäväänsä
Graciela.

"Tulin Argentiinaan vanhempieni kanssa 1951. Menin naimisiin täällä suomalaisen kanssa, mutta nyt olen jäänyt leskeksi. Vanhempani olivat jo aikaisemminkin olleet Argentiinassa, heillä oli täällä maatila, mutta he lähtivät välillä käymään Suomessa. Yrittäessään palata takaisin Argentiinaan Suomessa tuli sota, eivätkä he saaneet viisumia ja paluu Argentiinaan venyi 19 vuotta. Minä olin 13-vuotias, kun he tulivat tänne uudestaan. Lähtö Suomesta oli varmasti elämäni vaikein päivä. Kun pistin kotioven kiinni, tiesin, että tänne en enää pala. Olin menossa seuraavana syksynä oppikouluun ja kun kaikki jäi, se oli katkera paikka.

Me tulimme Colonia Finlandesaan, koska isälläni oli täällä aika iso yerba-viljelmä, jonka hän oli istuttanut jo ensimmäisellä siirtolaisreissullaan. Minä asuin Coloniassa kahdeksan vuotta, kunnes muutin Buenos Airesiin 22-vuotiaana ja menin siellä naimisiin. Vanhempani jäivät vielä Coloniaan. En ole vierailut täällä kymmeneen vuoteen. Colonia Finlandesin 100-vuotisjuhilla voin tавata samalla sukulaisia ja tuttavii. Gracielae en ole tavannut 46 vuoteen, mutta olemme pitäneet yhteyttä puhelimella, joten kyllä me toisemme tunsimme."

Kotitalon jäänteet Coloniassa

Liisa vie meidät katsomaan, vieläkö hänen vanhasta kotitalostaan on jotakin jäljellä. Hän on käynyt siellä viimeksi vuonna 1968. Liisan kotipaikka sijaitsee Colonia Finlandesassa, Picadan varrella, josta poiketaan metsään ja noustaan korkealle mäelle.

"Kyllä paikat ovat muuttuneet, aarniometsä valloittaa kaiken. Talo näkyy vielä olevan pystyssä, kivitalo, ikkunat ovat pois, katto on rikki, ei täällä ole pitkiin aikoihin asunut kukaan. Tässä on isävainajani istuttama yerba-viljelys, joka on päässyt villiintymään.

Tässä lähettyvillä oli kaivo. Autotallia ei ole enää jäljellä, eikä kanankoppia. Meidän vanha palmu on vielä paikoillaan, mutta ei mitään muuta. Kyllä on surkeannäköistä. Tässä on siis asunut Juho Makkosen perhe, johon kuuluivat isä, äiti ja minä. Äidille tuli paha reumatismi, eivätkä vanhempani enää pystyneet töitä tekemään, joten he lähtivät Suomeen. Suomessa isä sai rintamamieseläkkeen ja kansaneläkkeen, joten elämä rupesi luistamaan paremmin. Täällä he eivät olisi saaneet mitään. Uskaltaakohan sisälle mennä, onkohan siellä käärmeitä? Tässä oli keittiö, vieressä vanhempien makuuhuone, tuosta meni raput yläkertaan ja siellä oli kaksi makuuhuonetta. Ei tämä minusta niin kovin pahalta tunnu, tämä oli minulle kumminkin vain väliaikainen.

Minä olen kerran käynyt ensimmäisessä kodissani Suomessa, siellä missä olen syntynyt. Silloin tuli tippa linssiin. Ei tässä auta ruveta tiputtelemaan. Mutta

Suuri kaktus Coloniassa.

kyllä tämä surkealta tuntuu. Siinä oli kumminkin kova työ rakentaa siihen aikaan taloja, ja joku on sitten jättänyt sen oman onnensa nojaan rapistumaan. Portaatt varmasti kestäisivät, jos minä kurkistaisin tuonne ylös. Täällä ei ole yhtikäs mitään. Minulta jäi tänne aika paljon tavaroita. Tässä rappusten yläpäässä oli sellainen luukku, joka pantiin talvella kiinni, että lämpö ei karannut harakoille.

Juhlajuliste.

Tämä on yerba-teepensas, ei sitä oikeastaan voi puuksi sanoa, koska se on niin kuin pensas. Yksivuotias pensas leikattiin aina lyhyeksi ja siitä otettiin kaikki lehdet talteen ja lähetettiin kuivaamolle. Siihen aikaan kaikki lehdet kerättiin käsin. Parin vuoden kuluttua lehtiä voitiin sitten nautiskella panemalla niitä matee-kuppiin ja vettä joukkoon.

Liisan rauniokoti.

Osa Colonian siirtolaisista oli idealisteja ja yliopisto-opiskelijoita, varsinkin ne ensimmäiset, joten ei heiltä maatyö ja ruumiillinen työ sujunut. Myöhemmin tulleet, kuten isäni ja hänen yhtiökumppaninsa, Eino Parkkulainen, olivat maanviljelijöitä, kyllä he pärjäsivät. Heillä oli jo kuorma-autokin 1930-luvulla. Eteenpäin pääsi, jos vain työtä teki, mutta kaikki eivät tehneet.

Liisa entisen kotinsa oviaukossa.

Tykkäsin tästä ympäristöstä ja luonnosta, mutta kaipasin niin paljon Suomeen, että se pilasi ensimmäiset vuodet täällä. Lähdin vasten omaa tahtoani Suomesta. Tarkoitukseni on vielä päästä käymään Suomessa. Olen myös ajatellut, että kun alkaa tulla päivien loppu, niin saisin Kiteen hautausmaalle hautapaikan. Tämä oli varmasti viimeinen tilaisuus vierailla vanhassa kotitalossa.”

Kauppias Sormunen

Pentti Sormunen on tullut Coloniaan vasta 1970-luvun alussa. Välillä hän innostuu kokemuksistaan niin, että puhuu meille espanjaa.

"Minun nimeni on Pentti Olavi Sormunen ja olen asunut täällä Misionecken maakunnassa Argentiinassa jo yli 30 vuotta. Minä olen edelleen Suomen kansalainen, eikä minusta saa tekemälläkään muun maalaista. Olen syntynyt suomalaisena ja varmasti kuolen suomalaisena. Tässä on Pentti Sormusen todistus, Suomen passi. En ole käynyt Suomessa sen jälkeen, kun lähdin sieltä.

Lähdimme tänne Argentiinaan syksyllä 1948 Kotkan satamasta veljeni Aimon kanssa. Isä, äiti ja nuorin veli olivat lähteneet jo vuotta aikaisemmin. Me emme veljeni kanssa päässeet lähtemään, ennen kuin olimme käyneet armeijan

Kauppias Sormunen ja Suomen passi.

Kauppa sisältä.

ja saimme passin. Tulin Argentiinaan vuonna 1949 tammikuussa. Yleensä perheessä vanhemmat päättävät, mihin suuntaan elämässä mennään, niin myös meillä. Sodan jälkeen Suomen poliittinen tilanne oli hyvin rauhaton ja epävakaa. Ei oikein ollut tietoa, kuka tätä maata hallitsee. Vanhemmat pelkäsivät, että maata tulee hallitsemaan kommunismi ja se oli yksi syy lähtöön. Isän tarkoitus oli ensin mennä Yhdysvaltoihin, mutta sinne emme saaneet viisumia. Isäni oli räätäli, hänellä oli oma liike Helsingissä. Hänen asiakkaanaan oli myös Argentiinan suurlähettiläs, Sabiola. Minä muistan vielä nimenkin, hyvin innostuttava persoona. Kun hän kuuli, että olimme lähdössä Suomesta pois, hän heti sanoi, että te menette Argentiinaan, minä järjestän sen teille.

Kauppa ulkoa.

Niin siinä sitten kävi, isä meni Argentiinan lähetystöön ja siellä meille hankittiin kaikki tarvittavat paperit, passit ja viisumit ja niin me tulimme Etelä-Amerikkaan. Minä olin matkasta enemmänkin peloissaan, sillä en tiennyt Etelä-Amerikasta juuri mitään. Olin kyllä lukenut sinä vuonna ilmestyneen Valentinin matkakirjan Argentiinaan ja Brasiliaan, se oli minun tietolähteeni tänne. Ensimmäiset vuodet täällä olivat kumminkin hyviä. Isä jatkoi räätälinhommaa Buenos Airesissa. Hän teki pukuja mm. Haroldsin tavaratalolle. Vähitellen ajat huononiivat Argentiinassa, ja vuokrat keskustassa olivat kalliita. Meidän oli muutettava halvempaan paikkaan. Isä osti maata suistosta, Deltasta, jossa viljeltiin puuta.

Aluksi ruumiillinen työ oli meille outoa ja raskasta, mutta me opimme, me pojat, sillä olimme nuoria, kolme veljestä. Puut kasvoivat 8–10 vuotta, ennen kun niitä sai kaataa. Kasvu-aika on lyhyt verrattuna Suomen metsiin. Valitettavasti juuri silloin kun puut piti kaataa ja myydä, hinta meni hyvin alas. Minun idea oli, että sahataan puut itse, ja niin me ostimme vannesahan ja rupesimme töihin ja opimme sahaamaan ja tekemään hyvää lautaa. Pian meidän oli ostettava toinen saha ja rupesimme myös tekemään laatikoita. Siihen aikaan teollisuus käytti puuta tuotteiden pakkaamisessa. Me teimme niistä listoja ja puita mittojen mukaan teollisuudelle. Silloin meillä meni hyvin. Rakensimme ison kaksikerroksisen talon sinne saareen.”

Sekatavarakauppa Coloniassa

”Vietin ensimmäiset kolme vuotta Buenosissa, sitten Deltan saarella parikymmentä vuotta ja sen jälkeen vasta tulin tänne Colonia Finlandesaan. Minulla on neljä lasta, jotka asuvat tässä lähistöllä. Nuorin on 25-vuotias. Yhdellä pojalla on oma puusepänverstas ja talo tässä lähellä. Vanhimman pojan talo on tässä ihan vieressä, hän auttelee minua kauppahommassa. Hän on myös hitsaaja ja tekee metallitöitä, sitä työtä aina riittää näin maaseudulla.

Minulla on sekatarvakauppa. Sitä mitä ihmiset pyytävät ja mitä heiltä puuttuu, sitä meidän pitää hankkia. Minulla on aina puutelistia, johon kirjaan, mitä pitää hankkia ja siten tavara on täällä seuraavana päivänä. Nykyisin aika paljon istuskelen kaupassa ja seuraan aikaani. Luen myös aika paljon. Minulta

Pentti Sormusen sauna.

Sauna lämmitetään ulkoa päin.

vain puuttuu noita suomalaisia lehtiä, jotta pysyisin kärryillä, mitä Suomessa tapahtuu. Aina kun näen jonkun lähetyksen työntekijän, pyydän heitä lähettämään minulle Helsingin Sanomia.

Aikaisemmin Argentiina oli hyvässä vedossa. Se oli presidentti Peronin parasta aikaa. Hän oli hyvä valtiomies, ja kansa oli tyytyväistä, mutta sitten kaikki muuttui. Peronin aika loppui ja valtaan tulivat sotilasjuntat, ne oli vaikeita aikoja. Tänä päivänä ei ole niin hyvää kuin alkuaikoina, mutta ruokarahat saamme tällä kaupalla.

Ennen vanhaan myynti oli 3–4 kertaa enemmän kuin nyt, ja ihmisillä oli rahaa. Työllisyys on tärkeintä ihmisten hyvinvoinnissa. Jos ei ole työtä, ei ole

mitään, ja valtio joutuu antamaan kansalle rahaa. Köyhät ihmiset menevät pankkiin ja saavat sieltä rahaa elämistä varten. Sellainen meininki ei pitkälle potki, työtä on saatava. Silloin kun minä tulin Colonia Finlandesaan, täällä oli vielä muutama suomalainen. Nyt täällä ei ole enää ketään. Minä olen ainoa suomenkielinen ottamassa vastaan niitä suomalaisia, jotka haluavat vielä nähdä, millainen oli se kuuluisa Colonia Finlandesa, missä suomalaiset asuivat ja elivät.”

Suomalaisilla on hyvä maine

”Suomalainen on yleensä hyvä työmies ja suomalaiset pärjäivät maatyön teolla, vaikka Colonian maa ei ole hyvää maanviljelijälle. Se on liian kivikkoinen. Suomalaisilla on täällä hyvä maine, ja heillä oli usein mustia työmiehiä, niin kuin sanotaan. Suomalainen oli vaativa isäntä, mutta hän maksoi hyvää palkkaa työstä. Sen takia heistä pidettiin. Suomalainen on myös rehellinen ja maksaa velkansa takaisin. Suomi yleensäkin on tunnettu maana, jossa ei ole korruptiota. Tänä päivänä Coloniasta löytyy enää muutama kolmannen polven suomalainen. Maat on myyty oberalaisille liikemiehille, jotka istuttavat maille mäntymetsää, sillä hallitus antaa siihen edullista lainaa, jopa niin edullista, että sitä ei tarvitse maksaa takaisin. Sen takia Colonia kasvaa nyt mäntymetsää.

Minun mielestäni oli väärä päätös lähteä Suomesta. Suomi nousi hyvin nopeasti sodan jälkeisestä lamasta ja minä tiedän, että tällä meidän työllämme olisimme pärjänneet Suomessa paljon paremmin kuin täällä. Suomessa on tulo-otaso paljon korkeampi. Jos joskus olikin mielessä muuttaa takaisin Suomeen, niin se häipyi, kun menin naimisiin. Perhe kasvoi hyvin nopeasti, eikä enää ollut mahdollisuuksia paluumuuttoon.”

Rikas elämä

”Minulla on kuitenkin paljon muistoja. Elämä on ollut pitkä, monivaiheinen ja hyvin mielenkiintoinen. Sekin on mielenkiintoista, kuinka selvitä vaikeuksista ja aina on selvitty. Kaikkein parhaat muistot Suomesta meille veljeksille oli telttamatkailu. Kun tuli toukokuun loppu ja kesäkuu, meillä oli jo reput pakattuna ja teltta. Suunnistimme Nuuksiin ja Takkulaan Helsingin lähistölle, siellä oli meidän leiripaikka Vakojärven rannalla. Tiedän, että alue on nykyisin luonnon puistoa ja rauhoitettu. Minun retkikaverini Lagerstedt lähetti minulle valokuvia, miltä alue näyttää nyt ja siellä näkyy olevan samat kivetkin tallella. Ikävimmät muistot ovat sota-ajan pommituksista, niistä suurpommituksista, jotka koet-

Suomen ja Argentiinan liput ovat molemmat sinivalkoisia.

telivat Helsinkiä. Olin silloin 16-vuotias. Melkein joka yö pommisuojaan, kun sireenit alkoivat ulvoa.

Parhaat muistoni täältä Argentiinasta ovat Deltan saarelta. Olimme silloin nuoria ja vahvoja, ei ollut rikkauksia, mutta meillä oli aina tekemistä. Mieluisin asia Suomesta, mikä minulla on täälläkin, on sauna. Minun sauna lämpiää puilla rakennuksen ulkopuolelta. Haen metsästä vastan, teen sen koivua muistuttavasta lehtipuusta. Olen aina halunnut tietää, miten suomalaiset rakentavat hyvän saunan ja kiukaan. Minä rentoudun saunassa ja muistelen Suomea.”

Nimensä mukainen mies, Marko Suomalainen

Antti Välikangas

Eurooppaa tarinoissa edustaa Kreikan Thessalonikissa asuva Marko Suomalainen, hyvin isänmaallinen mies nimensä mukaisesti. Hän toimii sekä paikallisen Suomi-seuran puheenjohtajana että osallistuu Suomi-koulun toimintaan, jota hänen kaksi tyttärtään myös käyvät. Lisäksi Marko toimii Pohjois-Kreikassa Suomen konsulina.

”Olen syntynyt Helsingissä vuonna 1967 ja käynyt siellä kouluni. Kirjoitin ylioppilaaksi ja menin kauppaopistoon. Olin aina halunnut matkustella ja kiertää maailmaa, mutta en ollut ajatellut muuttaa kokonaan pois Suomesta. Kauppaopistoa käydessäni saapui Englannista Sunderlandin yliopistosta luennoitsija kertomaan heidän opiskelumahdollisuuksistaan. Mietin tarkkaan opintojen hyviä ja huonoja puolia, kustannuksia ja kuinka sieltä pääsisi matkustamaan Suomeen ja takaisin. Englanti voitti ja niin lähdin Sunderlandin yliopistoon.

Kun kävelin luokkaan ensimmäistä kertaa ja näin tulevan vaimoni, joka heitti hiuksiaan taakse kuin elokuvissa, olin aivan myyty, ja niin meistä tuli pari hyvin äkkiä. Opiskelimme ahkerasti ja valmistuimme. Tiesin, että Suomeen tulo olisi vaikeaa vaimolleni ja niin sovimme, että minä menen Suomeen töihin, maksan pois opintovelkani ja tulen Kreikkaan, kun on vähän rahaa säästöissä.”

Muutto vaimoni kotimaahan

”Kävin keväällä 1995 ensimmäisen kerran tutustumassa paikkaan, jonne todellisuudessa olin muuttamassa. Kreikan saarilla olin käynyt joskus, mutta mantereella en koskaan. Muutin Thessalonikiin syksyllä 1995 ja menin suoraan yliopistoon lukemaan kreikkaa. Aakkoset osasin jo tullessa, mutta muuten piti aloittaa kielen opiskelu ihan alusta. Kahdessa vuodessa sain hyvän sanavaraston ja pohjan. Pääsinkin heti töihin, ja siitä alkoi varsinainen kielikylpy, koska kreikkaa oli pakko puhua töissä.

Marko Suomalainen.

Muutimme heti yhteen tulevan vaimoni kanssa, mikä oli appiukolle varmaan ensimmäinen järkytys. Hän kuitenkin suostui, vaikka se ei vielä silloin ollut tyypillistä Kreikassa, sillä olisihan ollut typerää asua samassa kaupungissa ja maksaa kahta vuokraa. Nykyisin nopea eteneminen avoliittoon ei ole enää niin tavatonta. Kreikassa juhlitaan häitä kunnolla, ja häät ovat aina iso tapahtuma. Meilläkin oli 450 vierasta, joista suurin osa oli minulle tuntemattomia, sillä täällä kutsutaan häihin kaikki tuttavat ja tuttavan tuttavatkin sekä työkaverit. Hääseremonia kesti pitkään ja häät olivat kaksikieliset. Paikalla oli myös isä Mitro, joka luki seremonian suomeksi, jotta suomalaiset vieraammekin ym-

Marko kotikaupungissaan, Thessalonikissa, pohjois-Kreikassa.

märtäisivät jotakin. Hääseremonian lopuksi hääpari kättelee kaikki vieraat ja siinä sain pienen aavistuksen, mitä presidenttipari kokee itsenäisyyspäivänä.

Asuimme ensimmäiset vuodet vuokralla, ja vuonna 2000 meille syntyi ensimmäinen tytär Arianna ja 2003 syyskuussa toinen tytär Alexia. Siinä vaiheessa päätimme ostaa oman asunnon. Lasten kasvaessa he tietysti aloittivat paikallisen koulun. Yritän puhua tyttärillemme koko ajan suomea ja siksi he puhuvat sitä vähän. Lisäksi he käyvät Suomi-koulua, josta on ollut suuri apu kielen oppimisessa. Suomessa vierailimme vähintään kerran vuodessa, ja jos menen työmatkalle Suomeen, olen pyrkinyt aina ottamaan toisen työstä mukaan. Vien heidät vanhempieni luokse saamaan kunnan kielikylvyn.

Ensimmäinen työpaikkani Kreikassa oli yksityisen tiepalvelun matkapuhelinostolla. Myimme liittymiä asiakkaille. Seuraavaksi aloitin yritysconsulttina ja vuodesta 2001 olen myös toiminut yhteistyössä suomalaisten Kosovon rauhanturvaajien kanssa, sillä he tekevät suuren osan hankinnoistaan Thessalonikista. Autan heitä ongelmatilanteissa ja olen saanut mm. muutettua Kreikan lakia niin, että myös suomalaiset rauhanturvaajat Kosovossa saavat ostaa tavaransa täältä verovapaasti. Lisäksi minulla on oma yritys, joka harjoittaa elintarvikkei-

den maahantuontia ja tukkumyyntiä. Toimeentulon saan omasta yrityksestä ja hyvänä lisänä tulee yritysconsulttitoiminta. Minulla on alusta lähtien ollut hyvät välit appivanhempiini. Se on auttanut sopeutumisessa, kuten myös se, että minulla on hyvät välit kaikkien vaimon muidenkin sukulaisten kanssa. Appiukko onkin sanonut, että jos hänellä olisi enemmän tyttäriä, hän toivoisi, että kaikki olisivat menneet suomalaisen kanssa naimisiin.

Alkuaikoina oli tietenkin kaikenmoisia kulttuurillisia ongelmia, ja kun en vielä ymmärtänyt kieltäkään kunnolla, ihmettelin usein, minkä takia tuo kreikkalainen huutaa minulle. Nyt kun osaan kieltä paremmin, olen huomannut, että eiväthän he huuda, puhuvat vain kovalla äänellä ja nopeasti. Ehkä minustakin on jo tullut kunnan kreikkalainen, sillä huomaan usein puhuvani kovalla äänellä. Olemme vaimoni Despinan kanssa pohjimmiltaan aika samanlaisia, ajattelemme asioista suunnilleen samalla tavalla, myös lasten kasvatuksesta. Nykyisin ainoa kiistan aihe on se, että mihin rakentaisimme saunan. Terassille se varmaankin tulee.

Näyttää siltä, että me pysymme varmasti Kreikassa, ainakin eläkeikään asti. Sen jälkeen en tiedä, ihanteellisinta olisi asua puoli vuotta täällä ja puoli vuotta Suomessa. Lapsista toivon, että he menisivät Suomeen yliopistoon. Se olisi aivan mahtavaa. Olen ollut täällä alusta asti ainut suomalainen mies, joka on kreikkalaisen kanssa naimisissa. Vasta hiljattain tänne on muuttanut toinen suomalainen mies naisen perässä. Toivottavasti hän jää pysyvästi.”

Suomalaisuus on suuri asia

”Suomalaisuus merkitsee minulle todella paljon, se on jotakin, josta voi olla ylpeä. En ole esimerkiksi ottanut Kreikan kansalaisuutta, vaikka olisin sen saanutkin. Koska suomalaisuus on minulle niin suuri asia, olen varmasti sen takia paljon mukana kaikessa Suomi-toiminnassa. Minulle on tärkeää, että täällä toimii Suomi-seura ja Suomi-koulu, ja että tapaamme suomalaisia säännöllisesti. On myös tärkeää, että lapset oppivat suomea ja että heillä on Suomen kansalaisuus ja he pystyvät kommunikoimaan vanhempieni kanssa.

Pohjois-Kreikassa asuu tietojemme mukaan viitisenkymmentä suomalaista. Vaikka meidän Suomi-toimintamme pääasiassa keskittyy Thessalonikin alueelle, jäseniä on kauempaakin. Suomi-koulu toimii lauantaisin aina kaksi tuntia ja koulussa on monia erilaisia ryhmiä. Suomi-seuran kautta olen saanut paljon kysymyksiä, miten tänne voi tulla, mistä löytää asunnon, töitä ja niin edelleen. Ja mitä kylmempi ilma on Suomessa, sitä enemmän saan kysymyksiä. Niitä tulee satoja vuosittain. Vaimo ymmärtää hyvin toimintani Suomi-seurassa ja hän onkin sanonut, että jos me olisimme päätyneet asumaan Suomeen, hän olisi varmasti voimakkaasti mukana kreikkalaisten toiminnassa siellä. Lapsistani

Markon perhekuva.

on myös hauskaa, kun meillä on seuran illanviettoja. Tytöt vain nauravat, että isi lähtee taas 29 suomalaisen naisen kanssa iltaa viettämään.

Kun vuonna 2001 perustimme tänne Suomi-seuran, päätimme myös perustaa internet-sivustollemme tiedotteen, jossa julkaisimme ajankohtaisia tapahtumia ja tiedotteita. Tiedotteen nimi on Venttiili, ja sitä luetaan aktiivisesti ympäri maailmaa. Minut kutsuttiin pitämään juhlapuhetta Suomen 90-vuotisjuhliin Finlandia-talolle. Ajattelin, että sellaista tilaisuutta ei voi jättää väliin, se on kuitenkin niin suuri kunnia. Paikalla oli 1500 ihmistä ja Suomen presidentti istui eturivissä. Puheessani pohdin mm. suomalaisuutta, rakkautta ja puhuttua kieltä.”

Kieli

Olen aina ollut huono kielissä. Ruotsi meni koulussa läpi juuri ja juuri, samoin äidinkieli. Suurin pelkoni Kreikkaan muuttaessani olikin, opinko koskaan kreikan kieltä. Pari vuotta yliopistossa ja työelämä kreikkalaisissa yrityksissä takasivat kuitenkin sen, että kieli tuli opittua. Ehkä myös motiivilla, rakkaudella, oli omat sormensa pelissä.

Suomi-koulu.

Nyt minua huolestuttaa suomen kielen ylläpito. Kieli muuttuu ja elää ja sen ylläpitäminen vaatii vieraskielisessä ympäristössä ponnisteluja. "Miten se nyt olikaan suomeksi...", alkaa olla vaarallisen tuttu lause.

Suurin osa meistä ulkosuomalaisista haluaa säilyttää ja ylläpitää suomen kieltä. Tässä on korvaamattomana apuna ulkosuomalaisyhteisöjen toiminta ulkomailla. Omille lapsilleni puhun ainoastaan suomea... paitsi kun olen vihainen, jostain syystä kreikankieli saa silloin vallan. Vihaisena olo kreikankielellä tuntuu todellisemmalta. Ulkosuomalaisten lasten kannalta Suomi-koulujen toiminta on erittäin tärkeää. Lasten on saatava oppia äidin-, vai pitäisikö minun tapauksessani sanoa, isänkieltä. On todella ihanaa saada puhua suomea, myös ulkomailla.

Koti

Kreikkaan muuton jälkeen, joka kerta kun tulen Suomeen, minulle tulee mieleen ajatus "miten ihanaa on palata kotiin". Vastaavasti palatessani Kreikkaan, on minulla taas mielessä ajatus, "miten ihanaa on palata kotiin". Minulta meni

Akropolis.

jokunen vuosi ennen kuin tajusin että kotini on siellä missä ovat läheiset ja rakkaat ihmiset. Minulle on nykyään kaksi kotimaata ja niissä monta kotia ja monta rakasta ihmistä. Oma sohva on kuitenkin aina oma sohva, oli se sitten missä päin maailmaa tahansa, kuhan sen saa jakaa rakkaiden ihmisten kanssa.

Meillä ulkosuomalaisille on varsinaisten kotien lisäksi vielä muutama ”ylimääräinen koti”, Helsingissä toimiva Suomi-seura ry, joka äidillisesti hoivaa ja auttaa meitä sekä Ulkosuomalaisparlamentti, joka isällisesti ajaa meidän asioita täällä kotimaassamme.

Rakkaus

Rakkaus ei tunne rajoja! Rakkaus on arvaamaton, salaperäinen ja useimmiten järkeä voimakkaampi. Rakkaudessa on osattava arvostaa ja kunnioittaa toisen ajatuksia, lähtökohtaa ja kulttuuria. Olimme sitten Savosta, Turusta, tai ulkomailta. En ollut koskaan ajatellut muuttavani pysyvästi ulkomaille, mutta kuten sanoin rakkaus on arvaamaton. Lähdin aikoinaan Englantiin opiskelemaan ja siellä rakkaus kreikkattareen vei jalat altani. Nyt olen ollut tällä rakkauden matkalla kohta neljätoista vuotta. Meille kaikille on tärkeää, että meillä on myös ystäviä,

joita rakastamme ja jotka rakastavat meitä! Luojalle kiitos, minulle heitä on, ympäri maailmaa. Nyt minulla on 2 kaksi kotimaata, joita rakastan sekä kaksi sukua, suomalainen ja kreikkalainen, joita jopa jumaloin. Joku on joskus todennut, että rakkaus on sisäistä kutinaa jota ei voi raapia! Ja sitä se todellakin on!

Me

"Kotimaa kun taakse jäi, mietin hiljaa mielessäin, mitä siitä kertoisin, kysyjille vastaisin." Kertoisinko suomalaisista, teistä kantasuomalaisista ja uussuomalaisista sekä meistä ulkosuomalaisista? Kertoisinko yhdestä kansasta, joka moneen vuoden alemmuuskompleksin jälkeen on näyttänyt maailmalle todellisen minänsä? Kansasta, joka on luonut maailman parhaan opetusjärjestelmän, on vähiten korruptoitunut ja maailman kilpailukykyisin? Kansasta josta uutisoidaan maailmalla lähes poikkeuksetta vain positiivisia asioita. Joskus jopa pieni kateus kuulastaa tekstin läpi; miten näin pieni kansa on saanut näin paljon aikaan. Kertoisinko meistä suomalaisista, jotka rakastamme isänmaatamme, missä sitten olemmekaan. On ihanaa olla suomalainen, myös maailmalla.

Toivotan sinulle, Suomi 90 vuotta, kaikkea hyvää myös tuleville vuosille, kaikkien meidän ulkosuomalaisten puolesta!

Kun "Rokka" Australiaan muutti

Pertti Pitkonen

Suuri osa suomalaisista on nähnyt *Tuntemattoman sotilaan* ensimmäisen filmatisoinnin. Tämä Edvin Laineen ohjaama elokuva on monille se ainoa oikea versio. Sen ensi-ilta oli jouluaaton aattona vuonna 1955 seitsemällä paikakakunnalla: Helsingissä, Tampereella, Turussa, Oulussa, Porissa, Lahdessa ja Riihimäellä. Filmistä tuli nopeasti suuren yleisön suosikki ja aikaa myöten myös varsinainen klassikko. Tarina kertoo konekiväärikomppanian vaiheista jatkosodassa, joka käytiin Suomen ja Neuvostoliiton välillä vuosina 1941–1944.

Erityisen ison nosteen sai elokuvassa alikersantti Rokkaa näytellyt Reino Tolvanen. Rokan rooliin tämän 35-vuotiaan amatöörinäyttelijän löysi näyttelijäohjaaja Saara Ranin. Viipurissa syntyneen Tolvasen etu oli se, että hän oli hakijoista ainoa, joka osasi aidosti Karjalan murretta. Hän vei elokuvaroolin muun muassa sellaisten ammattinäyttelijöiden kuin Uljas Kandolinin ja Heimo Lepistön nenän edestä. Myös Spede Pasanen oli ollut ehdolla Rokan rooliin. *Tuntemattoman sotilaan Rokka* oli Tolvasen ensimmäinen elokuvarooli, mutta hän oli harrastanut näyttelemistä jo aiemmin muun muassa *Wiipurilaisessa osakunnassa*, joka oli tunnettu monipuolisesta kulttuuritoiminnastaan. Osakunnan kuoro oli perustettu jo vuonna 1930, mutta myös näytteleminen sekä muun kulttuurin harrastaminen olivat näkyvä osa osakunnan rientoja.

Kuten tunnettua Väinö Linnan teoksen filmatisointi sai suursuosion ja siitä tuli merkkipaalu suomalaisen elokuvan historiassa. Tolvasen näyttelemä Rokka painui elokuvan roolihahmoista suuren yleisön mieleen. On sanottu, että suomalaisille Rokasta muodostui itsekunnioituksen ja pokkuroimattomuuden symboli. Elokuvan ensiesitysten jälkeen Reino kiersikin Rokan roolipuku yllään esiintymässä eri puolilla Suomea, mutta ei roolihahmunaan vaan omana itsenään, kertoo hänen vanhin poikansa Tapio Tolvanen.

Muutto Australiaan

Kesken suosion ja kuuluisuuden Reino Tolvanen ilmoitti yllättäen muuttavansa toiselle puolella maapalloa eli Australiaan. Tärkein syy muuttoon oli työttömyys.

DVD kotelo, Reino Tolvanen Antti Rokkana.

Reino oli opiskellut silloisessa Helsingin yliopistossa agronomiksi, mutta ei kuitenkaan saanut Suomesta koulutustaan vastaavaa työtä. Näin 39-vuotias Reino lähti yhdessä vaimonsa Kaijan kanssa laivalla kohti tuntematonta.

Pitkän laivamatkan jälkeen uusi elämä alkoi vuonna 1959 Australiassa, Victorian osavaltiossa, johon oli vain muutamaa vuotta aiemmin perustettu maan ensimmäinen siirtolaisten vastaanottokeskus Bonegillan kylään. Samaan aikaan Reinon ja Kaijan kanssa keskukseseen saapui puolensadan suomalaissiirtolaisen joukko. Ennen toista maailmansotaa Australiaan oli muuttanut vain noin 5000 suomalaista. Tahti kuitenkin alkoi kiihtyä 1960-luvusta eteenpäin.

Australian valtio oli perustanut Helsinkiin oman toimiston, jonka kautta värvättiin suomalaisia maapallon toiselle puolen. Perheitten matkat ja alun toimeentulo turvattiin, jos sitoutui olemaan maassa ainakin muutaman vuoden. 1950-luvun lopulla Australiaan muutti Suomesta kaikkiaan useampi tuhat siirtolaista. Isolla osalla lähtijöistä ei ollut mainittavaa englanninkielen taitoa eikä aina edes ammattia. Toisin oli Reinon laita. Hän oli valmis agronomi ja hallitsi kielen. Kielitaitoiselle Tolvaselle avautui puutarhurin paikka Melbour-

nessa. Reino koki kuitenkin, että eteläisen Australian talvi oli hänelle liian kylmä. Siksi Reino ja Kaija muuttivat ylemmäksi Australian lämpimille seuduille eli Queenslandin itärannikolle.

Pariskunnan ensimmäinen lapsi Tapio syntyi Brisbanessa vuonna 1959. Sen jälkeen seurasi muutto Uuteen Etelä-Walesiin, ensin Sydneyhyn ja sieltä melko pian eteenpäin Wollongongiin, siellä myös nuoremmat lapset Seppo ja Jorma syntyivät. Tolvasten uusi kotipaikka oli Wollongong, merenrantakaupunki, joka sijaitsee hieman yli 80 kilometriä Sydneystä etelään. Reino ja Kaija elivät jo tuolloin erittäin aktiivista aikaa. Vuonna 1962 he olivat perustamassa kaupunkiin vireästi toimivaa Suomi-seuraa, jonka ensimmäisenä puheenjohtajana Reino toimi. Hän oli muutenkin varsinainen puuhamies ja lauloi muun muassa paikkakunnan eestiläisessä mieskuorossa. Wollongongissa pidettiin Australian toiset Suomi-päivät 1967. Reino toimi silloin päivien kisapäällikkönä ja teki paljon työtä tapahtuman onnistumiseksi. Perhe jopa majoitti luokseen omakotitaloonsa kokonaisen pesäpallojoukkueen.

Kotona elettiin suomalaista elämää

Perheen lapset puhuivat koulussa ja kavereittensa kanssa englantia, mutta kotona puhuttiin suomea. Muutenkin suomalaiset arvot ja tavat olivat kunniasa. Äiti Kaija teki synnyinmaansa ruokia. Perheen esikoinen Tapio Tolvanen kertoo, että kaalipiirakka oli suurta herkkua, ja juhlapäivinä syötiin karjalanpaistia. Hän muistaa erityisesti jouluaatot. Kun Australiassa joulua juhlittiin vasta ensimmäisenä joulupäivänä, Tolvasten kuten monien muidenkin suomalaissiirtolaisten perheessä aatto oli se tärkein päivä. Yksi jouluun liittyvistä voimakkaista muistikuvista on se, kun Tapio oli viiden tai kuuden vuoden vanha: ovikello soi ja häntä pyydettiin avaamaan ovi. Ovella seisoi punatakkinen mies saappaat jalassa. Mies hikoili tamineissaan Australian joulukuun helteessä kasvot hiestä märkinä. Tapio nauraa ajatelleensa ensin, että mies on varmaan joku kylähullu, mutta kyllä se sitten joulupukiksi osoittautui. Tapio itse harrasti judoa ja uintia, ja koska Wollongong sijaitsi meren rannalla, vietettiin siellä kavereitten kanssa paljon aikaa. Kaupungissa oli myös komea uimalaitos merivesialtaineen. Perhe saattoi käydä myös kylpemässä naapurin rakentamassa kellarisaunassa.

Rokan suosio ei noussut päähän

Tapio vahvistaa, että Rokan roolin saama suuri suosio ei ollut noussut Reinolle päähän.

VÄINÖ LINNAN

TUNTEMATON SOTILAS

OHJAUS
EDVIN LAINE

SUOMEN FILMITEOLLISUUS (SF)

Juliste, tuntematon sotilas.

"Australiassa asuessamme meillä kävi paljon vieraita Suomesta. Silloinkaan isä ei tuonut Tuntemattomassa Sotilaassa samaansa mainetta mitenkään korostuneesti esiin. Hän oli kuitenkin roolistaan ja suorituksestaan selvästi oikealla tavalla ylpeä ja tyytyväinen. Määrävä piirre Reinossa oli muun muassa se, että hän halusi perehtyä moniin asioihin tiedemiehen tarkkuudella. Esitellessään lapsille kasvillisuutta oli itsestään selvää, että samalla hän mainitsi niiden lati-

Kaija ja Reino Tolvanen – elokuvan "Tuntematon sotilas" Antti Rokka – laivassa matkalla Australiasta Etelä-Afrikkaan huhtikuussa 1970. Viipurissa syntynyt Kaija Tolvanen muutti miehensä, agronomi Reino Tolvasen kanssa Australiaan vuonna 1959. He lähtivät sieltä vuonna 1970 Etelä-Afrikkaan Pretoriaan. Reino Tolvanen oli mukana 1970-luvun alussa Etelä-Afrikan Suomalaisen Seuran toiminnassa. Hän kuoli marraskuussa 1974. Kaija Tolvanen pitää poikansa kanssa Pretoriassa antikvaarista kirjakauppaa. – *Kaija Tolvanen.*

Kaija ja Reino laivalla.

nankieliset nimet. Isä odotti, että me lapset teemme koulussa parhaamme. Hän kannusti meitä esiintymään eri tilaisuuksissa. Kotona laulettiin paljon, lausuttiin runoja ja näyteltiinkin."

Muutto Etelä-Afrikkaan

Huhtikuussa vuonna 1970 koko perhe muutti Australiasta Etelä-Afrikkaan. Pitkä matka tehtiin laivalla länsirannikon Perthistä Etelä-Afrikan Durbaniin. Sieltä jatkettiin saman tien sisämaahan ohi Johannesburgin. Reino oli valittu tärkeään virkaan maan hallinnolliseen pääkaupunkiin Pretoriaan. Hänestä tuli maataloushallitukseen maatalouskirjanpidon tutkimus- ja julkaisupäällikkö.

Pretoria sijaitsee noin 50 kilometriä Johannesburgista pohjoiseen. Myös Pretoriassa Reino osallistui aktiivisesti yhdistystoimintaan. Hän oli mukana *Etelä-Afrikan Suomalaisen Seuran* (The Finnish Society of South Africa) toiminnassa. Reino Tolvanen kirjoitti seuran 20-vuotishistoriikin vuonna 1972 ja toimi myös seuran lehden *Etelän Ristin* toimitussihteerinä.

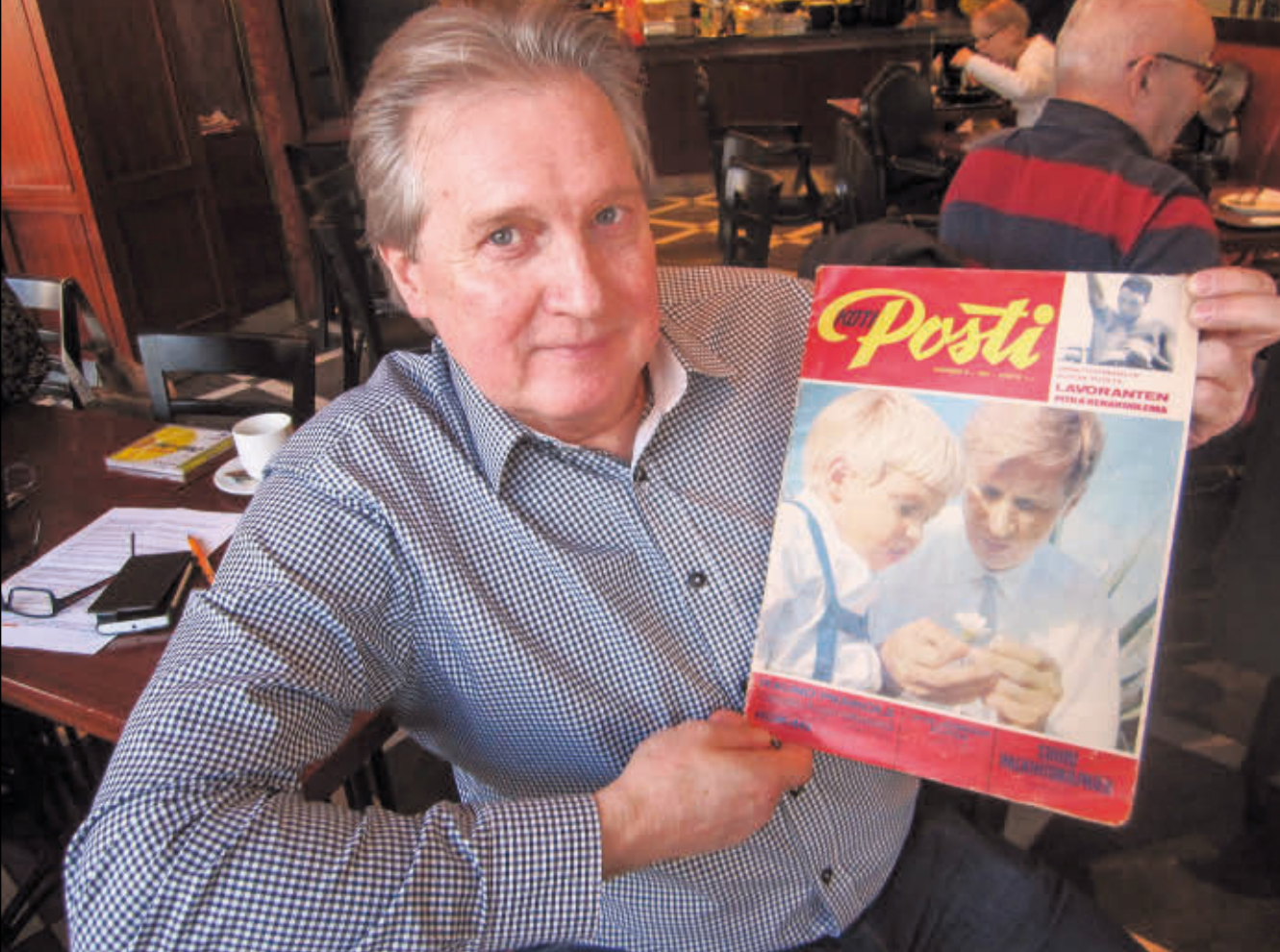
Plantaasilla Brisbanessa, Australiassa.

Seura teki tiivistä yhteistyötä myös Etelä-Afrikan muiden skandinaavisten seurojen kanssa. Varsinkin joulut ja juhannukset olivat yhteisön kohokohtia. Vaikka monet Etelä-Afrikan suomalaisista olivat olleet maassa jo pitkään, olivat he säilyttäneet tiettyjä suomalaisia tapoja. Ulkomailla syntyneet Tolvasten lapset tykkäsivät eritoten sillistä ja perunoista sekä tietysti äidin tekemistä Karjalan piirakoista. Reino oli hyvin isänmaallinen. Suomi oli aina hänen sydämessään. Ja vaikka yhteydet kaukaiseen kotimaahan olivat vielä tuohon aikaan hitaat ja hankalat, seurattiin perheessä Suomen tapahtumia. Erityisen tarkka tästä asiasta oli Reino. Kaijan mukaan perheen isä kävi säännöllisesti joka viikko hakemassa suurlähetystöstä uudet Hesarit ja luki niistä Suomen kuulumiset huolellisesti.

Kaija kertoo, että Reino pani pojat silloin tällöin riviin seisomaan asennossa ja kysyi heiltä, mikä on kotimaamme ja mikä kotikaupunkimme. Oikeat vastaukset Reinolle olivat tietysti Suomi ja Viipuri. Tapio puolestaan on painanut mieleensä alkuhetken tunnelmat uudessa maassa. Afrikan monikulttuurisuus aluksi hämmensi meitä lapsia, mutta nopeasti huomasimme, että samanlaista elämää sielläkin vietettiin. Koulussa oli paljon eri kulttuureista tulleita ja heihin oli helppo tutustua. Perheellä oli paljon tulevaisuuden suunnitelmia. Elämä uudessa maassa tuntui aurinkoiselta. Tolvasten talossa kävi vieraita usein. Tapio kertoo, että lapsista oli hienoa kyläillä milloin missäkin maatilalla tai tehtaalla, joissa oli suomalaisia töissä.

Joulupukki.

Tapio Tolvanen esittelee KotiPostin kansikuvaa vuodelta 1964.

Dramaattinen käänne ja antikvariaatin osto

Marraskuussa 1974 Reino Tolvanen sai kotonaan aivoverenvuodon. Hän kuoli vain muutamaa päivää myöhemmin sairaalassa tapahtuneeseen uuteen verenvuotoon 54-vuotiaana. Isän kuolema katkaisi perheen idyllin hetkeksi. Tapio toteaa kuitenkin, että perheen äidin päätös jäädä Etelä-Afrikkaan osoittautui oikeaksi. Kaija jäi Pretoriaan hoitamaan kolmea poikaansa. Hän oli kiintynyt näiden alkuvuosien aikana elämiseen Etelä-Afrikassa.

”Yksinäni olen Reinon kuoleman jälkeen elättänyt ja kouluttanut kaikki kolme poikaani”, kertoi Kaija Ulkosuomalaisten tarina -televisiosarjan haastattelussa vuonna 1988. Pojat saivat käydä koulut loppuun ja varttua aikuisiksi, minkä jälkeen heistä jokaisella oli mahdollisuus päättää itse omasta tulevaisuudestaan.

Kaija ryhtyi yllättäen myös liikeneiseksi. Hän alkoi pitää Pretoriassa käytettyjen kirjojen antikvariaattia. Isokokoisien kaupan nimi oli Sunnyside Book Exchange. Sen hyllyillä ja varastossa oli kaikkiaan yli 30 000 nidettä. Liikkeen hankkiminen oli sattumaa ja hetken mielijohde, varsinainen heräteostos.

Kaija Tolvanen.

Kun Reino kuoli, Kaija osti kaupan ystävältään Marionilta, joka oli muuttamassa Pretoriasta maan eteläosaan Durbaniin. Hänellä oli ollut Pretoriassa

Reino ja kolme poikaa Kaijan kirjahyllyssä Pretoriassa.

kaksi kirjakauppaa, joista toinen oli vielä myymättä. "Tavatessani Marionin kysyin saman tien hetken mielihoiteesta, mitä se vapaana oleva kirjakauppa maksaa, minä otan sen. Enkä ollut edes nähnyt koko kauppaa, mutta siitä se alkoi. Seuraavana päivänä maksoin kauppasumman. Sen jälkeen en nukkunut kolmeen viikkoon, ja ajattelin mitä minä nyt olen mennyt tekemään". Kuudessa kuukaudessa Kaija oli kuitenkin maksanut pankille takaisin koko kauppasumman. Haastatteluhetkellä Kaija oli pitänyt kirjakauppaa jo 20 vuotta, eikä omien sanojensa mukaan ollut katunut sitä hetkeäkään.

Kaija oli muutenkin kova uurastamaan, sillä hän oli tottunut tekemään töitä 13-vuotiaasta asti. Kirjakauppaakin hän piti auki seitsemänä päivänä viikossa, arkisin kello 8.30 ja 19.00 välisenä aikana. Viikonvaiheessa noudatettiin hieman lyhyempiä aukioloja. Kaupassa riitti vilskettä joka päivä, ja Kaijan mukaan asiakkaina kävi kaiken näköisiä ja rotuisia ihmisiä.

Kolmeen eri maanosaan

Aikuistuttuaan perheen lapset asuivat kolmessa eri maanosassa. Perheen esikoinen, Tapio muutti Suomeen vuonna 1986. Hän työskentelee projektipäällikkönä laivojen sisustussuunnittelussa. Nuorin veljeksistä palasi samaan aikaan Australiaan, ja keskimäinen asuu edelleen Pretoriassa. Kaija itse muutti vanhoilla päivillään vuonna 2007 Suomeen ja asui Porissa siihen saakka, kunnes kuoli 88-vuotiaana helmikuussa 2016. Hänen miehensä Reimon urna tuotiin jo vuonna 1975 Lappeenrantaan Lepolan hautausmaalla sijaitsevaan sukuhautaan.

Auringonlasku Cookinsaarella.

Ilman saunaa ei suomalainen selviä

Tarinoita suomalaisten saunoista maailmalla

Antti Välikangas

Suomalaisia on siirtolaisina kaikkialla maapallolla, mutta ei ole niin kuumaa aavikkoa tai hikistä viidakkoa, että niissä selviäisi ilman saunaa. Suomalaisen muuttokuorman kuuluu aina kaksi asiaa: suomen kieli ja sauna. Kumpaakaan ei uudessa kotipaikassa ymmärretä. Suomalainen alkaa suunnitella saunaa heti, jos aikoo viipyä kahta viikkoa kauemmin. Joutavammat asiat, kuten uuden kotimaan kielen tai tapojen oppiminen, saavat odottaa, kunnes on selvitetty paikallisen kivin soveltuvuus kiuaskiveksi tai kasvien käyttökelpoisuus saunavihtoina puhumattakaan koivuklapien korvaajasta.

Saunalla suomalainen erottuu muista. Muutkin ovat toki oivaa väkeä, mutta ei suomalainen sentään heidän kaltaisekseen halua tulla. Hän haluaa pysyä suomalaisena, ja sellaisena löylyn siinä hänet pitää. Parasta, mitä ulkomaalainen voi suomalaisesta sanoa, on sanapari "hullu suomalainen". Sehän todistaa, että suomalainen ei ole vielä oppinut liiaksi suuren maailman tavoille, vaan on säilyttänyt oman ainutlaatuisuutensa.

Ruotsissa asuvan Reijo Vaaranmaan mukaan saunan lämpötilan täytyy olla niin korkea, että ei voi pyörittää edes päätään, muutoin nenänpää ja korvat palavat. Kun sauna on niin kuuma, että liikkuminenkin on vaikeaa, parahtaa vieraan suusta helpoimmin "hullu suomalainen!"

Saunassa jos missä suomalainen on vahvoilla. Kerrotaanhan, että presidentti Kekkonenkin puhui aikoinaan Neuvostoliiton johtajia pyöryksiin nimenomaan saunassa. Ulkomaalaisenkin voi kyllä viihtyä löylyssä, mutta jos alkaa näyttää siltä, että hän viihtyy liian hyvin, tarvitsee vain heittää kiukaalle lisää löylyä. Suomalaisiin ei silti tietävästi viitata missään päin maailmaa puhtaina suomalaisina kaikesta saunomistouhusta huolimatta. Maailmalla lienee siis oivallettu, että puhdistautuminen on saunomisessa sittenkin toissijaista. Mikä sitten on ensisijaista, siihen ei suomalainenkaan osaa suoralta kädeltä vastata. Yleensä suomalainen puhuu saunomisen yhteydessä rentoutumisesta, rauhoittumisesta

ja hiljentymisestä. Saattaa hän siellä hiljentyäkin, mutta kyllä saunassa myös puhutaan ja usein siellä puhutaan ne tärkeimmät asiat. Suomalainen mies saattaa olla tuppisuu, mutta pyydäpä häntä kertomaan saunastaan! Silloin puhetta riittää, vaikka saunan rakentamiselle ei olisi edes virallista lupaa.

Sauna vaikka parvekkeelle

Espanjan Kultarannikolla asuva radiotoimittaja Teva rakennutti saunansa kauttaaltaan suomalaisesta puusta.

”Sauna on rakennettu parvekkeelleni jonkinlaisen lipan alle. En ole minkäänlaista lupaa tähän taloyhtiöltä pyytänyt. Kaikki kyllä tietää, että minulla on täällä parvekkeella sauna. Kaikki suomalaiset, kun ne johonkin vähän pidemmäksi aikaa asettuu, rakentaa ensimmäiseksi saunan, ja niin minäkin tein.”

Argentiinan suurlähettiläs Risto Veltheim saunoo usein Buenos Airesin läheystön savusaunassa, joka sijaitsee residenssin takapihalla uima-altaan kupeessa. Suurlähettiläs epäilee, että sauna saattaisi olla maailman eteläisin savusauna. ”Tulin juuri Suomesta ja toin kiukaalle uudet kivet.” Maailman pohjoisin suomalainen sauna löytynee Huippuvuorilta, Prita Pöyhtärin kotoa. Saunan ikkunasta on jylhät maisemat vuonon toisella puolella siintäville vuorille.

Sauna on aina sauna, vaikka missä olisi!

Suomalaiset ovat omaksuneet myös uusia saunatapoja. Varsinkin Venäjällä ja Keski-Euroopassa on alettu käyttää saunahattua. Hattu on paksua huopaa ja se kastetaan kylmään veteen läpimäräksi ja laitetaan päähän. Hattu sallii löylytelyn huomattavasti normaalia pitempään. Melbournessa Australiassa asuva Risto Söder kertoo saunovansa pari kertaa viikossa. Hän tekee saunavastan australialaisesta lehtipuusta, jota kutsutaan nimellä pippuripuu. Puu on aika lähellä koivua ja kyllä siitä vihdan saa. Melbournen suomalaisista 96 prosenttia on rakentanut saunan itselleen.

Argentiinan Colonia Finlandesassa asuva Pentti Sormunen on kokeillut monista lehtipuista valmistamaansa saunavastaa ja löytänyt mielestään parhaan mallin. Lehdet ovat pienempiä kuin koivussa ja tuoksukin on eri, mutta ne pysyvät saunottaessa. Yksi erikoisimmista näkemistäni ulkosuomalaisten saunoista on Cookin saarilla eteläisellä Tyynellämerellä asuvan Ari Mustosen yhden hengen sauna. Ari lämmittää maassa olevan kivikasan puhalluslampulla hehkuvan punaiseksi ja menee sitten lauteille istumaan ja heittää vettä kivien

Manuel Holopainen ja savusauna.

päälle. Näin hän saa aikaan muutaman minuutin mittaisen löylytelyhetken. Pekkaa pahemmaksi eivät jää Australian Darwinissa Helga ja Carl Sundqvist, jotka ovat rakentaneet saunan pihallensa tuomaan konttiin. Sauna on jouduttu maan taifuunilakien takia pulttaamaan kiinni kontin alle rakennettuun be-

Suomalaiset kaverukset kattosaunassa Australian Brisbanessa.

tonilaattaan, jotta se ei hirmumyrskyssä lähde liikkeelle ja vahingoita ympäristöä. Varsinkin talvella Carl saunoo kontissaan lähes päivittäin.

Australian sauna-ammattilaiset

Matti The Finn toteaa Australian Lightning Ridgen polttavan kuumassa erämaassa saunan jälkeen vilvoitellessaan, että ilman saunaa pitäisi muuttaa takaisin Suomeen. "Kun sinä tulet tuolta sadan asteen lämmöstä tänne ulos neljänkymmenen asteen helteeseen, täällä tuntuu ihan viileältä."

Australian ensimmäisiä saunan rakentajia olivat tietävästi Konstin veljekset Sydneyssä. He rakensivat ammattimaisesti saunoja myyntiin 1960-luvulla ja toivat myös Misa-kiukaita maahan. Wollongongissa saunoja alkoi 1970-luvulla rakentaa ja myydä Martti Jukkola, joka markkinoi saunabisnestään saunottamalla ensin naapureitaan omassa saunassaan. Tietoisuus saunasta levisi pikku hiljaa, ja Martista tuli suosittu saunanrakentaja. Hänen punaisen farmari-Volvonsa rekisteritunnuskin oli yksinkertaisesti SAUNA. Nykyisin tämä Sauna-Volvo on ihailtavana Peräseinäjoen siirtolaisuusmuseossa, jonne Martti sen on lahjoittanut.

Marjatta ja Martti Jukkola, Wollongong, Australia.

Puolisonsa Marjatan kuoltua lähes kymmenen vuotta sitten, Martti muutti takaisin Suomeen ja hän kuoli Tampereella pari vuotta sitten. Viimeisin kuuluisa saunanrakentaja Australiassa on Sauna-Pekka eli Pekka Lampinen, joka aloitti saunanrakentamisen Gold Coastilla 1990-luvun puolivälissä. Pekka rakensi ensin suuria kerrostaloja vuosikausia, mutta työ oli äärimmäisen stressaavaa. Hänellä oli suuri vastuu suuresta rakentajaporukastaan ja kiireisistä aikatauluista. Eräänä päivänä hän vain hyppäsi pois oravanpyörästä ja aloitti tyttärensä kanssa saunanrakentamisen.

"Aluksi saunan markkinointi oli vaivalloista. Ei tullut edes paljon kysymyksiä, sillä ihmiset eivät tienneet, mitä kysyä. Mutta me emme lannistuneet. Kiersimme talonäyttelyjä, messuja ynnä muuta. Julkinen esiintyminen levitti tietoa saunoista. Meidän piti voittaa ihmisten luottamus. Meidän sanomamme oli, että sauna on terveellinen eikä epäterveellinen, niin kuin yleisesti arveltiin. Australiassa on yleisesti ottaen lämmintä ja osin kuumaakin, mutta löytyy sieltä kylmää, jopa lunta ja siellä on saunasta jo tullut suosittu. Suomalainen pitää saunan itsestään selvänä, mutta täällä Australiassa saunakulttuuriin pitää opettaa ja opetella. Varsinkin alastomuus on monelle vaikeaa. Ihmiset ovat oppineet ymmärtämään, että sauna on suomalainen, ja me myös teemme saunan suomalaisista materiaalista korkealuokkaisena. Palaute on lähes kauttaaltaan positiivista." Sauna-Pekka kuoli Canberrassa muutama vuosi sitten.

Sauna Pekka Lampinen, Gold Coast, Australia.

Dubaissakin käy saunakauppa

Dubaissa, Yhdistyneissä Arabiemiirikunnissa, asuu Cay Södergård. Hän on tullut Dubaihin vuonna 1990. Näin hänestä tuli saunanrakentaja:

"Tulin aluksi puolen vuoden työkomennukselle. Viihdyin täällä hyvin, ja perhekin tuli perässä seuraavana vuonna. Toimin suomalaisruotsalaisen matkatoimiston palveluksessa pari vuotta, sitten ruotsalaisen lentoyhtiön ja rahtilentoyhtiön palveluksessa. Vuonna 2000 mietin, että nyt haluaisin tehdä jotakin rauhallisempaa. Tutkin markkinoita ja löysin Harvian saunan sekä Luoman hirsimökit. Siitä lähti saunan rakentaminen. Sitä hommaa on tehty jo kohta kymmenen vuotta.

Meillä on pieni saunatehdas. Muutama mies hakkaa siellä aamusta iltaan saunaelementtejä, ja pieni porukka lähtee sen jälkeen asentamaan saunoja asiakkaille. Suomalaiset myyvät täällä noin 80 prosenttia saunoista. Minä vastaan saunan tuotannoista, että ne ovat teknisesti korkealaatuisia ja että ne on valmistettu pelkästään suomalaisesta tavarasta. Kaikki materiaali tulee Suomesta, ja kaikki rakennusmenetelmät ovat suomalaisia. Ostamme myös Suomesta valmiita saunoja, lähinnä omakotitaloihin. Viiden tähden hotellit on kuitenkin meidän päämarkkina-alueemme. Viime aikoina ovat tulleet uusina asiakkaina korkeat pilvenpiirtäjät. Niissä on kuntosaleja ja uima-allastasoja, joista aina

Cay Södergård, Dubai.

löytyy sauna. Uusi asiakasryhmä on rikkaat venäläiset, jotka haluavat saunoja uusille kalliille asuntoalueille. He tietävät, mitä haluavat, pitää olla ylimitoitettu kiuas ja haapa- tai apassilautteet viimeisen päälle. He harvoin kyselevät hintaa, vain laatu ratkaisee.

Saunakulttuuri on vielä nuori täällä ja alastomuus tabu, miehilläkin on usein saunassa shortsit jalassa. Dubaissa asuu tällä hetkellä toista sataa suomalaisperhettä, joten kyllä heillekin saunoja myydään. Minä itse saunon pari kolme kertaa viikossa. Kun olen hikoillut koko päivän ja tulen illansuussa kotiin vaatteet märkinä, ei ole ihanampaa tunnetta, kuin mennä saunaan, ottaa kylmä suihku ja laittaa puhtaat vaatteet päälle. Silloin on hyvä olo.”

Myös Uudessa-Seelannissa käy saunakauppa

Harry Stein Uuden-Seelannin Aucklandista kertoo, että saunabisnes on rakentunut pikku hiljaa.

”Tyhjästä on lähdetty ja nyt on jo miljoona velkaa, niin kuin entinen poika sanoi. Vuosien mittaan olemme rakentaneet saunanäyttelyä, lähinnä sen takia, että asiakkaat voivat tulla saunomaan halutessaan ja tutustumaan saunakult-

Harri Stein, Auckland, Uusi-Seelanti.

tuuriin. Näin he saavat henkilökohtaisen kokemuksen saunomisesta meidän opastuksella. Usein heillä ei ole minkäänlaista kokemusta saunoista. Tämä on myös miellyttävä paikka pitää liikeneuvotteluja. Täällä käy paljon rakentajia ja arkkitehtejä keskustelemassa tulevista projekteista, ja usein käymme samalla saunassa.

Saunabisnes tuli luontevasti minulle, sillä olen koko elämäni ollut rakennus-toiminnassa mukana. Saunat ovat nyt toiminnassamme hyvin kapea erikoisala, josta omasta mielestäni ymmärsin riittävästi. Vastaanotto on ollut suhteellisen hyvä, sillä tämmöinen tarjonta on puuttunut tästä maasta. Suomalainen pystyy asiantuntemuksella ja luottamuksella saunaa markkinoimaan. Ala on kasvanut pienestä sopivan kokoiseksi, emmekä me halua isoksi koskaan tullakaan. Meidän markkinaosuutemme Uudessa-Seelannissa on noin 75 prosenttia kaikista saunoista, jotka tänne rakennetaan. Niitä tehdään kuutisensataa vuodessa. Me tuomme myös saunamateriaaleja Suomesta ja toimitamme niitä muille saunanrakentajille.

Sauna on muodostunut minulle erittäin tärkeäksi osaksi elämää. Hyvin usein aloitan päiväni istumalla 15 minuuttia saunassa. Sitä varten minulla on pieni sauna makuuhuoneen yhteydessä ja voin käyttää sitä jo ennen aamiaista. Haen siitä myös terveydellistä hyötyä, verenpaineen alentamista sekä tietenkin mielen virkistystä työpäivän alkaessa. Viikoittain saunotaan myös puuläm-

mitteisissä saunoissa. Siihen varataan enemmän aikaa, parikin tuntia. Jos en parantele maailmaa, ainakin mietin maailman menoa, sellaisia sinisiä ajatuksia. Saunamaailma on ympäristö, jossa on mahdollisuus tällaisiin ajatuksiin ja rentoutumiseen. Ilman saunaa ei tulisi mitään.”

Saunatehdas Filippiineillä

Yksi maailman menestyneimmistä saunatehtailijoista on Veikko-Matti Kallioniemi Filippiinien Cebusta.

”Olin kauppamies jo hyvin pienenä. Aloitin liiketoimintani alle kouluikäisenä. En osannut vielä kirjoittaa, mutta pyysin äitiäni kirjoittamaan leikkaamiini paperilappuihin pieniä rahasummia, 5 penniä, 10 penniä ja niin edelleen. Minin tien varteen lappuineni ja ilmoitin olevani Honkajoen kurapoliisi. Pysäytin autoja ja annoin niille kurasakkoja. Se oli hyvin kannattavaa, ihmiset maksoivat minulle hymyssä suin. Postiauto oli kaikista likaisin, joten siltä sain eniten rahaa. Valitettavasti liiketoiminta loppui yhteen päivään, sillä kotona vanhemmat kielsivät ehdottomasti tämmöisen toiminnan. Rahatkin olisin joutunut palauttamaan, mutta en tietenkään enää tavoittanut sakottamiani autoja.

Olin jo koulupoikana perustanut yrityksen ja matkustellut paljon. Minulla oli hyvin menestyvä valokuvausliike, jonka myin ennen kuin lähdin armeijaan 28-vuotiaana. Vuonna 1987 armeijan jälkeen muutin Hongkongiin, jonne olin jo aikaisemmin perustanut yrityksen. Tein siellä kauppaa, ostin ja myin tavaraa Suomesta ja Suomeen. Aloitin toimistohotellissa ensin yksin ja vähitellen palkkasin henkilökuntaa. Asuin ensin pienessä hotellissa ja sitten vuokrasin pienen asunnon.

Monen mutkan kautta aloin edustaa kaverien Suomessa valmistamia porealtaita. Niitä menikin kaupaksi, mutta kun tuli puheeksi, että altaat tulevat Suomesta, joku tiesi asiakkaidensa kyselevän suomalaisia saunoja. Asia kiinnosti ja otin selvää, kuinka saunakauppa Hongkongissa oli järjestetty ja huomasin, että ei juuri kuinkaan. Ajattelin, että minä suomalaisena tiedän kaiken saunoista ja saunomisesta, jotta aletaanpa tehdä saunakauppaa. Siitä lähti SAWO-firman toiminta, Sauna World. Tilasin tavaraa Suomesta tehtailta omalla tuotemerkilläni. Vähitellen kauppa laajeni, ja tuotteisiin haluttiin kaikenlaisia uudistuksia, joten vähitellen mielessäni liikkui ajatus omasta saunatehtaasta.

Olin vuonna 1997 vakuuttunut, että oma tehdas on pian pakko perustaa, sillä välikätenä en kauan enää pystyisi tyydyttämään asiakkaiden tarpeita. Tutkiskelin maita lähialueilla, ja Filippiinit osoittautui parhaaksi, jo senkin takia, että maan toinen virallinen kieli on englanti ja ilmasto on loistava. Vuonna 1999 kiertelin tosissani Filippiineillä etsien tehtaalle paikkaa. Maan toiseksi suurin

Veikko-Matti Kallioniemi, Cebu, Filippiinit.

kaupunki nimeltä Cebu osoittautui kaikin puolin parhaaksi. Vapaita tiloja Cebusta ei löytynyt, joten ostimme tontin, ja rakensimme tehtaan suomalaisin voimin. Ostimme kaikki rakennusmateriaalit Ikaalisista, jopa rakennusnosturi tuli Suomesta. Suomalainen rakennusmestari valvoi töitä, ja niin halli valmistui.

Lähdimme nollasta, joten meille tuli alusta asti sellainen tuoteperhe, joka nivoutui hyvin yhteen. Tuotteita testattiin aluksi pitkään ja muotoiltiin ajan hengen mukaisiksi. Filippiineillä pystyy pitkälle testaamaan ja kokeilemaan tuotteita, koska ei ole liian kallista palkata työntekijöitä esim. puolen tunnin välein heittämään vettä kiukaalle. Meillä oli toistakymmentä testisaunaa käy-

tössä koko ajan. Testasimme saunoja toista vuotta. Meille rakentui hyvin laaja tuotevalikoima kiukaista oheistarvikkeisiin. Kaikkia kehitellään edelleen. Myymme maahantuojille ja edustajille. Meillä on myyntikonttori Suomessa ja Saksassa sekä Hongkongissa ja tietenkin myös Cebussa. Myyntiä on noin 70 maahan. Tällä hetkellä meillä on parisataa työntekijää. Henkilökunta on hyvin lojaalia, ja vaihtuvuus on pieni. Suurin osa työntekijöistä on ollut meillä alusta asti. Tehtaalla on ilmainen ruokailu. Lääkäri vierailee kaksi kertaa viikossa ja hammaslääkäri kerran viikossa, ja kaikki kuuluu palveluun. Meillä on koko ajan palveluksessa muutamia suomalaisia johtotehtävissä. Vastuu kaikesta on tietysti minulla, mutta sehän on oma valinta. Viihdyn työssäni ja näen koko ajan nopeasti kättemme jälkiä. Saunoihin käytetään suomalaista puuta, mäntyä, kuusta ja haapaa. Nykyisin meillä on täällä myös oma lämpökäsittelylaitos Suomen esimerkin mukaan. Saunankivetkin tuodaan Suomesta. Suomalaista vuolukiveä käytämme myös paljon. Tulevaisuus näyttää hyvältä, ihmiset ponnostavat koko ajan yhä enemmän viihtyvyyteen ja omaan terveyteen, ja saunanahan on juuri sitä.”

Grönlandi.

English abstracts

My Father's Story

I remember relatively little of my father's departure for Australia. I was seven years old at the time, and my sister Annukka was a year younger.

At the time, we lived in a small village north of Rovaniemi, at Vikajärvi School, where my mother was the teacher. I can remember standing by the front door, in late winter 1953, waiting for the bus that was to take my father first to Rovaniemi and then all the way to Australia. When the bus came, we hugged each other, my father boarded the bus, and he left.

Life at home carried on as before. At first, we got news from Australia, though not often: letters, postcards, a few photographs, and occasionally a parcel. Then, in 1978, after no news for many years, came a telegram, brief and to the point: "Arriving Helsinki before Midsummer STOP Can you meet me STOP Father".

But the migrant's state of mind is always restless; they only feel at home, it is said, when traveling, whether back to their original homeland or out to their new one again. After living for decades in Australia, my father could no longer settle in Finland, and soon he set off for Australia again.

My father's life story has continued to haunt me, however, and eventually led to my project among migrants, and my investigation of his life in Australia. In 1989, I too left for Australia, following my father's footsteps.

My father was born on 12 November 1916 at Toholampi, in Central Ostrobothnia, and died on 28 January 2000 in Australia, where he had lived for 47 years.

His final resting-place is in the graveyard at Toholampi, alongside his own relatives, where at his own request his ashes are buried.

Antti Välikangas

Matti the Finn

The Black Opal Hunter

Matti Tikka and his wife moved to Australia in the 1960s, and first settled in Sydney. Soon, Matti became interested in black opals, which are only found in one place in the world, Lightning Ridge in Australia. Initially, Matti prospected for opals himself, but then turned to marketing them, around the world.

Nowadays this lad from Karelia is one of the best-known opal merchants in the world.

“About three months after we arrived in Australia, we went – like other tourists – to visit the opal field at Lightning Ridge. When we got there, we met a Finnish prospector called Antti. As we were having supper – barbecued wild boar and kangaroo – we got to talking about the black opals, and I asked Antti if there were any opportunities to try prospecting. Antti said: Well, over there’s an abandoned pit; sure, you’re welcome to try! So I poked around with a screwdriver, and dug a hole about 20 cm across and 30 cm deep – and found an opal worth 2800 dollars.

“It was like the Gold Fever, only this was now Opal Fever! That’s how it all started. So then we staked a claim nearby, and started digging at weekends, with varying success; but at the same time, I began to buy and sell the stones, and studied all about the black opal and its characteristics. I got hold of books, and read everything I could.

“Nowadays, I’ve given up mining myself, and I concentrate on buying and selling, mainly to North America.”

Antti Välikangas

Why did I emigrate?

I met my future wife, Anita Nikara, in the summer of 1972, when her family had returned to Finland after spending two and a half years as immigrants in Sydney. They had come back because her father deeply missed Finland.

Anita would often talk about her memories of that childhood time in Sydney, and she really wanted to move back again. At that time, however, I was deeply patriotic, and refused to even consider migrating to Australia.

Nonetheless, in 1974 we decided to submit an application to emigrate to Australia. It was approved, and our visas arrived in June 1974; I was about to say goodbye to my beloved homeland.

We had a year within which to use our visas – but in fact, our departure was then delayed for many years. Then, in 1978, very early in the sunny morning on May Day, I was out rowing on the water by our cabin in Ruokolahti, when I was suddenly hit by the thought of applying once more for an Australian visa. "I could be doing a bit more, taking a look at the wider world, not just stealing all the fish from these poor pike!"

So, was I finally growing out of my passionate patriotism? Had I been struck with the idea of adventure? I walked back to the cabin and put the coffee on. Then I woke up the family, and said – "What about moving to Australia, while we're still young, and making Anita's dream come true?"

"We can always come back, if we're not happy there..."

Mikko Hietikko

The brother's story

It was 1961, and we were living in Rovaniemi. One February afternoon, the doorbell rang, and there on the doorstep there was a young man, about 25. He asked my name, and when I told him, he dropped a bombshell: He said he was my brother.

I didn't say anything for a while, and then I said, "But I don't have a brother!" I shouted for my mum to come to the door, and the visitor told her the same story. So finally we invited him in, and started to ask him questions. My mum had no idea what he was talking about.

He was an American citizen, called William R Copeland; but he was born in Central Ostrobothnia in 1936, in the same neck of the woods where my father lived when he was young. So he was about ten years older than me.

Bill – that's what he was called – told us that his mum and my dad had met long before dad met my own mum – at that time she was still living in Kittilä, in Lapland. It was only during the War that my mum moved to my dad's area, when she went there as a teacher, and that's when they first met.

But it was an embarrassing situation, because my dad had left for Australia in 1953, and he'd never got round to telling my mum that he'd had a son with his girlfriend when they were young. By 1961, we didn't even know exactly where my dad was living in Australia, so we couldn't ask him to explain! But Bill was quite calm, and believable, when he told us all about his life, and it wasn't the sort of story someone would just make up, so in the end we had to begin to believe it.

I'd gotten a new brother.

Antti Välikangas

'Finland calling – Suomi kutsuu'

"My name is Carl 'Kalle' Pellonpää. I'm a second-generation Finnish-American, born 31 December 1930, and have lived all my life here in Ishpeming, Michigan. I've been producing the oldest Finnish-language television program in the world, 'Suomi kutsuu – Finland Calling', for 53 years. But now it's closed down. That's TERRIBLE!

"My mom was born in Vaasa. She left for America with her family in 1908: three brothers, two sisters, and their mom and dad.

"My dad came on his own, from Ähtäri, in 1911. Eventually, they all ended up here in Ishpeming. My dad had got a job in the mine, and my mom was working in a local hotel. Later on, they met at some fest or other, and before long they got married.

"Back in Finland, my dad's family's name was Kolin, but it was changed to Pellonpää when he was already in the States. Kalle, my dad, was a friendly and fun guy, but also demanding. At home I had to work all the time: getting wood for the sauna was my responsibility, and clearing the snow in winter. And the paths across the yard had to be dead straight, my dad was strict about that.

"Edith, my mom, was the loving center of the family. She looked after the kids and my dad.

"On the whole we had a lot of fun in our family. We used to play loads of games, and sing a lot, specially in the car. Whenever we were driving to the summer cabin, we used to sing. My dad would often start with the Finnish song, " "": "Horses are the best of beasts, Black, brown or gray: You'll need to harness one at least, To finish your work today!"

"I've got lovely memories of them.

"The Finns around here are proud of their roots. Being Finnish is everything to me. I'm so proud that my mom and dad were born in Finland. That really means the world to me. Finland is Number One!"

Antti Välikangas

The Fisherman King of Alaska: Teuvo Soulio

"I was born and grew up in Halsua, went to the military in Oulu, and then had a job for a while in Kokkola. But the job situation in Finland at that time was pretty bad, so I started to look around for opportunities abroad. In 1963, I left for Canada, and I'm still on that journey.

"I went to the mine in a place called Rouyn-Noranda first, in Quebec. I was only a lad at the time. The only problem was language, 'cos mostly people spoke to me in French, so I just had to learn that too. Many of the French speakers didn't know any English at all.

"My sister was in Fitchburg, Mass., and she asked me to join her there. So I put my papers in and soon I got a call from Montreal to say to come to the American embassy [sic], your papers are ready for you.

"In Fitchburg, I met Leena, and we were married on 13 May 1967. Leena had come to the States in 1965, a year before me. We met by this lakeside, when I was enjoying the sun. Leena saw this handsome guy, and took a fancy to him. We were courting for a few months, then we moved in together and got married.

"In the early 70s, though, the job situation in Fitchburg was pretty bad, and I was out of a job for several months. But this buddy of mine had already moved up to Alaska, and he wrote and said, Come up here, there's work here. So we packed our gear in the car, and drove 5200 miles to Anchorage, Alaska."

Antti Välikangas

A Bridge of Song across the Ocean

Amerikan laulajat – Finnish Male Singers of North America

The Finnish Male Singers of North America are brought together by a love of Finland and a love of music. They are a concert ensemble recruited for tours of Finland, coming from ten different male voice choirs across North America: five from the USA and five from Canada.

Since 1956, they have been bridging the Atlantic, and cherishing the Finnish male voice choir tradition.

The first Finnish male voice choir in North America was the New York *Laulumiehet* [Finnish Male Chorus of New York], founded in 1920. Their anthem, [‘Guardians of the Bridge’] was composed for them by Jean Sibelius in 1928, to words by Väinö Sola.

In Helsinki in 2010, Jean Pellinen and Harry Manner from the Finnish Male Singers of North America donated Sibelius’ original handwritten manuscript of the score of to the archives at the Sibelius Museum.

The Finnish Male Singers of North America have so far made nine concert tours in Finland. As well as singing, they visit relatives, and explore their beloved old Mother Country; and they take back with them something of Finland which helps them to maintain Finnish traditions in the places where they now live.

“In the words of the Finnish song, [‘Song of a Land in Famine’]: ‘Only cowards need leave for overseas’. But we Finnish immigrants in North America don’t see ourselves as cowards, but as Finland’s ambassadors, doing our bit to promote the cause of our old Mother Country.

For the Finnish emigrants, Finnish music means a lot; it’s an important way of expressing our feelings.”

Antti Välikangas

Utopian Communities: Sointula Revisited

Revisiting the past is often just an exercise in nostalgia; what we remember and what we forget is very selective and individual. Revisiting the events and emotions of 14 years ago is in some ways quite a challenge, but reconstructing that trip with our film crew is helped by the existence of my script, the entries in my logbook, and the images from the documentary we made.

So here at my desk, with these materials, I can safely travel back to Sointula on Malcolm Island – and it's a fascinating trip of the imagination. These shots and video clips of the people we interviewed open up memories of that lost utopia and its 'survivors': Albert, Gloria, Len, Pentti, Tuula – what has become of them? Are they still alive? Do you still hear Finnish spoken on the island, or in the village Coop store? Does fishing have any appeal for the young people? And do they know anything about the history of their island – about Matti Kurikka and Matti Halminen?

The Sointula Museum is still busy (website: <http://sointulamuseum.ca>), with lots of visitors, inviting them to join in "celebrating the past, honouring the present, and embracing the future".

I would love to go back again in real life. Maybe I've now learnt enough from experience to be able, instead of just looking and hearing, to see and listen; instead of just explaining, to understand and grasp something of that history, the 'heart of the matter'.

Risto Hyppönen

Fazenda Penedo - the dream of a tropical paradise

In the early decades of the 1900s, Finns established around a dozen utopian communities in various parts of the world, typically based on religious or social ideals. Many of these were very small, and did not last long. The utopian community founded at Penedo in Brazil in 1929 is perhaps the most interesting Finnish utopian community anywhere in Latin America.

The founder of this project was a garden architect, Toivo Uuskallio (1891–1969). In a powerful dream, he had seen a beautiful valley open up before him, verdant with vegetation. He was deeply religious, and was convinced that God was calling him to establish a religious vegetarian community in the warmth of the tropics. He found a suitable 4000-ha (10 000-acre) site at Penedo in Brazil.

In the first year, about 150 Finnish settlers arrived. Uuskallio was charismatic, and exercised highly autocratic rule over the colony. The regulations were strictly enforced: no livestock, and no dancing, coffee, or alcohol. Many of the settlers returned to Finland. In time, it became unavoidable to relax these strict regulations.

Almost nine decades later, only a handful of Finns remain, but the Finnish character of the settlement is still remembered. Tourists have discovered the rest homes and massage parlors, and another of the attractions is Little Finland, established in 1998, complete with Father Christmas. Signs in Finnish can still be seen, offering coffee or ice cream.

Pertti Pitkonen

The Jungle Finns of Paraguay

A group of Finnish immigrants came to Itapúa Department in Paraguay in the early 1920s, to establish a vegetarian utopian community at Villa Alborada. Many of them had crossed over from the adjacent Province of Misiones in Argentina, where there had been a large influx of European settlers; the land that the Finnish settlers acquired, however, had proved to be unsuitable for cultivation.

Of the Finnish community in Paraguay, only two elderly men survive. I have visited them several times, interviewing them and getting pictorial material for my documentaries. Both Ilkka Laulaja and Manuel 'Manu' Holopainen were born in Paraguay; a third 'jungle Finn' that I have met was Jouko Lappi, who was born in Finland in 1924, and moved to Paraguay with his parents. Jouko died at his home in the Paraguayan tropical forest in 2008, a couple of years after these interviews.

The Laulaja and Lappi families arrived together in Paraguay in 1927. Manuel Holopainen's future mother traveled with the same party; his father had arrived in Paraguay a year earlier. They had landed in Argentina, where in the town of Posadas they met Armas Nikkinen, who had already settled in Paraguay, and told the new arrivals that the ground was better there than in the nearby but ant-infested Colonia Finlandesa in Argentina. Nikkinen recounts that the Laulaja and Lappi families, and Manuel Holopainen's mother, then crossed the river into Paraguay and settled at Alborada, where Manu and Ilkka still live.

Antti Välikangas

Colonia Finlandesa

Tracing the Finns of Argentina

In 2006, the Finnish settlement in Argentina, Colonia Finlandesa, celebrated its centenary. At that time, I met some of the descendants of the Finnish settlers.

Graciela Niskanen is a 3rd-generation Finnish Argentine, who grew up with her grandparents at Colonia Finlandesa until, at the age of 15, she moved to the nearby town of Oberá. Soon after her move, she married, still only 17, and began to raise a family.

Liisa Nevanperä also grew up in the Colonia. She now lives in Buenos Aires, but had come to the centenary celebrations, to catch up with Graciela, who she hadn't seen for several decades, and to visit the remains of her family's house, at the edge of the 'Picada Finlandesa' neighborhood.

A third local Finn, who has his store at the end of the Picada Finlandesa road, is Pentti Sormunen, who came to the Colonia much later, in the 1970s. He still runs his store, together with his sons – and has his own sauna, which he uses regularly.

"Finns are good workers, particularly in farm work, although the ground at the Colonia isn't good for farming: it's too stony. The Finns have a good reputation here. Finnish employers were demanding, but paid good wages, so they were liked. And Finns are seen as honest people, who pay their debts. Finland has a reputation as a country where there isn't corruption.

"These days, there are only a few 3rd-generation Finns still here at Colonia.

"In my opinion, leaving Finland was a mistake. Finland soon recovered from the post-war depression, and I know that with the quality of the work we do, we'd have done far better than we have here."

Antti Välikangas

A Man True to his Name

The Story of Marko Suomalainen

"I was born in Helsinki in 1967, and went to school there. After graduating from high school, I went to commercial college. I'd always wanted to travel and see the world, but I'd never thought of actually living anywhere else. While I was at the commercial college, we had a visit by a lecturer from the University of Sunderland in England, to talk about the opportunities for studying there. I thought hard about the good and bad points: what it would cost, and how would I be able to get back to visit Finland. But England won out, and I set off for the university in Sunderland.

"The first time I went into the classroom, and saw my future wife, tossing her hair back just like in the movies, I was captivated. And we very soon became a couple. We studied hard, and graduated. I knew it would've been difficult for my wife to move to Finland, so we agreed that I would get a job in Finland, pay off my student debt, and then join her in Greece once I had some savings.

"I moved to Thessaloniki in the fall of 1995, and went to the university straight away to learn Greek. I moved in with my future wife right away. For the first few years, we were renting. Our older daughter, Arianna, was born in 2000, and the second girl, Alexia, in September 2003.

"I try to always speak Finnish with the girls, and they go to the Finnish Saturday School, which is a big help in learning the language.

"Being Finnish means a lot to me – it's something I'm really proud of."

Antti Välikangas

When 'Rokka' moved to Australia

Most people in Finland have seen the 1955 movie ['The Unknown Soldier']. It tells the story of a machine gun company during the 'Continuation War' [between the Soviet Union and Finland, 1941-1944]. This movie rapidly became a popular favorite; and a particular favorite was Reino Tolvanen, who played Corporal Rokka. Tolvanen was an amateur actor, who got the part because he was the only applicant who could speak the Karelian dialect.

Nonetheless, four years later Reino Tolvanen announced that he was moving to the other side of the world. He had graduated from university in agriculture and forestry, but had not found work in Finland corresponding to his qualifications; and so, at the age of 39, Reino and his wife Kaija set sail for the unknown, making their way to Australia. Tolvanen was gifted at languages, and soon found work as a gardener in Melbourne. Subsequently, the Tolvanens lived in Brisbane, Sydney, and finally in Wollongong, where they were active in the flourishing local Suomi-Seura (Finnish Society). Three sons were born to them in Australia.

In 1970, the whole family then moved to South Africa, where Reino had been appointed as Research Director for the state's agricultural and forestry administration in Pretoria. Here, too, Reino was active in the local Suomi-Seura, and edited their magazine, ['Southern Cross'].

Reino was very patriotic. Despite slow communications with the home country far away, they kept abreast of events in Finland. They had plans for the future, and life in the new country felt good.

But in November 1974, at home, Reino Tolvanen suffered first one and then a second cerebral hemorrhage. He was only 54 when he died. His urn is buried in a family grave in Finland.

Pertti Pitkonen

No Finn can survive without the sauna: Stories of Finnish saunas around the world

Finnish settlers can be found all around the world, but there is no desert too hot, no jungle too sweaty, that they could survive without the sauna; for there are two things that the settlers always bring with them: the sauna, and the Finnish language – and in their new home, neither of them makes any sense to anyone else.

Finns will begin to plan their sauna straight away, if they intend to stay anywhere longer than two weeks. Less urgent matters, such as learning the language and customs of their new homeland, can wait until the local stone has been checked out to see how well it works in a sauna stove, what local wood will burn well, and whether there are any local plants that will serve as the [a bundle of leafy branches used to gently beat the body and promote blood circulation: in Finland, always of birch].

In the sauna, Finns retain their distinctive dignity. Other folk may be OK in their own way, but no Finn wants to become like them; and the hiss of the steam in the sauna consolidates that Finnishness. The best thing a foreigner can say about a Finn in the sauna is “Crazy Finn”; this will confirm that the Finn has not yet over-assimilated to the ways of the rest of the world, but has maintained their distinctive identity.

The sauna is where Finns are at their strongest and most secure. It is said that when President Kekkonen entertained visiting Soviet leaders, it was in the sauna that he could ‘talk them dizzy’. Of course, foreigners may also enjoy the heat and steam of the sauna, but if it begins to look as though they are enjoying it too much, then all one has to do is throw some more steam.

Antti Välikangas

Kirjoittajat

Antti Välikangas

Antti on toteuttanut kirjan Ulkosuomalaisen tarina -televisiosarjansa pohjalta. Antti oli mukana lähes kaikilla kuvausmatkoilla, joilla kertyi sekä laaja kokemus että mittavasti tietoa ulkosuomalaisista. Sekä tv-sarja että kirja saivat alkunsa hänen henkilökohtaisista kokemuksistaan. Antti on kirjoittanut tarinan tv-sarjaan tehtyjen haastattelujen pohjalta. Antti Välikangas on työskennellyt vuosikymmeniä visuaalisen median parissa.

Mikko Hietikko

Mikko on jo vuosikymmeniä sitten Australiaan muuttanut siirtolainen. Hän kertoo oman ulkosuomalaisen tarinansa.

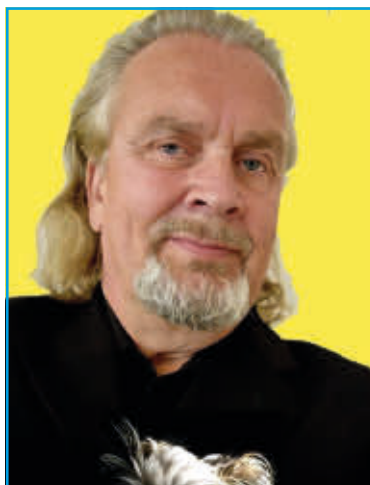
Kalle Copeland

Kalle on kirjoittanut tarinan ukkinsa kertomusten perusteella. Kallen isoisä William Randolph Copeland on myös Antti Välikankaan veli, joten ukin tarina on myös veljen tarina.

Risto Hyppönen

Risto on turkulainen toimittaja ja ohjaaja, joka on ollut mukana useissa Ulkosuomalaisen tarinan jaksoissa toimittajana ja ohjaajana. Risto toimi ohjaajana myös Vancouverinsaarella Kanadassa kuvatussa Sointulasta kertovassa jaksossa.

Pertti Pitkonen

Pertti on porilainen pitkän linjan radio- ja tv-toimittaja, joka on ollut mukana Ulkosuomalaisen tarinan toteutuksissa alusta asti. Pertti oli kuvausmatkalla vuonna 1998, kun tapasimme Kaija Tolvasen Johannesburgissa Etelä-Afrikassa, ja kirjoittaa Kaijan miehen Reino Tolvasen tarinan. Hän oli mukana myös Brasilian Penedossa, josta toinen hänen kirjoittamansa tarina kertoo.

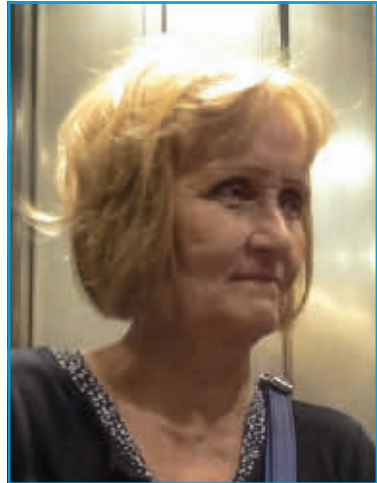
Mika Peltola

Mika on uuden polven penedolaisia, joka on kunnostanut vaimonsa Soilen kanssa Penedossa sijaitsevan Ison Talon, jossa ihanneyhteiskunta piti pääpaikkaa siirtolaisuuden alkuaikoina. Soile ja Mika asuvat puoliksi Brasiliassa ja Suomessa.

Mariatta Nieminen

Mariatta on Argentiinassa, Buenos Airesissa asuva antropologi, joka tutkii suomalaisten siirtolaisten oloja Etelä-Amerikassa.

Ulkosuomalaiset-projekti

Ulkosuomalaiset-projektin suunnittelun aloitimme jo vuonna 1988. Ensimmäisen kuvausmatkan teimme Australiaan vuonna 1989. Sen jälkeen kiersimme kaikki maanosat ja haastattelimme ja kuvasimme ulkosuomalaisia yli 60 maassa. Maapallo on siis kierretty useita kertoja. Emme tyytyneet helppoihin lähiratkaisuihin, vaan vierailimme tasapuolisesti eri puolilla maapalloa, mistä ikinä vain ulkosuomalaisia löytyy. Eksoottisimpia ja harvinaisempia paikkoja olivat esim. Grönlanti, Huippuvuoret, Alaska, Paraguayn viidakko, Siperia ja Cookinsaaret eteläisellä Tyynellämerellä.

Ulkosuomalaiset-projekti numeroina:

Suunnittelu alkoi	1988
Ensimmäinen kuvausmatka Australiaan	1989
Maanosat	kaikki
Maat	n. 60
Pitkiä tv-ohjelmia	70
Pitkiä haastatteluja, kymmeniä lyhyitä inserttejä	
Satoja ohjelmia on esitetty televisiossa Yleisradion kanavilla ja kaikissa Pohjoismaissa sekä satelliitin välityksellä Euroopassa ja Lähi-idässä	
Katsojia Suomessa	yli 40 miljoonaa
Haastateltuja ulkosuomalaisia	n. 350
Videomateriaalia	n. 1500 tuntia
Valokuvia	useita tuhansia

Materiaalista syntyi televisiosarja Ulkosuomalaisen tarina, jonka kuusi tuotantokautta on esitetty Yleisradion TV2-kanavalla. Televisiosarjaa on esitetty myös kaikissa Pohjoismaissa. Lisäksi TV Finland on välittänyt ohjelmia satelliitin välityksellä Eurooppaan ja Lähi-Itään. Sitä ovat esittäneet myös suomalaiset paikallistelevisiot. Ulkosuomalaisen tarinasta rakennetun kiertävän näyttelyn vihki kesällä 2007 Porissa kulttuuriministeri Stefan Wallin.

"Vanhempani tulivat rakentamaan tänne ihanneyhteiskuntaa ja löysivät ihanneolotilan."
- Manuel Holopainen

ULKOSUOMALAISIA
TARINOITA

Kirjan hahmotelmaa.

Pitkän kierroksen jälkeen näyttely asettui pysyvästi Siirtolaisuusinstituuttiin Turkuun. Kaiken ulkosuomalaisista kertovan materiaalin lahjoitin Siirtolaisuusinstituutin arkistoon, jossa tutkijat voivat sitä hyödyntää. Järjestin myös vuoden 2011 ulkosuomalaisten kesäjuhlille Turkuun ulkosuomalaisuudesta kertovan filmifestivaalin Suomi sydämessä, johon tekijät eri puolilta maailmaa lähettivät teoksensa ja tarinansa. Tämä kirja on projektini viimeinen vaihe: Suomi sydämessä.

The EXPATRIATE FINNS Project

We started planning the Expatriate Finns Project already in 1988. Our first filming expedition took place in 1989 when we headed to Australia. After that, we have practically travelled all around the world, visited all continents, and interviewed people in more than 60 different countries.

We did not settle for easy and nearby locations, but instead tried to expand the area to more distant locations, to any places where we could find Finnish expatriates. The most exotic places we visited with our film crew were Greenland, the Svalbard archipelago, Alaska, the Paraguayan jungle, Siberia, and the Cook Islands in the South Pacific Ocean.

I have donated all the material we shot and gathered over the years to the Institute of Migration. A popular TV-series titled *Stories of the Finnish Expatriates* was made based on this material. The series spanned six seasons and it was shown on YLE2 (Finnish Broadcasting Company). In addition to Finland, the TV-series was shown also in all Nordic countries, and TV Finland broadcasted it via satellite in Europe and the Middle East. Some episodes were also shown on Finnish local television channels. A touring exhibition on the Finnish expatriates was created based on the same material and it opened in Pori in the summer 2007 in the presence of Stefan Wallin, who was the Minister of Culture and Sports at that time. Nowadays, this permanent exhibition is showcased at the Institute of Migration in Turku, where the Finnish Expatriate Project material can be accessed by researchers as well. In 2011, I arranged a film festival, for which and many people from around the world sent their stories to be heard. This festival was part of the Finnish expatriate's summer festival *Finland in my heart* that was held in Turku.

Now the Finnish Expatriate Project has almost come to an end. I am completing its final phase and now compiling all the interesting stories and articles into a book.

Ulkosuomalaisten kuvakavalkaadi

Erkki Hietalahti perheineen, Osaka, Japani. Vaimo Yokiko, poika Riku ja tytär Aino.

Minna-Mari Lehti, puoliso Armell Armstead Jr. sekä lapset, Hawaiji, USA.

Ari Mustonen, Cookinsaaret.

Justina Mustonen,
Arin vaimo.

Arin lapset, Annikki ja Paavo.

Lars ja Liisa Holm, Grönlanti.

Priitta Pöyhtäri, Huippuvuoret.

Toimittaja Ron Eriksson,
Vancouver, Kanada.

Toimittaja Matti Temisevä,
Toronto, Kanada.

Ylen Pohjois-Amerikan kirjeenvaihtaja Jussi Himanka soittaa haitaria, toinen kirjeenvaihtaja Pasi Rutanen istuu ja kuuntelee, kuvaaja Harry Manner seisoo ja rouvat, Helena Himanka ja Aila Manner istuvat ja kuuntelevat.

Urho Blomberg, alias Jänkä soittaa haitaria Kanadassa, Hoitokodin edustalla, Thunder Bayssa.

Suomi yliopisto, Hancock, Michigan, USA.

Finlandia Village, suomalainen lepokoti, Redland Bay, Queensland, Australia.

Eva Schultz, Taj Mahalin
temppelissä, Intiassa.

Kirsti Kirjavainen ja munkki, Kathmandu, Nepal.

Matti Ruuskanen ja Abu Dhabin moskeija.

Eila ja Matti Ruuskanen ihailemassa auringonlaskua Dubain hiekka-aavikolla.

Kielletty kaupunki, Peking, Kiina.

Mikko Rautio Kiinan muurilla.

Aucklandissa, Uudessa-Seelannissa suomalainen pesäpallojoukkue harjoittelee Ari Hallenbergin johdolla.

Anne Aallonen asuu Hongkongissa.

Entinen merimiespastori Jaakko Kuusinen.

Antropologi Mariatta Nieminen.

Honolulu, Hawajjilla.

Waikiki Beach Honoluluussa.

Rio de Janeiro, Brasiliassa.

Sibeliuspuisto Rion keskustassa.

Pirkko ja Sauli Isokangas,
Mission Beach, Queens-
land, Australia.

Airi ja Pentti Ovaska, Mis-
sion Beach, Queensland,
Australia.

Abo soittaa didgeridoota, pohjois-Queensland, Australia.

Berta Tsepuņnaja,
Krasnojarsk, Siperia.

Ossi Laurila, Lontoo, Englanti.

Anneli ja Veli Ylänkö, Toronto, Kanada.

Toronton Suomi Koti.

Lauluyhtye Sixpack, Brisbane, Australia.

Sonja ja Erik Penttilä, Finlandia Village, Australia.

Ari ja Margaret Hallenberg, Auckland, Uusi Seelanti.

Risto Söder, Australiassa ilmestyvän Suomi Newspaper lehden päätoimittaja Melbournesta.

Reijo Korte, entinen kaimies, Australia.

Sisu, lippuja.

*Suomi
Finland*
100

Kalle Pellonpää

SUOMI SYDÄMESSÄ – Antti Välikangas

SUOMI SYDÄMESSÄ, kirja sisältää 14 mielenkiintoista tarinaa runsaasti kuvitettuna.

Tämä on minun tarinani ulkosuomalaisista. Tarina on kehittynyt niiden vuosikymmenien aikana, jolloin olen vierailut ulkosuomalaisten keskuudessa, haastatellen ja taltioiden heidän tarinoitaan. Kaikki alkoi siitä, kun isäni muutti siirtolaiseksi Australiaan vuonna 1953. Seuraavan kerran kuulin isästäni noin 25 vuoden kuluttua, kun hän ilmoitti saapuvansa tapaamaan perhettään Suomeen.

ULKOSUOMALAISEN
TARINA

ISBN 978-952-7167-45-8 (painettu)
ISBN 978-952-7167-46-5 (eBook)

**SIIRTOLAIUUS-
INSTITUUTTI**